

Σοσιαλισμος από τα κάτω

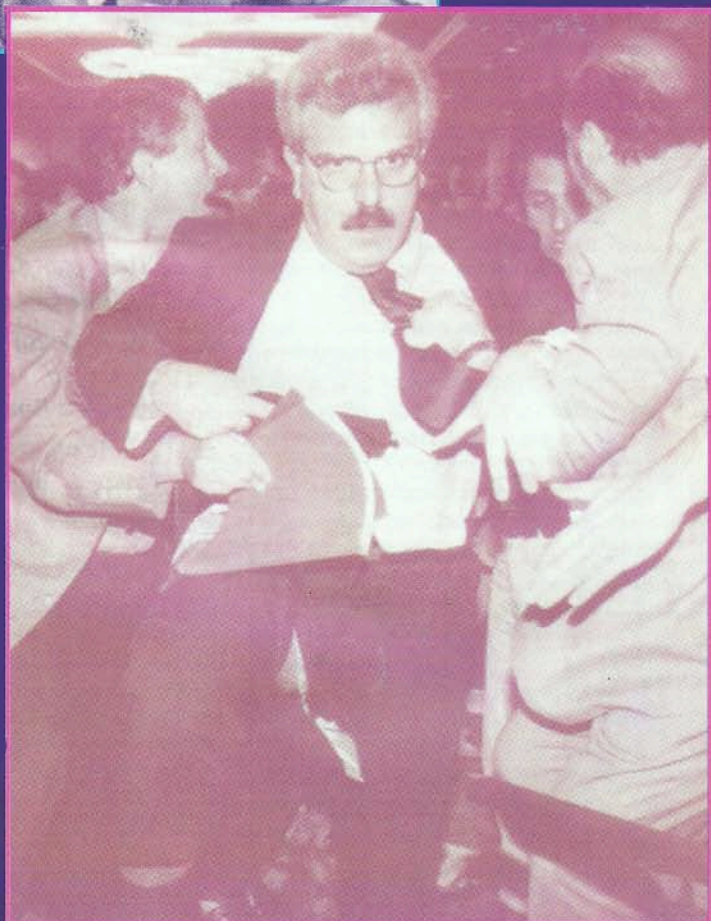
Νο 28 Σεπτέμβρης - Οκτώβρης '98 Τιμή: 500 δραχ

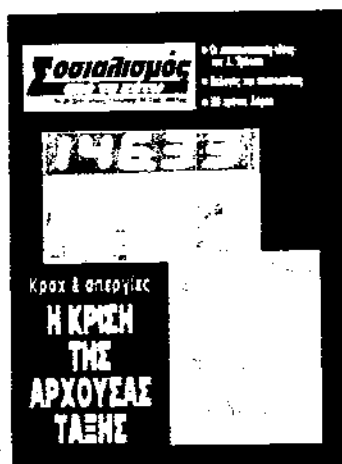
- Οι επαναστατικές ιδέες του Λ. Τρότσκι
- Εκλογές και επαναστάτες
- 100 χρόνια Λόρκα

Κραχ & απεργίες

Η ΚΡΙΣΗ
ΤΗΣ
ΑΡΧΟΥΣΑΣ
ΤΑΞΗΣ

Ο "Σοσιαλισμός από τα Κάτω"
είναι το μηνιαίο περιοδικό του
Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3 ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ
- Η αγορά πέφτει, οι ελπίδες ανεβαίνουν
 - Επαναστάτες και εκλογές
 - Αντίσταση στην αντιμεταρρύθμιση
 - Γράμμα από την Κύπρο
Δεν θέλουμε τους S-300
- 9 Η κρίση από την Ανατολή στη Δύση
- 13 Ιδιωτικοποιήσεις - Καμιά ελπίδα για τους εργάτες
- 16 Απεργιακό ξέσπασμα - πολιτικό προχώρημα
- 20 Λέον Τρότσκι - Η στρατηγική της εργατικής επανάστασης
- 24 ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΞΕΡΟΥΜΕ...
Από πού θγαίνει το κέρδος
- 26 Λόρκα, ο ποιητής των καταπιεσμένων
- 29 ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ:
- "Πώς χάθηκε η Ρώσικη Επανάσταση"
Κ. Χάρμαν - Αλεξ Καλίνικος - Πάνος Γκαργκάνας
 - "Οι Αλβανοί", Μιράντα Βίκερς
"Αλβανία. Από την αναρχία σε μια βαλκανική ταυτότητα"
Μιράντα Βίκερς - Τζέιμς Πέτιφερ
 - "Προφορικές μαρτυρίες Εβραίων της Θεσσαλονίκης"
Ερικα Αμαρίλιο - Αλμπέρτο Ναρ
 - "Η σκέψη του Λένιν", Γκεόργκ Λούκατς
 - "Ιστορία της μεσαιωνικής Δύσης", Ν. Καραπιδάκης

Ιδιοκτήτης: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου,

Διακίνηση: Καίτη Παναζίδου

Εκτύπωση: ΛΙΘΟΤΥΠ ΑΕ

Γραφεία Περιοδικού: Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια ΑΘΗΝΑ 105 52 τηλ. 52.41.001, Fax 52.27.177

Για συνδρομές και γράμματα: Περιοδικό "Σοσιαλισμός από τα Κάτω" Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα

Κεντρική διάθεση: ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ, Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια, Τηλ. 52.47.584

Συγκέντρωση απεργών της Ο. Α.

Η αγορά πέφτει, οι ελπίδες ανεβαίνουν

Η οικονομική καταίγιδα που συγκλονίζει τα διεθνή Χρηματιστήρια από την στιγμή που κατέρρευσε το ρούβλι δεν είναι ένας παροδικός πανικός. Είναι συνέκεια από το κραχ της Νοτιοανατολικής Ασίας και βήμα για το πέρασμα της κρίσης στη Δύση. Τα οικονομικά επιτεύγματα, ακόμα και στην Ουάσιγκτον και στη Βόννη, δεν αμφισβητούν πια ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια "επιβράδυνση" της οικονομίας σε διεθνή κλίμακα, αλλά συζητούν πόσο απότομη θα είναι και πόσο υπαρκτή είναι η απειλή να πάρει διαστάσεις σαν της δεκαετίας του '30.

Μαζί με τα Χρηματιστήρια ξεφουσκώνουν και οι μύθοι της "ελεύθερης αγοράς" και του "παγκοσμιοποιημένου" καπιταλισμού που "θριαμβεύει". Στις αρχές της δεκαετίας του '90, οι απολογητές του καπιταλισμού θριαμβολογούσαν για την ανωτερότητα του συστήματός τους και οι ηγέσιες της ρεφορμιστικής αριστεράς υποκλίνονταν στις ιδέες της αγοράς.

Τώρα οι κήρυκες της αγοράς δεν έχουν να δείξουν τίποτα άλλο από συντριμμία. Στην Ασία, οι "τίγρεις" που προβάλλονταν σαν τα "θαύματα του δυναμισμού της αγοράς" πέρασαν από ρυθμούς ανάπτυξης 5%-10% σε ρυθμούς συρρίκνωσης 5%-10%. Στη Ρωσία οι αλεπάλληλες "θεραπίες-σοκ" για τη γρήγορη στροφή στην αγορά, όχι μόνο ποτέ δεν έφεραν

τα θαύματα που υπόσκεινταν, αλλά κατάληξαν σε μια κατάρρευση που θυμίζει τη Γερμανία της Βαϊμάρης. Στο Τόκιο τα "έκτακτα μέτρα αναθέρμανσης" της οικονομίας ανακοινώνονται τη μια βδομάδα και αποτυγχάνουν την επόμενη. Ήδη το φαινόμενο της αδυναμίας να σταθεροποιήσουν το Χρηματιστήριο επαναλαμβάνεται στη Ν. Υόρκη, όπου το οικονομικό σοκ μετριαστέται ραγδαία σε πολιτικό με πρόσχημα τα "ροζ σκάνδαλα" του Κλίντον.

Η εικόνα των αρρακτικών της αγοράς που πανικοβάλλονται γεμίζει με συναισθήματα άγριας καφάς κάθε εργάτη που έχει νοιώσει στο πετσί του τα βάρη των "επιτυχιών" τους το προηγούμενο διάστημα. Συναισθήματα που συνδυάζονται με το φούντωμα της αγανάκτησης για την καταστροφή που φέρνει η αποτυχία της αγοράς. Οι εξελίξεις σπρώχνουν σε δράση τους εργάτες από την μια άκρη του κόσμου ως την άλλη.

Οι εργάτες της Ινδονησίας με την εξέγερση που γκρέμισε τον Σουκάρτο έδωσαν μια γεύση για τις προοπτικές που ανοίγει αυτή η περίοδος. Στη Ν. Κορέα, οι εργάτες δίνουν επικές μάχες ενάντια στα κλεισίματα εργοστασίων και τις μαζικές απολύσεις. Στις ίδιες τις ΗΠΑ, η αυτοπεποίθηση των εργατών έχει αντίστροφη πορεία από τον πανικό των χρηματιστηρίων, όπως έδειξαν οι νικηφόρες α-

περγίες στην UPS, στην General Motors, στην Bell.

Στη δεκαετία του '30, το βύθισμα του καπιταλισμού διεθνώς στην πιο βαθιά οικονομική κρίση, είχε εξαπολύσει μια περίοδο "πολέμων και επαναστάσεων", για να θυμηθούμε την περιβόητη έκφραση του Λένιν. Οι κυρίαρχες τάξεις ανιέδρασαν στην οικονομική και πολιτική αστάθεια με αγριότητα και αναμεταξύ τους και ενάντια στην εργατική τάξη. Αλλά και οι εργάτες απάντησαν με συγκλονιστικές προσπάθειες να δώσουν τη δική τους διέξοδο στην κρίση, με το ηρωικό 1936 στη Γαλλία, στην Ισπανία.

Μια τέτοια περίοδος δραματικής οξύνσης της ταξικής πάλης ανοίγεται μπροστά μας αν η οικονομική κρίση αρχίσει να παίρνει διαστάσεις σαν του '30. Η αγορά πέφτει, οι ελπίδες των εργατών ανεβαίνουν, αλλά η δικαίωσή τους απαιτεί τον πιο ξεκάθαρο και αποφασιστικό προανατολισμό στον επαναστατικό σοσιαλισμό. Οι προοπτικές πολώνονται. Η υποταγή και οι συμβιβασμοί με την αγορά φέρνουν την καταστροφή. Η εναλλακτική λύση είναι ο έλεγχος και ο προγραμματισμός της οικονομίας από τους ίδιους τους εργάτες, ο γνήσιος σοσιαλισμός. Μόνο μια εργατική επανάσταση μπορεί να επιβάλλει μια τέτοια ριζική λύση. Κι αυτό απαιτεί περισσότερους σοσιαλιστές στρατευμένους στον επαναστατικό δρόμο.

Επαναστάτες και εκλογές

Οι Δημοτικές και Νομαρχιακές εκλογές στις 11 και 18 Οκτώβρη γίνονται μέσα σε συνθήκες που έχουν σημαδευτεί από τη χειρότερηση της οικονομικής αναταραχής, αλλά και από τις απεργιακές μάχες που έδωσαν δυνατά κομμάτια της εργατικής τάξης ενάντια στην κυβέρνηση του Σημίτη. Όλοι οι υποστηρικτές της "ελεύθερης αγοράς" έχουν κλονιστεί πολιτικά και ιδεολογικά από τον πανικό στα Διεθνή Χρηματιστήρια, την κατάρρευση της Ρωσίας και την απειλή μιας οικονομικής ύφεσης διαστάσεων σαν της δεκαετίας του 30.

Οι "εκουγχρονιστές" του Σημίτη έχουν μπει σ' αυτή την ταραχή έχοντας ήδη πίσω τους τις πολιτικές ήττες που εισέπραξαν στην Ολυμπιακή, στα εξεταστικά κέντρα του Αρσένη, στην Ιονική. Στα συνδικάτα η ΠΑΣΚΕ έχει φτάσει να αντιμετωπίζει ανταρσίες όχι μόνο στους κλάδους που βγήκαν σε απεργίες αλλά και στην ΕΤΕ-ΔΕΗ και στο Συνέδριο του ΕΚΑ, ακόμα και στην Εκτελεστική Επιτροπή της ΓΣΕΕ.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες δεν είναι τυχαίο ότι για πρώτη φορά έχουν πάρει τέτοιες διαστάσεις τα λεγόμενα ψηφοδέλτια "ανταρτών" του ΠΑΣΟΚ: εμφανίζονται περίπου σε 300 από τους 400 Δήμους. Πρόκειται για υποψηφιότητες που βλέπουν ότι πολλοί εργαζόμενοι έχουν τη διάθεση να "τιμωρήσουν" την κυβέρνηση με την ψήφο τους στις τοπικές εκλογές. Είναι μια διάθεση μαχητική, που καθρεφτίζει τις αγωνιστικές εμπειρίες του προηγούμενου διαστήματος και κοιτάζει προς τ' αριστερά. Ταυτόχρονα, συνδιάζεται με αρκετές αυταπάτες -που ενθαρρύνονται από όλα τα κόμματα της κοινοβουλευτικής αριστεράς- ότι μια εκλογική τιμωρία μετράει περισσότερο από τις απεργιακές μάχες.

Αυτό δεν είναι αλήθεια. Η ψήφος, εκτός από μια πολιτική καταγραφή των διαθέσεων μέσα στην εργατική τάξη, δεν μετράει, σαν δύναμη για ν' αλλάξουν τα πράγματα. Το Κοινοβούλιο δεν είναι το πραγματικό κέντρο εξουσίας μέσα στον καπιταλισμό. Η τάξη που ελέγχει τους

χώρους παραγωγής και τους μηχανισμούς καταστολής του κράτους έχει στα χέρια της την πραγματική εξουσία και επιβάλλει τις επιλογές της στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες. Αυτή η απλή βασική αλήθεια ισχύει ακόμη περισσότερο αν μιλάμε για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Αλοιμονο στην Αριστερά που στηρίζει τη στρατηγική της για ν' αλλάξει την κοινωνία στην κατάκτηση Δήμων και Νομαρχιών σαν "προπόνηση" για την κατάκτηση του κοινοβουλίου.

Η δύναμη των εργατών βρίσκεται μέσα στους χώρους δουλειάς και στις συλλογικές οργανώσεις τους που πατάνε σ' αυτούς τους χώρους. Χρησιμοποιώντας αυτή τη δύναμη μπορούν να αποσπάσουν τον πλούτο και τα όπλα από τα χέρια των καπιταλιστών και να φέρουν τη σοσιαλιστική αλλαγή της κοινωνίας. Οι εκλογικές επιτυχίες της Αριστεράς είναι απλά ένας καθρέφτης αυτής της δύναμης. Στη Γαλλία, παραδείγματος χάρι, η εργατική έκρηξη του Δεκέμβρη 95 έφερε την εκλογική νίκη της αριστεράς το 97 που ξάφνιασε τα καταπονημένα κόμματα της, και το Σοσιαλιστικό και το Κομμουνιστικό. Τα ρεφορμιστικά κόμματα, όμως, αναποδογυρίζουν αυτή τη σχέση και δίνουν προτεραιότητα στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες.

Η επαναστατική παράδοση του εργατικού κινήματος χτίστηκε σε αντιπαράθεση μ' αυτές τις απόψεις. Ο Λένιν και ο Τρότσκι όταν προσπάθησαν να συγκροτήσουν την Τρίτη Διεθνή μετά το ναυάγιο της σοσιαλδημοκρατίας, επέμεναν ιδιαίτερα στην σύγκρουση με τις κοινοβουλευτικές αυταπάτες και τους καριερίστες κοινοβουλευτικούς αστέρες που τις καλλιεργούν. Αυτή η στρατηγική σύγκρουση, όμως, δεν μεταφράζεται σε μια ταχτική αποχή από τις εκλογές. Αντίθετα, όπως είχαν δείξει οι Μπολσεβίκοι, μια επαναστατική αριστερά που είναι ξεκάθαρη στρατηγικά μπορεί να είναι ευέλικτη ταχτικά.

Η αποχή των επαναστατών από τις εκλογές μπορεί πολύ εύκολα να σημαίνει

παραίτηση από την πολιτική παρέμβαση. Οι εργάτες που επηρεάζονται από ρεφορμιστικές ηγεσίες μπορεί να εισπράξουν την αποχή σαν σχεταριστική στάση απέναντι τους: "αφού δεν βλέπετε τη διαφορά ανάμεσα σ' εμάς και τους δεξιούς, δεν έχουμε και πολλά πράγματα να συζητήσουμε μαζί". Οι κοινοβουλευτικές ηγεσίες χρησιμοποιούν πάντα τέτοιες ευκαιρίες για να υψώσουν προβλήματα στην επικοινωνία και να απομονώσουν τους επαναστάτες. Γι' αυτό ο Λένιν και ο Τρότσκι συγκρούστηκαν με τους δογματικούς της αποχής, όπως ο Μπορντίγκα και ο Πάνεκουκ, και ενθάρρυναν τα νεαρά τότε επαναστατικά κομμουνιστικά κόμματα να προσφέρουν ακόμα και εκλογική υποστήριξη στους ρεφορμιστές, αλλά πάντοτε ασκώντας ανοιχτά κριτική.

Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα και η οργάνωση απ' την οποία προήλθε, η ΟΣΕ, πάντα απέφευγαν μια σχεταριστική στάση απέναντι στα ρεφορμιστικά κόμματα της αριστεράς. Από το 1974 μέχρι σήμερα στις εκλογές υποστηρίξαμε χωρίς αυταπάτες τα ψηφοδέλτια της Ενωμένης Αριστεράς, του ΚΚΕ, του Συνασπισμού και του ΠΑΣΟΚ σ' αυτή τη βάση.

Είχαμε και έχουμε την αντιμετώπιση ότι δεν είμαστε αδιάφοροι ανάμεσα στη δεξιά και στα κόμματα που συγκεντρώνουν τις ελπίδες των εργατών, υποστηρίζουμε την εκλογική επιτυχία τους αλλά προειδοποιούμε ότι η αλλαγή δεν έρχεται μέσα απ' αυτό το δρόμο. Διατηρούμε ανοιχτή την επικοινωνία με τη βάση και προωθούμε τις επαναστατικές ιδέες σαν τη μόνη εναλλακτική λύση απέναντι στις αλληπάλληλες προδοσίες και απογοητεύσεις που επιφύλαξαν οι ρεφορμιστικές ηγεσίες για την εργατική τάξη.

Είναι καθαρό ότι αυτή η τακτική της κριτικής ψήφου δεν είναι αιώνια. Μεσα στις σημερινές συνθήκες όπου τα πιο δυνατά οργανωμένα τμήματα της εργατικής τάξης φτάνουν σε πολιτικές ανταρσίες και κοιτάζουν προς τ' αριστερά για εναλλακτικές λύσεις, το ΣΕΚ είναι υποχρεωμένο να ανοίξει τη συζήτηση για

τη δική του συμμετοχή στις εκλογές.

Πολλοί αγωνιστές που εκτιμούν τη δράση του ΣΕΚ βάζουν το ερώτημα γιατί δεν τους δίνει την ευκαιρία να το ψηφίσουν. Είναι μια δυνατότητα που πρέπει να την ανοίξουμε. Όχι γιατί το ΣΕΚ βάζει στόχο να προσφέρει εκλογικές επιτυχίες, αλλά σαν ευκαιρία να δυναμώσουμε το ριζώμα των επαναστατικών ιδεών εκεί που μετράει: στους χώρους δουλειάς, στις συνοικίες, στις απεργίες και τις καταλήψεις. Οι εξορμήσεις με την εφημερίδα στις πύλες των εργατικών χώρων, η οργάνωση της συμπαραστάσης στις απεργίες, η παρουσία στις πλατείες ενάντια στο ρατσισμό, ενάντια στην πολεμοκαπηλεία είναι πολιτικές δραστηριότητες μεγαλύτερης προτεραιότητας από τις εκλογικές διαδικασίες. Απ' αυτή την οπτική γωνία ανοίγουμε τη συζήτηση για τη μελλοντική συμμετοχή του ΣΕΚ στις εκλογές.

Στις τοπικές εκλογές του Οκτώβρη που γίνονται σε δυο γύρους, το πολιτικό μήνυμα που έχει σημασία να εκφραστεί είναι η στροφή της εργατικής αγανάκτησης προς τ' αριστερά και ο αποκλεισμός της Νέας Δημοκρατίας από το να εισπράξει την απογοήτευση απέναντι στον Σημίτη.

Γι' αυτό καλούμε στον πρώτο γύρο για ψήφο στους συνδυασμούς που αντιπολιτεύονται από τ' αριστερά τον Σημίτη, είτε πρόκειται για "ανάρτες" του ΠΑΣΟΚ, είτε υποψήφιους του ΔΗΚΚΙ, του ΣΥΝ ή του ΚΚΕ. Ιδιαίτερα οι υποψηφιότητες που προέρχονται από το ΠΑΣΟΚ και προβάλλονται σαν αριστεροί επικριτές του Σημίτη καταγγέλοντάς τον σαν δεξιά ηγεσία, θα λειτουργήσουν σαν βαρόμετρο. Στην Αθήνα, που είναι ο μεγαλύτερος Δήμος, το ποσοστό που θα συγκεντρώσει ο Μπέης θα είναι ο δείκτης που θα χρησιμοποιήσουν όλες οι πολιτικές αναλύσεις για να σφυγμομετρήσουν το ρεύμα ανταρσίας μέσα στη βάση του ΠΑΣΟΚ.

Δεν έχουμε καμιά αυταπάτη ότι στελέχη με το παρελθόν του Μπέη μπορούν να προσφέρουν ηγεσία και προοπτική σ' αυτό το ρεύμα και επιχειρηματολογούμε ανοιχτά για την αναγκαιότητα επαναστατικής σοσιαλιστικής οργάνωσης και πολιτικής. Αλλά όσο πιο μεγάλο ποσοστό καταγράψει, τόσο πιο έντονο θα είναι το μήνυμα ότι ο Σημίτης χάνει τον έλεγχο μέσα στα πιο οργανωμένα τμήματα της εργατικής τάξης, αυτά που επηρεάζει το ΠΑΣΟΚ, και ότι οι εργάτες αυτών των

Πανεργατική απεργία 9 Απριλή. Το πανώ που διακρίνεται είναι του Νοσοκομείου της Νίκαιας

κομματιών κοπάνε προς τ' αριστερά.

Εξίσου σημαντική με την "ψήφο ανταρσίας" στον πρώτο γύρο, όμως, είναι και η ψήφος ενάντια στους υποψηφίους της Νέας Δημοκρατίας στο δεύτερο γύρο. Είναι λάθος μια αντιμετώπιση "Τι Σημίτης, τι ΝΔ", γιατί μια αποχή από τ' αριστερά μπορεί να χαρίσει νίκες στη ΝΔ. Αν ο Καραμανλής κερδίσει μια σειρά δήμους, αυτό μπορεί να σβήσει το μήνυμα μιας αριστερής στροφής στον πρώτο γύρο και να δώσει το άλλοθι στον Σημίτη να φορτώσει τις ευθύνες στην αριστερά. Στις μονομαχίες υποψηφίων ΠΑΣΟΚ - ΝΔ ψηφίζουμε ΠΑΣΟΚ.

Όπως αποδείχθηκε και με τις βουλευτικές εκλογές του '96, ο Σημίτης δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η αντιδεξιά ψήφος των εργατών μεταφράζεται σε ψήφο υποστήριξης για τη δικιά του δεξιά πολιτική. Το '96 οι εργάτες δεν άφησαν τη ΝΔ να επιστρέψει στην εξουσία, ψηφίζοντας ΠΑΣΟΚ. Αυτό δεν σήμαινε ότι ψήφισαν υπέρ της λιτότητας και των ιδιωτικοποιήσεων. Ψήφισαν κατά, και αυτό αποδείχθηκε από τις απεργίες που ξέσπασαν μόλις ο Παπαντωνίου άρχισε τις επιθέσεις αμέσως μετά τις εκλογές.

Οι ρεφορμιστικές ηγεσίες, επειδή έχουν το κοινοβούλιο στο κέντρο της πολιτικής τους, δίνουν υπερβολικές διαστάσεις στο θέμα της ψήφου. Εμφανίζουν την κάλπη σαν γνήσια έκφραση της θέλησης των ψηφοφόρων και ταυτίζουν τον κάθε εργάτη με το κόμμα που ψήφισε.

Στην πραγματικότητα η εργατική συνείδηση είναι πολύ πιο αντιφαστική.

Αποδέχεται ένα μέρος από τις δικαιολογίες που προβάλλουν οι ρεφορμιστικές ηγεσίες για τις θέσεις τους, αλλά ταυτόχρονα διατηρεί τις δικές της προσδοκίες και ελπίδες. Ο Μπλέρ, ο Ζομπέν, ο Πρόντι και τώρα ο Σρέντερ στη Γερμανία έχουν το ίδιο δεξιές θέσεις σαν το Σημίτη, αλλά οι εργάτες που τους ψηφίζουν δεν είναι δεξιοί συντηρητικοί. Είναι στην πλειοψηφία τους οι εργάτες που ανήκουν στα συνδικάτα, που συνδικαλιζόνται, που απεργούν. Η δεξιά σοσιαλδημοκρατία δεν έχει πάψει να είναι ένα μαζικό ρεφορμιστικό κόμμα που διατηρεί τους αντιφαστικούς δεσμούς του με την εργατική τάξη και γι' αυτό παντού αντιμετωπίζει ανταρσίες της βάσης της.

Η συλλογιστική που λέει "Τι Σημίτης, τι Καραμανλής", "Τι Δαμανάκη, τι Αβραμόπουλος" ξεχνάει αυτές τις αντιφάσεις και υποτιμάει τις διαθέσεις χιλιάδων εργατών.

Το ΣΕΚ τοποθετείται μέσα στο μεγάλο ρεύμα των εργατών που δεν αφήνουν περιθώρια επιστροφής στη δεξιά, που ξεσηκώνονται ενάντια στη δεξιά πολιτική του Σημίτη, που αναζητούν μια γνήσια αριστερά της πάλης για το Σοσιαλισμό. Βαδίζουμε μαζί και επιχειρηματολογούμε γιατί αυτή η αριστερά πρέπει να χτιστεί πάνω στις ιδέες της επανάστασης και όχι του κοινοβουλίου.

Το κείμενο αυτό στηρίχτηκε στην εισήγηση της Κ.Ε. προς το Πανελλαδικό Συμβούλιο του ΣΕΚ (13.9.98)

Αντίσταση στην αντιμεταρρύθμιση

Η νέα χρονιά αρχίζει και τα σχολεία ανοίγουν σε χειρότερη κατάσταση από πέρυσι: τεράστιες ελλείψεις σε αίθουσες, βιβλία, αναλυτικά προγράμματα, εκπαιδευτικούς. Κανείς δεν ξέρει πόσα και ποιά Τεχνικά και Πολυκλαδικά θα λειτουργήσουν σαν Ενιαία Λύκεια ή σαν Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ), με τι προγράμματα σπουδών και με ποιούς καθηγητές. Απτία γι αυτό το χάος που επικρατεί είναι η εφαρμογή του νόμου Αρσένη, του νόμου 2525 που ψηφίστηκε πριν από ένα χρόνο.

Οι νόμοι αυτοί είναι μια αντιδραστική αντιμεταρρύθμιση. Πίσω από τα μεγάλα λόγια για λιγότερες εξετάσεις, για ελεύθερη πρόσβαση στα πανεπιστήμια, για αναβάθμιση της παιδείας και του εκπαιδευτικού, βρίσκεται ένα συνολικό σχέδιο που χτυπάει όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και έχει στόχο να διαλύσει την δημόσια και δωρεάν Παιδεία.

Ο νόμος καταργεί τα ΕΠΑ και τα ΤΕΛ, το "καμάρι" της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που έκανε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80. Τότε η δημιουργία των πολυκλαδικών είχε προβληθεί σαν προσπάθεια να σταματήσει ο αντιδραστικός διαχωρισμός των παιδιών από μικρή ηλικία σ' αυτά που "πάνε για σπουδές" κι αυτά που πάνε για να "μάθουν μια τέχνη". Ο στόχος μάλιστα ήταν να εξαπλωθούν τα ΕΠΑ ακόμα περισσότερο και να φτιαχτούν πολλοί κλάδοι σε όλα τα σχολεία. Αυτό ποτέ δεν έγινε. Τώρα το ΠΑΣΟΚ αναποδογυρίζει τις προτεραιότητες.

Σήμερα ο Αρσένης διαλύει ότι έχει απομείνει απ' αυτά τα σχολεία και τα μετατρέπει σε Ενιαία Λύκεια και σε Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Και τα Ενιαία Λύκεια (που θ' αντικαταστήσουν τα Γενικά) και τα ΤΕΕ βάζουν νέους φραγμούς στη μόρφωση και οξύνουν ακόμα περισσότερο την ταξική επιλογή, αφήνοντας τα παιδιά της εργατικής τάξης έ-

ξω από τα πανεπιστήμια.

Οι μαθητές των ΤΕΕ, που θα είναι και οι περισσότεροι, ουσιαστικά αποκλείονται από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για να μπει κάποιος από τα ΤΕΕ στα ΑΕΙ θα πρέπει τελειώνοντας την τριχρόνη εκπαίδευση στα ΤΕΕ να ξαναπάει άλλα δύο χρόνια στο Ενιαίο Λύκειο. Για να μπει στα ΤΕΙ, θα πρέπει να έχει 18μηνη επαγγελματική εμπειρία και να δώσει εξετάσεις που ορίζουν τα ΤΕΙ. Η δυνατότητα που υπήρχε

κοούς ρυθμούς και θα αναγκάσουν περισσότερα παιδιά να εγκαταλείψουν το σχολείο. Ηδη φέτος, μετά από ένα χρόνο λειτουργίας του Ενιαίου Λυκείου, οι εγγραφές στα φροντιστήρια για τὰ μαθήματα της Β' Λυκείου έχουν διπλασιαστεί, ενώ πάνω από 17% είναι το ποσοστό των μαθητών που θα ξεκινήσουν φροντιστήρια από την Α' Λυκείου.

Μαζί με την δημιουργία των Ενιαίων Λυκείων και των ΤΕΕ, ο Αρσένης απειλεί να κόψει και οργανικές θέσεις καθηγητών. Από τη μια αυξάνει τον αριθμό των μαθητών ανά αίθουσα και από την άλλη δεν διευκρινίζει τίποτα για τους 7.000 περίπου καθηγητές ειδικοτήτων των ΤΕΛ, ΕΠΑ και ΤΕΣ που κινδυνεύουν να βρεθούν στον αέρα αν καταργηθούν τα σχολεία τους. Είναι ένα βήμα για την "ελαστικοποίηση" των εργασιακών σχέσεων στα σχολεία. Αυτός είναι και ο βασικός στόχος της δεύτερης μεγάλης αντιμεταρρύθμισης του Αρσένη, δηλαδή της κατάργησης της επετηρίδας.

Η επετηρίδα είναι συνδικαλιστική κατάκτηση, δεν αφήνει το υπουργείο να παραβιάζει τη σειρά διορισμού με προσχήματα "αξιοκρατίας" και βάζει πίεση για περισσότερους διορισμούς. Φέτος, το "ρεκόρ" διορισμών για το οποίο μιλάει ο Αρσένης μεταφράζεται σε 3.500 καθηγητές στα Γυμνάσια και στα Λύκεια, παρόλο που τα κενά από πέρυσι είναι 15.000 θέσεις και παρόλο που η ΟΛΜΕ ζητάει τουλάχιστον 8.000 διορισμούς καθηγητών.

Ο νόμος του Αρσένη προβλέπει, επίσης, την "αξιολόγηση" των εκπαιδευτικών αλλά και της απόδοσης κάθε σχολείου. Μ' αυτόν τον τρόπο απειλείται ο μισθός, η μονιμότητα, ο συνδικαλισμός των εκπαιδευτικών. Απειλείται όμως και η λειτουργία μιας σειράς σχολείων, ιδιαίτερα των πιο υποβαθμισμένων σχολείων στις διάφορες εργατογειτονίες που είναι σχεδόν σίγουρο ότι δεν θα κριθούν ευνοϊκά από τους "αξιολογητές" του υπουργείου Παιδείας.

Περιφρούρηση έξω από το εξεταστικό κέντρο Πατησίων

ένα 25% των θέσεων των ΤΕΙ να καλύπτεται από μαθητές των ΤΕΛ και των ΕΠΑ, με βάση τον βαθμό του απολυτηρίου τους και χωρίς εξετάσεις, απλά καταργείται. Το μόνο που μένει σ' όσους πάνε στα ΤΕΕ είναι να προσφέρουν τζάμπα εργασία στους εργοδότες με την μορφή "μαθητείας" και με μόνη προοπτική να καταλήξουν σε κάποιο ιδιωτικό ΙΕΚ για ν' αποκτήσουν "μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση".

Και οι μαθητές, όμως, των Ενιαίων Λυκείων θα μπορούν να μπου σε κάποια σχολή μόνο αφού περάσουν από ένα στέλειωτο κόκκινο εξετάσεων. Προβλέπονται εξετάσεις στην Β' και Γ' Λυκείου σε 13 και 14 μαθήματα αντίστοιχα, ενώ με μια σειρά ρυθμίσεις αυξάνει το ειδικό βάρος των γραπτών εξετάσεων πάνω στον συνολικό βαθμό. Όλα αυτά θα σημάνουν περισσότερα φροντιστήρια και εξοντωτι-

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν θα υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση -όπως υποκριτικά υπόσχεται ο Αρσένης- αλλά η εισαγωγή θα γίνεται με σειρά προτεραιότητας που θα προκύπτει από το σύνολο των μορίων που θα συγκεντρώνει ο υποψήφιος μετά τις εξετάσεις του Λυκείου. Τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής (ΠΣΕ), θα είναι στην ουσία παράλληλες σχολές με τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ και θα συμβάλλονται με ιδιωτικές επιχειρήσεις εισπράτοντας διδάκτρα από τους φοιτητές μετά το 25ο έτος της ηλικίας τους.

Με τα ΠΣΕ ο Αρσένης ανοίγει την πόρτα για να λειτουργήσουν ιδιωτικά πανεπιστήμια μέσα στα σημερινά ΑΕΙ, στα οποία θα σπρώχνονται ολοένα και μεγαλύτερα κομμάτια φοιτητών (αρχικά αυτοί που προέρχονται από το εξωτερικό, από μεταγραφές κλπ). Ταυτόχρονα μεγαλώνουν οι πιέσεις πάνω στους φοιτητές των σημερινών ΑΕΙ-ΤΕΙ να εγκαταλείψουν τις σπουδές τους λόγω της εντατικοποίησης, των οικονομικών δυσκολιών, της κατάργησης επαγγελματικών δικαιωμάτων, πχ κατάργηση της επετηρίδας. Ήδη ένα 40% των σημερινών φοιτητών ανήκει σ' αυτήν την κατηγορία.

Συνολικά, η αντιμεταρρύθμιση του Αρσένη θέλει να προσαρμόσει την εκπαίδευση στις ανάγκες της αγοράς. Ιδεολογικά το μήνυμα που στέλνει είναι ότι η δημόσια και δωρεάν Παιδεία και οι κατακτήσεις που έχουν όσοι δουλεύουν εκεί και όσοι σπουδάζουν είναι αναχρονιστικές και το μόνο που δημιουργούν είναι "χάος" και "αναξιοκρατία".

Πρακτικά, προχωράει στον περιορισμό της δημόσιας εκπαίδευσης διευκολύνοντας τους ιδιώτες. Οτι έκανε ο Σουφλιάς το '92, όταν έδωσε τη δυνατότητα στους "σχολάρχους" των ιδιωτικών ΙΕΚ να λυμπαίνονται την επαγγελματική εκπαίδευση μετά το Λύκειο, θέλει να επαναλάβει τώρα ο Αρσένης σε χαμηλότερες ηλικίες με τα ΤΕΕ. Μας γυρίζει στην εποχή που κάθε Κατσόμπας και κάθε Μποδοσάκης είχε τη δική του σχολή μαθητείας.

Η επίθεση από την πρώτη στιγμή συνάντησε τεράστια αντίδραση. Το αίτημα για ανατροπή του νόμου μπήκε σε όλους τους χώρους της εκπαίδευσης και παλεύτηκε με καταλήψεις στα σχολεία και στις σχολές, με απεργίες και μαζικά συλλαλητήρια από τους καθηγητές, με συγκρούσεις έξω από τα εξεταστικά κέντρα.

Πριν από ένα χρόνο, στις 20 Αυγούστου, γίνεται το πρώτο μεγάλο συλλαλητήριο με την συμμετοχή εκατοντάδων αδιόριστων, εκπαιδευτικών, φοιτητών και μαθητών. Τον Νοέμβριο ξεκίνησαν οι κα-

ταλήψεις στις σχολές. Μέσα από μαζικές γενικές συνελεύσεις στην Φιλοσοφική, στην ΑΣΟΕΕ, στη Γεωπονική, στο ΕΜΠ, στη Βιομηχανική, στη Νομική, στην ΑΣΚΤ, στα ΤΕΙ, αλλά και σε μια σειρά σχολές στην επαρχία από την Ξάνθη μέχρι την Κρήτη, οι φοιτητές προχωράνε σε καταλήψεις, οργανώνουν κοινές πορείες και συζητήσεις με μαθητές, αδιόριστους και καθηγητές, συμμετέχουν στις απεργιακές κινητοποιήσεις των εργαζόμενων σε διάφορους χώρους.

Καταλήψεις ξεκίνησαν και στα σχολεία. Στο ΕΠΑ Αιγάλεω γίνεται συνέλευση με 900 άτομα και 794 ψηφίζουν υπέρ της κατάληψης! Στον Βόλο 2.000 μαθητές διαδηλώνουν με αδιόριστους και καθηγητές, ενώ στις 27 Γενάρη διοργανώνεται πανεκπαιδευτικό συλλαλητήριο με μεγάλη συμμετοχή από τις καταλήψεις των σχολών και των σχολείων.

Οι καθηγητές κατεβαίνουν σε δύο 24ωρες και μια 48ωρη απεργία, ενώ συμμετέχουν σε πολλά πανεκπαιδευτικά συλλαλητήρια που καλούν η ΟΛΜΕ και η ΔΟΕ και στις πέντε πανεργατικές απεργίες της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ.

Στις 25 Φλεβάρη, για πρώτη φορά μετά την μεγάλη απεργία διαρκείας του προηγούμενου χρόνου, δάσκαλοι και καθηγητές απεργούν και διαδηλώνουν μαζί στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στην Αλεξανδρούπολη, στην Πάτρα, στα Γιάννενα. Νέα απεργία στις 3 Απριλή, όπου πάνω από 6.000 εκπαιδευτικοί απ' όλες τις πόλεις διαδηλώνουν στην Αθήνα και ξανά έξι μέρες αργότερα στην πανεργατική απεργία της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ. Στις 7 Μάη, χιλιάδες καθηγητές και αδιόριστοι οργανώνουν μαχητικό συλλαλητήριο από το Συμβούλιο της Επικρατείας στο Σύνταγμα. Οι διαδηλωτές ενώνονται με τους απεργούς της Ιονικής και συγκροούνται με τα ΜΑΤ. Το σύνθημα "ΟΛΜΕ-ΔΟΕ εμπρός για απεργία, να κλείσουμε τον Μάη όλα τα σχολεία" δονεί την ατμόσφαιρα.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα φτάνουμε στον Ιούνιο, στον διαγωνισμό του ΑΣΕΠ, όπου χιλιάδες εκπαιδευτικοί και συμπαραστάτες πολιορκούν τα εξεταστικά κέντρα και συγκροούνται με τα ΜΑΤ του Σημίτη πέντε ολόκληρες μέρες. Μ' αυτόν τον τρόπο ο διαγωνισμός απέτυχε στα μάτια όλου του κόσμου, όσο κι αν η κυβέρνηση προσπαθούσε με πλαστούς αριθμούς να πείσει για το αντίθετο.

Την ευθύνη για το ότι αυτοί οι αγώνες δεν κατάφεραν να πετύχουν τον στόχο τους -την ανατροπή του νόμου- την έχουν οι ηγεσίες της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ. Η ΠΑΣΚΕ και στις δύο ομοσπονδίες αναζητούσε ένα συμβιβασμό με το υπουργείο.

Ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ, ο Τσούλιας, προσπαθούσε με διαδικαστικούς τρόπους αλλά και με ανοιχτά πραξικοπήματα να μπλοκάρει οποιαδήποτε αγωνιστική πρόταση. Και οι άλλες αριστερές παρατάξεις όμως (ΣΥΝ, ΚΚΕ, Παρεμβάσεις), δεν πίστευαν ότι αυτή η μάχη μπορούσε να κερδηθεί. Αρχικά υποστήριζαν ότι δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια γιατί "ο κόσμος είναι κουρασμένος" από την απεργία διαρκείας της προηγούμενης χρονιάς. Αργότερα μετέθεταν οποιαδήποτε κλιμακωση, για τις μέρες του διαγωνισμού. Ετσι, άφησαν να περάσει όλη η χρονιά χωρίς μια δυνατή απεργία στα σχολεία.

Ακόμα και μετά την συνέλευση των προέδρων των ΕΛΜΕ στις 23 Μάη, όπου 14 ΕΛΜΕ απ' όλη την Ελλάδα μαζί και με τους καθηγητές της Εργατικής Αλληλεγγύης, πρότειναν απεργία διαρκείας από 1η Ιούνη και κατάληψη όλων των εξεταστικών κέντρων, το ΔΣ της ΟΛΜΕ περιορίστηκε σε μια 48ωρη απεργία τις μέρες του διαγωνισμού και ένα τυπικό κάλεσμα για περιφρουρήσεις στα εξεταστικά την πρώτη μέρα.

Και στις σχολές όμως η εικόνα ήταν αντίστοιχη. Η ΠΑΣΠ και οι ΠΚΣ ήταν ανοιχτά ενάντια στις καταλήψεις, ενώ τα ΕΑΑΚ δεν πίστευαν ποτέ στη δυναμική του κόσμου να συνεχίσει τις καταλήψεις και να νικήσει. Αντίθετα, οι φοιτητές των ΕΣΟΦ, αλλά και οι μαθητές του ΣΕΚ στα σχολεία, έδωσαν τη μάχη και για να ξεκινήσουν οι καταλήψεις αλλά και για να συνδεθούν με τους εκπαιδευτικούς και τους υπόλοιπους εργαζόμενους που πάλευαν ενάντια στην κυβέρνηση του Σημίτη.

Τέτοιες μάχες έχουμε μπροστά μας και φέτος, για να μην αφήσουμε τον Αρσένη να εφαρμόσει την αντιμεταρρύθμιση. Αυτό απαιτεί πολιτικό dynamism της βάσης. Απαιτεί περισσότερους σοσιαλιστές μέσα στα σχολεία και καθαρή πολιτική ενάντια στην προσαρμογή στις ανάγκες της αγοράς.

Θέλουμε μια Παιδεία δημόσια και δωρεάν, ανοιχτή σε όλους, χωρίς "αξιολογητές" και "εξετάσεις" που επιβραβεύουν τους πλούσιους για τον πλούτο τους και κολλάνε την ρετινιά του αποτυχημένου στους φτωχότερους. Μια εκπαίδευση σε μια σοσιαλιστική κοινωνία, όπου ο έλεγχος των εργατών θα μπορεί να εξασφαλίσει την λειτουργία της με βάση τις ανάγκες της πλειοψηφίας και με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη όλων των ανθρώπων. Για μια τέτοια προοπτική αξίζει πραγματικά να παλέψουμε!

Γιάννης Σηφιακάκης

Δεν θέλουμε τους S-300

Μπορεί το κοινό ανακοινωθέν που εκδόθηκε στην Αθήνα μετά την συνάντηση Κληρίδη - Σημίτη στις 27 Αυγούστου να επαναβεβαιώνει τις προηγούμενες θέσεις των δυο κυβερνήσεων στο Κυπριακό και στο θέμα των S-300, αλλά ήταν αδύνατο να κρύψει τα αδιέξοδα στα οποία έχουν βρεθεί οι δυο κυβερνήσεις και την προσπάθεια τους για αλλαγή πλεύσης.

Οι βασικοί άξονες της πολιτικής που πρόβαλλαν μέχρι σήμερα, ένταξη στην Ε.Ε., "Δογμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου", και ιδιαίτερα οι S-300 που ήταν η σημαία του Κληρίδη τους τελευταίους δεκαοχτώ μήνες, έχουν μετατραπεί σε μπουίμεραγκ και στραφθηκαν εναντίον τους. Οι πιέσεις που δέχονται εξαιτίας των S-300 αναγκάζουν σήμερα τον Κληρίδη και το Σημίτη να ψάχνουν τρόπους για να αναστείλουν την εγκατάστασή τους. Είναι ενδεικτικοί οι τίτλοι κάτω από τους οποίους πρόβαλαν την συνάντησή οι ελληνοκυπριακές εφημερίδες: "αποπυραυλοποίηση του κυπριακού", "απεμπλοκή από τους πυραύλους", και άλλα παρόμοια.

Οι αστοί αναλυτές και ο φιλοκυβερνητικός τύπος έτρεξαν να χαριετήσουν αυτή την αλλαγή πλεύσης που θεωρήθηκε σκόπημο να γίνει πριν τη Σύνοδο Κορυφής των Αδεσμεύτων στις αρχές Σεπτεμβρίου και την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στο τέλος του ίδιου μήνα. Ανάλαβαν μάλιστα να αντιμετωπίσουν τους επικριτές του Κληρίδη προβάλλοντας τις παλιές προτάσεις που έκανε για αποστρατικοποίηση και παρουσιάζοντας τον σαν περισσότερο της ειρήνης και έτοιμο να δεχτεί συμβιβασμούς. Καμιά σχέση με την ειρήνη ή με κάποια διαλλαχτικότητα δεν έχει αυτή η αλλαγή πλεύσης. Στην πραγματικότητα Κληρίδης και Σημίτης είδαν ότι δεν τους παίρνει να επιμένουν με τους πυραύλους και αποφάσισαν ότι σήμερα πρέπει να δωθεί προτεραιότητα στην προσωπική ένταξη στην Ε.Ε., που είναι το ισχυρότερο τους όπλο εναντίον της άλλης πλευράς.

Με την ένταξη, και επικαλούμενοι το "κοινοτικό κεκτημένο" ελπίζουν να περάσουν πολλές από τις θέσεις τους που ενισχύουν την ελληνοκυπριακή άρχουσα τάξη σε βάρος της τουρκοκυπριακής, όπως την ελεύθερη εγκατάσταση, το δικαίωμα περιουσίας στην τουρκοκυπριακή περιφέρεια, την μια κρατική οντότητα. Η αγορά των S-300 έχει δημιουργήσει αρκετά προβλήματα σ' αυτή τους την προσπάθεια και θέλουν να ελιχθούν ελπίζοντας ότι τον Νοέμβρη θα αρχίσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις. Αυτή η αλλαγή όμως επιβλήθηκε και από έναν άλλο παράγοντα για τον οποίο κανείς δεν θέλει να κάνει αναφορά.

Η εικόνα που καλλιτεργούν κυβέρνηση και ΜΜΕ εδώ και 18 μήνες, είναι ότι η αγορά των S-300 επιδοκμάζεται από όλους και έχει μπει στην καρδιά των ελλήνων και ιδιαίτερα των ελληνοκυπρίων. Γι αυτό οι μόνες αντιδράσεις που προβλήθηκαν από τα ΜΜΕ γιά την πιθανή αναβολή ή μη εγκατάσταση των πυραύλων είναι αυτές των ηγετών των απορριπτικών κομμάτων όπως ο Τάσος Παπαδόπουλος του ΔΗΚΟ που ζητούν την παραίτηση Κληρίδη αν δεν φέρει τους πυραύλους. Αυτή είναι μια ψεύτικη εικόνα.

Μπορεί όταν εξαγγέλθηκε η παραγγελία των S-300 πολύς κόσμος να είχε αυταπάτες ότι αυτό μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα, ότι οι εξοπλισμοί μπορεί να λειτουργήσουν αποτρεπτικά και να φέρουν τελικά την ειρήνη αλλά σήμερα όμως που φάνηκε ότι η εξαγγελία της αγοράς των πυραύλων όχι μόνο δεν έφερε την ειρήνη αλλά έχει προκαλέσει μεγαλύτερη ένταση και απειλεί να οδηγήσει σε ένα νέο πόλεμο, τα πράγματα έχουν αλλάξει. Είναι χαρακτηριστικό ότι δημοσκοπήσεις που έγιναν όταν παραγγέλθηκαν οι S-300 έδειχναν ότι ένα ποσοστό πάνω από 95% των ελληνοκυπρίων ήταν υπέρ της αγοράς. Παρόμοιες δημοσκοπήσεις που έγιναν ένα χρόνο αργότερα έδειχναν ότι αυτό το ποσοστό είχε πέσει στο 80%. Οι πιο πρόσφατες δημοσκοπήσεις έδειχναν αυτό το ποσοστό να κατεβαίνει στο 64%. Και βέβαια αυτά τα ποσοστά με

δεδομένο τον τρόπο που μπαίνουν οι ερωτήσεις σε αυτές τις δημοσκοπήσεις για να απώξουν τον κόσμο να πει αυτά που θέλουν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια παρόμοια δημοσκόπηση που έγινε στην Ελλάδα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "Φίλελεύθερος" στις 5 Αυγούστου. Έδειξε ότι μόνο ένα 54% είναι υπέρ της εγκατάστασης των S-300. Σε ερώτηση αν σε περίπτωση σύγκρουσης της Ελλάδας με γειτονική χώρα θα πολεμούσαν με ενθουσιασμό, μόνο ένα 52% απάντησε θετικά. Ένα 28% θα πολεμούσε επειδή είναι υποχρεωμένο και το υπόλοιπο 20%, που ως σημειωθεί λείπει από την έρευνα, μπορούμε να υποθέσουμε ότι δεν θα πολεμούσε καθόλου. Στην ερώτηση για το τι είδους συμπαράσταση πρέπει να δώσει η Ελλάδα στην Κύπρο σε περίπτωση σύγκρουσης, 28% απάντησε ότι πρέπει να δώσει στρατιωτική βοήθεια σε πολεμικό υλικό, 21,5% ότι πρέπει να στείλει στρατεύματα, και μόνο ένα 14% τάσσεται υπέρ της επέκτασης των συγκρούσεων με την Τουρκία και σε άλλα μέτωπα. Το υπόλοιπο 34% μάλιστα τάσσεται υπέρ διπλωματικών χειρισμών και προσφυγή στον ΟΗΕ.

Είναι φανερό ότι η "καθολική" αποδοχή των S-300 και του "Δογματος" μέσα στους απλούς ανθρώπους δεν είναι καθόλου δεδομένη. Ούτε ο Σημίτης, ούτε ο Κληρίδης μπορούν να αγνοούν αυτό τον παράγοντα. Οι αντιδράσεις των εργαζομένων προς τις επιλογές του Κληρίδη και τους S-300 είναι σίγουρο ότι θα αυξάνονται όσο θα καλούνται να πληρώσουν τον λογαριασμό. Τα 600 εκατομμύρια λίρες που θα στοιχίσουν οι πυραύλοι είναι ένα τεράστιο ποσό που θα πρέπει να προστεθεί στα άλλα 1500 εκατομμύρια που ξοδεύτηκαν τα τελευταία δέκα χρόνια για εξοπλισμούς.

Η λιτότητα και οι περικοπές για να εξασφαλιστούν αυτά τα ποσά έχουν προκαλέσει αντιδράσεις και συγκρούσεις με πολλά κομμάτια της εργατικής τάξης, ιδιαίτερα στο δημόσιο και ημιδημόσιο τομέα (οργανισμοί κοινής οφελείας). Ηδη ο Κληρίδης πέρασε μια αρκετά δύσκολη περίοδο τους τελευταίους μήνες και δέχτηκε μια σημαντική ήττα με την αποτυχία του να περάσει ένα φορολογικό πακέτο που θα του εξασφάλιζε 150 εκ. το χρόνο. Τα μέτωπα που έχει ανοίξει με την εργατική τάξη παραμένουν όλα ανοιχτά, ιδιωτικοποιήσεις, απαγόρευση απεργιών, παγωμα μισθών και προσλήψεων στο δημόσιο, κατάργηση ΑΤΑ. Είναι αμφίβολο αν η κυβέρνηση και τα αφεντικά θα καταφέρουν να κερδίσουν κάποιο από αυτά παρά την συμβιβαστική τακτική που ακολουθεί η συνδικαλιστική γραφειοκρατία και οι ρεφορμιστές του ΑΚΕΛ. Είναι χαρακτηριστικό ακόμη ότι και την αύξηση της "έκτακτης εισφοράς για την άμυνα" που επέβαλαν, για να την περάσουν χρειάστηκε να κάνουν ειδική συνεδρία της Βουλής μέσα στο καλοκαίρι και να περιμένουν μέχρι να εξασφαλίσουν τη συμφωνία όλων των κομμάτων.

Είναι σίγουρο ότι το εθνικιστικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί αρχικά με την εξαγγελία της αγοράς των S-300 και που βοήθησε τον Κληρίδη να κερδίσει τις εκλογές έχει αδυνατίσει. Αυτό δημιουργεί σημαντικά ανοίγματα για το αντισωβινιστικό κίνημα και την πολιτική της επαναπροσέγγισης που τους τελευταίους 10 μήνες είχε χαθεί ακόμη και σαν λέξη από το προσκήνιο. Ηδη στις 23 Σεπτεμβρίου ο "Φορέας για την Ειρήνη και την Επανάσταση, ενάντια στο Σωβινισμό" στον οποίο η Εργατική Δημοκρατία συμμετέχει και παίζει σημαντικό ρόλο προγραμματίζει μαζική εκδήλωση ειρήνης στη Λευκωσία. Η εκδήλωση γίνεται σε συνδιασμό και συνεργασία με 20 τουρκοκυπριακές, πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, που οργάνωσαν παρόμοια εκδήλωση την 1 του Σεπτεμβρίου στο βορρά. Στους εργατικούς αγώνες και σε τέτοιες εκδηλώσεις είναι που πρέπει να κοιτάζουν οι εργάτες στην Ελλάδα, την Τουρκία και την Κύπρο αν θέλουν να εξασφαλίσουν την ειρήνη στην περιοχή.

Ντίνος Αγιωματίτης

Η κρίση από την ανατολή στη δύση

Πανικός στα Χρηματιστήρια. Η οικονομική κρίση απλώνεται από την Απω Ανατολή και τη Ρωσία προς την Αμερική και την Ευρώπη, ενώ οι κυβερνήσεις διεθνώς συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι η αγορά είναι μονόδρομος. Η Μαρία Στύλλου εξηγεί γιατί η αιτία για το σημερινό χάος βρίσκεται στον ίδιο τον καπιταλισμό

Μπορεί ο Σημίτης στην διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης να είπε ότι η ελληνική οικονομία δεν κινδυνεύει από την παγκόσμια κατάσταση, όμως κανένας δεν τον πιστεύει. Ούτε οι δηλώσεις του Τιτμάγιερ του διοικητή της Μπούντεσμπανκ, ότι είναι αισιόδοξος για την Ευρώπη, είναι ικανές να σταματήσουν το ανεβοκατέβασμα στα Διεθνή Χρηματιστήρια.

Μέσα στον τελευταίο μήνα οι τιμές στα Διεθνή Χρηματιστήρια πέφτουν και υπολογίζονται ότι ο μέσος όρος της πτώσης διεθνώς είναι 20% - 30%. Στη Μόσχα έχει πέσει 68%, στην Γουάλ Στρητ 17,4%, στην Φραγκφούρτη 22,5% στο Μιλάνο 21%, στη Μαδρίτη 23%, στο Παρίσι 16,5%, στη Ζυρίχη 21,4%.

Ο Εκόνομιστ στο τελευταίο του τεύχος (5 Σεπτέμβρη), χρησιμοποιεί την περιγραφή που έκανε ο Κέυνς για την κρίση του '30, για να περιγράψει πόσο επικίνδυνη είναι η σημερινή κατάσταση. "Βρισκόμαστε σήμερα στη μέση της μεγαλύτερης οικονομικής καταστροφής του σύγχρονου κόσμου... Η άποψη που υπάρχει στην Μόσχα είναι ότι αυτή είναι η τελευταία κρίση του καπιταλισμού και ότι η σημερινή τάξη που προγραμματίζεται στις διάφορες χώρες δεν

θα κρατήσει για πολύ!" (1931, Τζων Μεύναρντ Κέυνς)

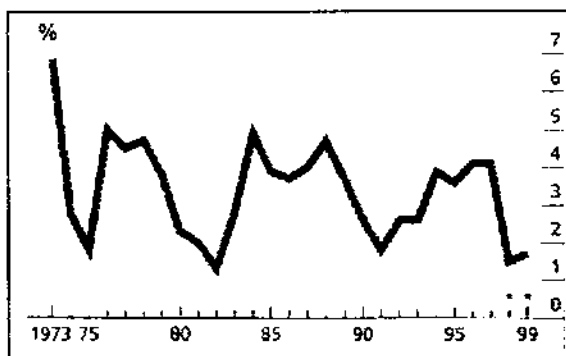
Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας παραγωγής για το '98 και το '99 προβλέπεται ότι θα μειωθεί από 4% που ήταν το '97 στο 1,5% - 1,7% για τα επόμενα δυο χρόνια. Μείωση δηλαδή της τάξης του 2,5%. Μια τέτοια

είναι μια ουτοπία που κυκλοφορεί για να χρυσώσει το χάπι. Τα ίδια υποστήριζαν και πέροι όταν άρχισε η πτώση στα Χρηματιστήρια της Ανατολικής Ασίας και μέσα σε 3 μήνες άρχισε η κατάρρευση των οικονομιών της. Το ίδιο υποστήριζαν και για τη Ρωσία και τώρα οι εξελίξεις είναι εκτός ελέγχου.

Για να καταλάβουμε καλύτερα τον χαρακτήρα της σημερινής κρίσης θα χρειαστεί να δούμε τη σχέση παραγωγικού και χρηματιστικού κεφαλαίου.

Παραγωγικό κεφάλαιο είναι αυτό που επενδύουν οι καπιταλιστές σε κτίρια και μηχανήματα για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν την παραγωγή εμπορευμάτων. Χρηματιστικό είναι το κεφάλαιο με ρευστή μορφή που διακινείται μέσα από τις τράπεζες και τα Χρηματιστήρια. Οι τράπεζες λειτουργούν σαν μεσάζοντες ανάμεσα στους καπιταλιστές που κάνουν κέρδη αλλά δεν θέλουν να τα επενδύσουν και σ' αυτούς που θέλουν να επενδύσουν αλλά δεν έχουν κεφάλαιο.

Το Χρηματιστικό σύστημα σημαίνει ότι οι καπιταλιστές δεν εξαρτώνται από το τι κεφάλαιο μπορούν να συσσωρεύσουν απ' ευθείας από την πώληση των εμπορευμά-

Οι αλλαγές στο ρυθμό ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Τέταρτη φορά ύφεση μέσα σε 25 χρόνια

πώση μπορεί να συγκριθεί με την μεγάλη ύφεση του '82-'83, την μεγαλύτερη μετά του '30.

Η εικόνα ότι η κρίση σήμερα είναι μόνο χρηματιστική, και ότι θα καταφέρουν ΗΠΑ και Ευρώπη να την βγάλουν καθαρή με μικρές μόνο απώλειες στο χρηματιστήριο

Η οικονομική αναταραχή μετατρέπεται γρήγορα σε πολιτικές κρίσεις και για τον Κλίντον όπως και για τον Γιέλτσιν

των τους. Μπορούν να βρουν χρήματα μέσα από το Χρηματιστήριο, όπου πουλάνε τις μετοχές της επιχείρησης με αντάλλαγμα ότι αυτοί που τις αγοράζουν όχι μόνο αποκτούν μέρος της ιδιοκτησίας αλλά και έχουν προοπτική να πάρουν μέρος από τα μελλοντικά κέρδη. Μπορούν, επίσης, να δανειστούν χρήματα από τις τράπεζες με την υποχρέωση να εξοφλήσουν το δάνειο μαζί με τους τόκους. Η μπορούν να δανειστούν χρήματα από χρηματιστικές αγορές με την έκδοση ομολόγων και με την υποχρέωση ότι θα πληρώσουν πίσω το χρέος μαζί με τους τόκους.

Οι περισσότερες κυβερνήσεις και κρατικές επιχειρήσεις τα τελευταία 25 χρόνια έχουν δανειστεί τεράστια ποσά εκδίδοντας ομόλογα και έντοκα γραμμάτια.

Το τραπεζικό σύστημα δεν είναι μόνο καθοριστικό στο να διευκολύνει την επέκταση του καπιταλισμού, αλλά ταυτόχρονα είναι πηγή αποσταθεροποίησης.

Οι τράπεζες δανειζονται για μικρό χρονικό διάστημα και δανειζουν για μεγάλο. Μέσα σ' αυτό το διάστημα, τα προβλήματα που μπορούν να εμφανιστούν στην οικονομία, μπορούν να μετατραπούν σε πανικό για τις τράπεζες. Το 1930 πολλές αμερικάνικες τράπεζες αναγκάστηκαν να κλείσουν τις πόρτες τους, στις ουρές των καταθετών που ζητούσαν πίσω τις καταθέσεις τους. Την ίδια εικόνα που βλέπου-

με και σήμερα στη Ρωσία. Χιλιάδες πολιορκούν τις τράπεζες και ζητάνε πίσω τις καταθέσεις τους σε ρούβλια, επειδή βλέπουν ότι η αξία του κατρακυλά καθημερινά.

Τα τελευταία 25 χρόνια, όλες οι τράπεζες λειτουργούν στην παγκόσμια αγορά. Κάθε μεγάλη τράπεζα θέλει να επεκταθεί στην Ανατολική Ασία, στη Λατινική Αμερική, στα Βαλκάνια, στη Μ. Ανατολή. Η διεθνοποίηση του τραπεζικού κεφαλαίου κάνει πιο δύσκολο τον έλεγχο από τα ίδια τα κράτη και τις τράπεζες πιο ευάλωτες στα οικονομικά προβλήματα της κάθε χώρας. Γι' αυτό και σήμερα τα πρώτα σημάδια οικονομικής ύφεσης, έχουν τον αντίκτυπό τους στις ίδιες τις τράπεζες. Αυτό δεν περιορίζεται εκεί. Ο πανικός τροφοδοτεί και ενισχύει την οικονομική ύφεση.

Σήμερα το Χρηματιστήριο παίζει πολύ μικρό ρόλο στο να εξασφαλίσει κεφάλαια για επενδύσεις. Τουναντίον λειτουργεί περισσότερο σαν χώρας κερδοσκοπίας πάνω σε ήδη υπάρχουσες μετοχές. Εάν τα επιτόκια είναι χαμηλά και τα κέρδη ψηλά, οι κερδοσκόποι τραβάνε τα κεφάλαιά τους από τις τράπεζες και αγοράζουν μετοχές στο Χρηματιστήριο, περιμένοντας κέρδη. Αύξηση της ζήτησης για μετοχές στη Χρηματιστήριο αντανάκλα την αύξηση των κερδών στην ίδια την παραγωγή. Αλλά η πραγματικότητα είναι ότι η ζήτηση και η τιμή των μετοχών στο Χρηματιστή-

ριο ανεβαίνουν πολύ περισσότερο από την προσδοκία για μεγάλα κέρδη. Το παράδειγμα είναι η Γουόλ Στρητ όπου η τιμή των μετοχών υπολογίζεται ότι είναι υπερτιμημένη τουλάχιστον στο διπλάσιο. Αργά ή γρήγορα, καθώς αλλάζουν οι προσδοκίες, η προσαρμογή οδηγείται στο Κραχ. Αυτοί που τόσο καιρό ζητούσαν να αγοράσουν μετοχές, ελπίζοντας στα μεγάλα κέρδη, τώρα θέλουν να απαλλαγούν απ' αυτές με αποτέλεσμα να πέφτει η τιμή τους και να χάνονται περιουσίες.

Ο ανταγωνισμός για το κέρδος ενισχύει την υπερσυσσώρευση όχι μόνο στην πραγματική οικονομία αλλά και στο Χρηματιστήριο.

Η Ασία ήταν η αρχή

Οι οικονομίες των χωρών της Ιαπωνίας και των Τιγγρών της Ανατολικής Ασίας είναι σήμερα σε βαθιά ύφεση. Στην Ινδονησία η πρόβλεψη είναι ότι η εγχώρια παραγωγή θα μειωθεί κατά 15% και γύρω στα 6-7% στη Νότια Κορέα και στην Ταϊλάνδη. Η Κίνα έχει ήδη αρχίσει τα σημάδια της ύφεσης και φημολογείται ότι ετοιμάζεται να υποτιμήσει το νόμισμά της.

Στην Ιαπωνία παρά τις προσπάθειες η ύφεση συνεχίζεται. Παρά την μείωση των επιτοκίων κοντά στο 0%, την μείωση των φόρων και την αύξηση των δημοσίων δαπανών, τα αποτελέσματα είναι πενιχρά. Πέρσι όταν ξέσπασε η κρίση, κανένας δεν περίμενε την διάσταση που θα έπαιρνε.

Οι οικονομίες των χωρών της Ανατολικής Ασίας ήταν η ελπίδα κάθε άρχουσας τάξης. Οικονομίες προανατολισμένες στις εξαγωγές που είχαν μετατρέψει τις δομές τους από τριτοκοσμικές σε χώρες με τρομερούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι τράπεζες των ΗΠΑ, της Ευρώπης, της Ιαπωνίας και τα διεθνή Χρηματιστικά ιδρύματα έστελναν το πλεόνασμα των κεφαλαίων τους σ' αυτές τις χώρες όπου μπορούσαν να εξασφαλίσουν μεγάλα κέρδη. Δάνειζαν στις επιχειρήσεις, στις τράπεζες, στο κράτος, στους κερδοσκόπους που έπαιζαν με τα νομίσματα και τα ακίνητα.

Ομως, η ανάπτυξη αυτών των χωρών δεν μπορούσε να συνεχιστεί. Οι τυφλοί νόμοι της αγοράς δημιούργησαν κρίση υπερπαραγωγής. Οι αγορές γέμισαν από τα εμπορεύματα που δεν μπορούσαν πια να πουληθούν. Μόλις φάνηκαν οι πρώτοι οικονομικοί δείκτες που έδειχναν τα προβλήματα στην περιοχή, οι κερδοσκόποι λειτούργησαν αστραπιαία. Απέσυραν τα κεφάλαιά τους.

Η ανάπτυξη των χωρών της Ασίας είχε

στηριχτεί στις εξαγωγές. Ιδεολογικά είχε βοηθήσει όλες τις κυρίαρχες τάξεις να υποστηρίξουν ότι το χαμηλό εργατικό κόστος που ισχύει σ' αυτές τις χώρες ήταν η αρχή της επιτυχίας τους.

Αυτή η εικόνα αλλάζει δραματικά τα τελευταία χρόνια. Η εργατική τάξη στη Νότια Κορέα υποχρεώνει τους καπιταλιστές με δυνατές απειλές να δώσουν μεγάλες αυξήσεις. Το απεργιακό κύμα του '88 τέλειωσε μετά από τέτοιες συμφωνίες.

Παράλληλα, το πλεονέκτημα που είχε η Ν. Κορέα αρχικά, να είναι η πρώτη στις εξαγωγές σε Ιαπωνία, Ευρώπη και ΗΠΑ άρχισε να το χάνει. Η Ταϊλάνδη, η Μαλαισία, η Ινδονησία και οι Φιλιππίνες (τα μικρά τιγράκια) ακολούθησαν το μοντέλο της Κορέας και γέμισαν τις αγορές με τα ίδια προϊόντα. Το χάος της αγοράς κατάρτηξε σε υπερπαραγωγή που άρχισε να πιέζει πάνω στις οικονομίες.

Ο ρυθμός των επενδύσεων στην Κορέα ήταν τεράστιος και δυσανάλογος των αποτελεσμάτων. Οι περισσότερες βιομηχανίες έφτασαν να λειτουργούν με το 60% του δυναμικού τους -για να περικόψουν την παραγωγή- γιατί τα προηγούμενα χρόνια έκαναν επενδύσεις σαν τρελοί, με ρυθμό το 40% του ετήσιου ΑΕΠ.

Μόλις τα πρώτα σημάδια της κρίσης έγιναν φανερά λειτούργησαν σαν καμπανάκι στις Ξένες τράπεζες να ζητήσουν πίσω τα δανειά τους. Αυτό οδήγησε στο Κραχ στα Χρηματιστήρια και σαν πίεση πάνω στο γουόν -το κορεάτικο νόμισμα. Η κρίση απλώθηκε πολύ γρήγορα σε όλες τις χώρες της περιοχής. Πολύ γρήγορα οδήγησε στην κατάρρευση νομισμάτων, τραπεζών και επιχειρήσεων. Εάν κάποιοι πέρασι πίστευαν ότι η κρίση θα περιοριζόταν μόνο στις αναδυόμενες αγορές εκείνης της περιοχής μέσα σ' ένα χρόνο είδαν τις ελπίδες τους να διαψεύδονται.

Οι εξελίξεις στην Ιαπωνία ήταν το πρώτο χτύπημα. Οι τράπεζες της δεν μπορούσαν να πάρουν τα δάνεια που είχαν δώσει σ' αυτές τις χώρες. Ταυτόχρονα οι εξαγωγές της μειώθηκαν λόγω της ύφεσης στην περιοχή. Το αποτέλεσμα ήταν να μπει η ίδια η ιαπωνέζικη οικονομία σε μεγάλη ύφεση, που παρά τη μείωση των επιτοκίων και την αύξηση των δημόσιων δαπανών δεν μπορεί να πάρει μπροστά. Τουναντίον μεγάλες τράπεζες και πολυεθνικές επιχειρήσεις, αντιμετωπίζον τον κίνδυνο να κλείσουν. Φέτος η Χιτάτσι παρουσίασε ζημίες για πρώτη φορά μετά από 50 χρόνια.

Ο τρόπος που η κρίση απλώθηκε στη Ρωσία, στη Λατινική Αμερική, στον Καναδά ήταν μέσα από την τιμή του πετρελαίου και των πρώτων υλών. Οι χώρες της

Ασίας είναι μεγάλοι εισαγωγείς πετρελαίου. Με τον περιορισμό της παραγωγής, περιορίστηκε η ζήτηση και έτσι έπεσε κάθεται η τιμή του πετρελαίου και των άλλων πρώτων υλών.

Το ρούβλι καταρρέει

Η ρώσικη οικονομία έμοιαζε πριν ένα χρόνο να έχει πάρει τα πάνω της. Οι Ξένες τράπεζες μιλούσαν για την ανάπτυξη στη Ρωσία και ανοίγονταν με δάνεια, αγορά πολυετών ομολόγων που έβγαζε το ρώσικο κράτος. Το ρούβλι έμοιαζε σταθερό, πριν ένα χρόνο η κυβέρνηση είχε βγάλει καινούργιο ρούβλι κόβοντας τα μηδενικά από το παλιό.

Η κυβέρνηση περίμενε τα έσοδα από το πετρέλαιο για να καλύψει τον προϋπολογισμό και για να πληρώσει τις τράπεζες. Στις αρχές του 1997 η τιμή του πετρελαίου ήταν 130 δολάρια ο τόνος, τον προηγούμενο μήνα έπεσε στα μισά.

Αυτό σήμαινε ότι η κυβέρνηση δε θα μπορούσε να πληρώσει τα χρέη της και αυτό μετατράπηκε πολύ γρήγορα σε Κραχ στο χρηματιστήριο και στην κατάρρευση του νομίσματος.

Η κρίση στη Ρωσία δεν είναι σημερινή. Το σταλινικό καθεστώς είχε μπει σε κρίση στην προσπάθειά του να ανταγωνιστεί στρατιωτικά τη δύση. Οι μεγαλύτερες επενδύσεις πήγαιναν στη βαριά βιομηχανία και ιδιαίτερα δεμένες με τους εξοπλισμούς. Η Ρωσία μπορούσε να ανταγωνιστεί τις ΗΠΑ στο διάστημα και στον πόλεμο των άστρων, δεν συνέβαινε όμως το ίδιο και με τους τομείς που είχαν να κάνουν με την κατανάλωση.

Αυτό οδήγησε σε κρίση, όπου άρχισαν να συσσωρεύονται ανταλλακτικά και μηχανήματα που έμεναν αχρησιμοποίητα, ενώ οι ουρές έξω από τα καταστήματα μεγάλωναν.

Η οικονομική κρίση έφερε πολιτικές συγκρούσεις στο εσωτερικό της ρώσικης γραφειοκρατίας για το ποια είναι η διεξόδος. Το πάνω χέρι το πήραν αυτοί που υποστήριζαν ότι η λύση βρίσκεται στο άνοιγμα στη διεθνή αγορά. Ο Γκορμπατσόφ το 1985 άρχισε να υλοποιεί την στροφή, ο Γιέλτσιν μετά τον Αύγουστο του 1991, προχώρησε στη "θεραπεία σοκ". Το 1989 με την κατάρρευση του κρατικού καπιταλισμού και την στροφή στην αγορά έλπιζαν ότι θα πετύχαινε το πείραμα. Από τότε η παραγωγή στη Ρωσία έχει πέσει 40%.

Το άνοιγμα της ρώσικης οικονομίας στο διεθνή ανταγωνισμό είχε καταστροφικές διαστάσεις για ολόκληρους τομείς της ρώσικης βιομηχανίας. Ολόκληρες βιο-

μηχανίες έκλεισαν ιδιαίτερα οι πιο καθυστερημένες σε επενδύσεις και τεχνολογία. Ακόμα και οι πετυχημένες βιομηχανίες δε σήμαιναν αναθερμανση της οικονομίας και ένα νέο γύρο επενδύσεων. Τα κέρδη που έβγαζαν κύρια από το ανέβασμα των τιμών, τα έβγαζαν έξω από τη Ρωσία και τα έριχναν στην κερδοσκοπία.

Η εξάρτηση από το πετρέλαιο ήταν άμεση και για να πληρωθούν οι εισαγωγές και για τα έσοδα του κράτους. Γι' αυτό και μόλις άρχισε να πέφτει η τιμή του επικράτησε πανικός και άρχισε να καταρρέει το ρούβλι. Χωρίς το στήριγμα των εσόδων από την εξαγωγή του πετρελαίου το ρούβλι δεν άξιζε τίποτα.

Τίποτα δεν έχει αλλάξει στη Ρωσία. Ακόμα κι αν βγει πρωθυπουργός ο Πριμακόφ και γίνει κυβέρνηση συνεργασίας, η ρώσικη οικονομία είναι δύσκολο να ανακάμψει.

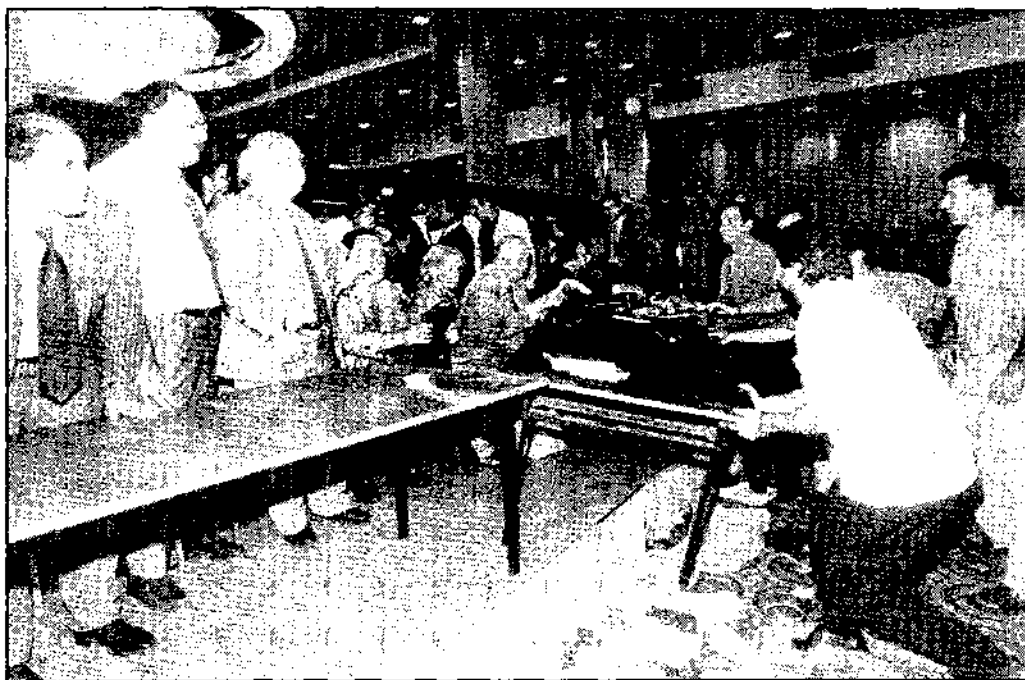
Το σοκ από την κατάρρευση του ρώσικου νομίσματος λειτούργησε σαν καμπανάκι πανικού στα ίδια τα μεγάλα Χρηματιστήρια των ΗΠΑ και της Ευρώπης.

Οι βουτιές στο Χρηματιστήριο της Ουάλ Στρητ έχουν ρίξει τον δείκτη κάτω από τις 8.000, που θεωρούνταν μέχρι τώρα ο δείκτης ασφαλείας για να μην μπει η οικονομία σε ύφεση.

Είναι ψέματα οι θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την πτώση της Γουάλ Στρητ σαν εξωγενή. Πρώτα η Ρωσία, μετά η Μόνικα Λεβίνσκι και στη συνέχεια κάποιο άλλο γεγονός. Το ερώτημα που planάται είναι εάν η ύφεση θα είναι ελαφριά, όπως του '91, βαριά όπως του '82 ή ακόμα χειρότερα, κατάρρευση όπως του '30.

Είναι δύσκολο να κάνει κανένας τον προφήτη, αλλά η εικόνα μέσα στο τελευταίο δεκαπενθήμερο έχει χειροτερέψει. Τα γεγονότα προκαλούν πανικό γιατί οι αιτίες βρίσκονται στην πραγματική οικονομία. Τα κέρδη των τραπεζών με την κρίση στην Ανατολική Ασία και τώρα στη Ρωσία, έχουν μπει σε αμφισβήτηση. Οι πολυεθνικές έχουν δει τις εξαγωγές τους στην τεράστια αγορά της Ανατολικής Ασίας να πέφτουν. Οι επιχειρήσεις που παράγουν για την εσωτερική αγορά, σπνρίζονται στη ζήτηση που δημιούργησε η φούσκα του Χρηματιστηρίου.

Η ανάκαμψη της αμερικάνικης οικονομίας στηρίχτηκε στους χαμηλούς μισθούς. Οι τράπεζες καλύπτουν αυτό το κενό, ανοίγονται σε καταναλωτικά δάνεια. Το ιδιωτικό χρέος προς τις τράπεζες στις αρχές του '98 είχε φτάσει το 3.3% της ετήσιας παραγωγής. Μέχρι πρόσφατα αυτός ο κύκλος λειτουργούσε τονωτικά για τα κέρδη και το Χρηματιστήριο. Αλλά όταν η

Δύο τάξεις αντιμέτωπες, σε σύγκρουση. Από τη συνέλευση των μετόχων της Εμπορικής στο Κάραβελ στις 19 Ιούνη

υπερχρέωση των νοικοκυριών φτάνει σε τέτοια επίπεδα, αρχίζουν τα ερωτήματα: Από που θα ξεπληρώσουν τις δόσεις οι εργατικές οικογένειες όταν τα μεροκάματα μένουν χαμηλά; Μπορούν οι τράπεζες να πάρουν τα λεφτά τους πίσω;

Τελικά η ίδια η εσωτερική οικονομία των ΗΠΑ έβαλε τις ίδιες ανησυχίες στη Γουόλ Στρήτ όπως και η αδυναμία της Ρωσίας ή της Ν.Α. Ασίας να πληρώσουν τα χρέη τους.

Από την άλλη μεριά του Ατλαντικού υπήρχε και πριν τις εξελίξεις η πρόβλεψη ότι η οικονομία της Αγγλίας θα έμπαινε σε ύφεση. Επενδύσεις για καινούργια εργοστάσια της Ν. Κορέας στην Βρετανία σταμάτησαν καθώς επίσης και μεγάλα πλάνα πολυεθνικών που είχαν ξανοιχτεί στην Ασία.

Μέσα στους τελευταίους μήνες, στη Βρετανία κλείνουν εργοστάσια και γίνονται απολύσεις.

Η θεωρία ότι οι χώρες της Ευρώπης θα μείνουν ανεπηρέαστες απ' αυτή την κρίση γιατί είναι λιγότερο εκτεθειμένες στις χώρες που βρίσκονται σε κρίση δεν έχει αντίκρουσμα στην πραγματικότητα.

Οι εξαγωγές τους, οι τράπεζές τους έχουν μπει σε όλες τις "ονερχόμενες" οικονομίες. Δεν ήταν μόνο βρετανικές πολυεθνικές που είδαν τα πλάνα τους να καταρρέουν αλλά και οι Γαλλικές και οι Γερμανικές και οι υπόλοιπες. Γι' αυτό και έχουν αρχίσει ήδη τα σημάδια μιας υποχώρησης του ρυθμού των επενδύσεων και στις χώρες της Ε.Ε.

Γιατί αυτή η κρίση; Γιατί η παγκόσμια οικονομία κινδυνεύει να οδηγηθεί στην καταστροφή, 70 χρόνια μετά το Κραχ του '29; Γιατί ο καπιταλισμός μπαίνει ξανά και ξανά σε κρίσεις;

Η απάντηση βρίσκεται στον Μαρξ και στην ανάλυση που είχε για τον καπιταλισμό. Ο Μαρξ περιέγραψε τον καπιταλισμό σαν το σύστημα που η κινητήρια δύναμή του και δυναμική του, είναι το κυνήγι του κέρδους. Κάθε καπιταλιστής επιδιώκει τα μεγαλύτερα κέρδη μέσα από την εκμετάλλευση των εργατών που απασχολεί και μέσα από την δυνατότητα του να νικήσει τους ανταγωνιστές του στην αγορά, εκεί που τα εμπορεύματά του, έρχονται να πουληθούν. Η εκμετάλλευση των εργατών και ο ανταγωνισμός λειτουργούν αντιφατικά μεταξύ τους. Ανεβάζουν τις επενδύσεις και μειώνουν τους εργάτες απ' όπου οι καπιταλιστές βγάζουν το κέρδος. Αυτός είναι ο μηχανισμός που οδηγεί σε κρίση υπερσυσώρευσης. Οι επενδύσεις σε μηχανήματα σημαίνουν ότι το ποσοστό του κέρδους που βγάζουν σε κάθε νέο γύρο μειώνεται. Τότε αρχίζει η κάμψη του ρυθμού των επενδύσεων. Άλλες επιχειρήσεις βγαίνουν από την κούρσα, άλλες μειώνουν την παραγωγή τους.

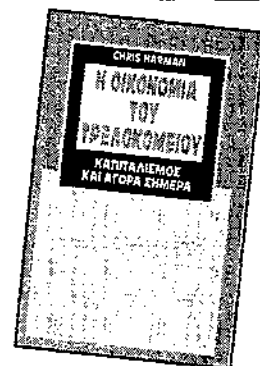
Η κατάρρευση στην ανατολική Ασία, η ύφεση στην Ιαπωνία, η κατάρρευση στη Ρωσία και πρόσφατα η πτώση στην Γουόλ Στρήτ έχουν βασιστεί σ' αυτή την περιγραφή που είχε κάνει ο Μαρξ για τον κα-

πιταλισμό.

Πρώην θιασώτες της αγοράς μέσα σ' αυτές τις συνθήκες ξαναθυμούνται τον κρατικό παρεμβατισμό. Στο Χονγκ Κονγκ η κυβέρνηση επεμβαίνει ανοιχτά στο Χρηματιστήριο και αγοράζει μετοχές επιχειρήσεων για να τις στηρίξει. Στη Μαλαισία, η κυβέρνηση ξαναέβαλε έλεγχο στις νομισματικές συναλλαγές. Σε όλη την Ασία άρχισαν κρατικές παρεμβάσεις στις χρηματιστικές αγορές ενώ στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη ξαναθυμούνται τον Κέινς.

Αυτό δεν σημαίνει απλά ιδεολογική και πολιτική κρίση της κυρίαρχης τάξης, αλλά και τεράστια ευκαιρία για

τους επαναστάτες. Οι εργάτες είναι πολλοί και δυνατοί για να εξασφαλίσουν για όλο τον πλανήτη την τροφή και τις ανθρώπινες συνθήκες που τώρα δεν έχει. Για να γίνει αυτό χρειάζεται να οργανωθεί η οικονομία από τα κάτω, από τους ίδιους τους παραγωγούς. Μόνο αυτοί μπορούν δημοκρατικά να προγραμματίσουν και ναβάλουν σε εφαρμογή μια παραγωγή που δεν θα πηγαίνει πάνω κάτω, αλλά θα έχει στόχο τις ανθρώπινες ανάγκες. Μπορεί να γίνει μόνο όταν η εργατική τάξη πάρει κάτω από τον έλεγχό της όλο τον πλούτο που τώρα βρίσκεται στα χέρια μιας μικρής μειοψηφίας.

Κ. Χάρμαν
Η Οικονομία του Τρελοκομείου
Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
 Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΜΙΑ ΕΛΠΙΔΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ

Ο Σημίτης λέει ψέματα όταν υποστηρίζει ότι οι ιδιωτικοποιήσεις θα κάνουν την οικονομία να δουλέψει. Οι εμπειρίες μέχρι σήμερα δείχνουν το ακριβώς αντίθετο όπως εξηγεί ο Πέτρος Κωνσταντίνου στο άρθρό του.

Το φιάσκο του διαγωνισμού για την πώληση της Ιονικής έκανε το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης ακόμα πιο φανατικό να υποστηρίζει ότι οι ιδιωτικοποιήσεις των δημόσιων επιχειρήσεων είναι η μαγική συνταγή για την έξοδο από την κρίση. Ο Παπαντωνίου την επόμενη μέρα από τις δραματικές εξελίξεις στην Ρωσία δήλωνε ότι "η μόνη ασπίδα για να μην αντιμετωπίσουμε αποσταθεροποίηση της οικονομίας είναι να συνεχίσουμε αποφασιστικά το πρόγραμμα των διαρθρωτικών αλλαγών" δηλ. των ιδιωτικοποιήσεων. Εσπευσε να ανακοινώσει νέα μετοχοποίηση του ΟΤΕ κατά 15% και ότι θα επαναληφθούν άμεσα οι διαγωνισμοί για τα ΚΑΕ και την Ιονική.

Μάνος και Παπαντωνίου, νεοφιλελεύθεροι και δεξιοί σοσιαλδημοκράτες μέσα από τα ΜΜΕ κατακεραυνώνουν τους εργάτες που αντιστέκονται στις ιδιωτικοποιήσεις ότι ματαιοπονούν και αγνοούν το πραγματικό τους συμφέρον που είναι το άνοιγμα στην αγορά και η ένταξη στην ΟΝΕ. Είναι καιρός να μπει τέλος στο σπάταλο κράτος που κουβαλάει στις πλάτες

τους επιχειρήσεις με ελλείμματα και ταλαιπωρεί τους φορολογούμενους πολίτες κραυγάζουν ο ΣΕΒ και οι εκσυγχρονιστές του Σημίτη.

Κι όμως η καταστροφολογική εικόνα που καλλιεργούν για τις ΔΕΚΟ είναι ψεύτικη. Οι ΔΕΚΟ που βρίσκονται στο κατάλογο του Παπαντωνίου για άμεση μετοχοποίηση-ιδιωτικοποίηση εμφανίζουν μεγάλα κέρδη: ΟΤΕ, ΚΑΕ, ΔΕΠ, ΕΥΔΑΠ, Κτηματική Εταιρία Δημοσίου, ΔΕΘ, ΟΛΥΜΠΙΚ ΚΕΤΕΡΙΝΓΚ, ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ, οι Οργανισμοί Υδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης, οι Οργανισμοί Λιμένος Πειραιώς και Θεσσαλονίκης. Το περιοδικό "Δημόσιος Τομέας" τ.140 αναφέρει τα σχετικά στοιχεία του ΥΠΕΘΟ: "Το σύνολο των κερδών τους ανήλθε σε 346,8 δις το 1997, ενώ το 1998 οι προϋπολογισμοί τους δείχνουν ότι θα φτάσουν τα 430,7 δις δρχ. Τα πρωτεία κατέχει ο ΟΤΕ, με κέρδη 303 δις το 1997 και πρόβλεψη για 368 δις δρχ για το 1998, ενώ στη δεύτερη θέση βρίσκονται τα ΚΑΕ, με 17,5 δις δρχ το 1997 και πρόβλεψη για 22,3 δις δρχ για το 1998. Στην τρίτη θέση, η ΔΕΠ είχε 11

δις δρχ κέρδη το 1997 και πρόβλεψη 14 δις δρχ για το 1998".

Την ίδια ώρα ο αριθμός των απασχολούμενων στις πιο πάνω ΔΕΚΟ στην τελευταία διετία μειώθηκε κατά 2.000. Ήταν το 1995 34867, το 1996 34312 και το 1997 έπεσε σε 32813.

Στην πράξη, η κυβέρνηση με το πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης κερδοφόρων ΔΕΚΟ ανοίγει την πόρτα σε ιδιώτες για να αρπάξουν από την πίττα αυτή σε μια περίοδο που η κρίση συμπιέζει τα κέρδη τους.

Κρατική παρέμβαση

Ηνεοφιλελεύθερη άποψη ότι το κράτος είναι μόνιμα ο υπονομευτής της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σβήνει με μία μονοκοντυλιά όλη την σχέση που διαμορφώθηκε ιστορικά ανάμεσα στο κράτος και τους ιδιώτες καπιταλιστές.

Το κράτος έπαιξε ενεργητικό ρόλο στο να διαμορφωθούν οι συνθήκες για την εμφάνιση του καπιταλισμού σαν σύστημα και για την λειτουργία του κεφαλαίου σαν παραγωγική δύναμη που στηρίζεται στην εκ-

1993 - Συλλαλητήριο της ΕΤΕ-ΔΕΗ με πικέτες που γράφουν "Εμείς δεν πουλάμε". Απάντηση στην προσπάθεια της Ν. Δημοκρατίας να ιδιωτικοποιήσει τη ΔΕΗ

μετάλλευση της εργατικής τάξης.

Στην αυγή του καπιταλισμού, το αστικό κράτος ήταν αυτό που δημιούργησε τις συνθήκες για την ανάπτυξη της αγοράς πάζοντας τους προκαπιταλιστικούς τρόπους παραγωγής. Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα η ανάπτυξη του καπιταλισμού οδηγεί στην εμφάνιση των μονοπωλίων που εξορμούν πέρα από τα εθνικά τους σύνορα σε νέες αγορές μεταφέροντας σ' όλο τον πλανήτη τους ανταγωνισμούς τους. Η πολεμική μηχανή του κράτους είναι ο εγγυητής των δρόμων του εμπορίου στη στεριά και στους ωκεανούς, του ελέγχου των αποικιών, είναι το εργαλείο για το μίσρασμα και το ξαναμίσρασμα των αποικιών με τους πολέμους.

Η σχέση ανάμεσα στο κράτος και το κεφάλαιο είναι μια σχέση που το πρώτο παρέχει την προστασία για την λειτουργία του δεύτερου.

Στη μεγάλη κρίση του '29 η αγορά έφερε την οικονομία σε κατάρρευση. Στις ΗΠΑ και την Γερμανία η ανεργία έφτασε το 30% ενώ τράπεζες και βιομηχανίες έκλειναν η μία μετά την άλλη.

Ο κρατικός καπιταλισμός ήταν ο δρόμος που διάλεξαν οι άρχουσες τάξεις για να βγούν από την κρίση. Ο κενσιανισμός και το "Νιου Ντήλ" στις ΗΠΑ, τα κρατικοκαπιταλιστικά πεντάχρονα πλάνα του Στάλιν αλλά και ο μαζικός κρατικός έλεγχος της οικονομίας στην φασιστική Γερμανία και Ιταλία έμοιαζε να δίνει διέξοδο από την κατάρρευση της οικονομίας μετά το κράτος '29.

Η πραγματικότητα είναι ότι η ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας στις παραμο-

νές του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και στην διάρκειά του ήταν η εξέλιξη που έβγαλε τις οικονομίες από την ύφεση. Ο ανταγωνισμός των εξοπλισμών ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και το Σύμφωνο της Βαρσοβίας έδωσε μεταπολεμικά την μεγάλη ώθηση στον καπιταλισμό.

Για πάνω από 50 χρόνια ο κρατικός παρεμβατισμός χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο από κάθε είδους κυβερνήσεις. Ήταν διαδεδομένη η αντίληψη ότι λειτουργεί σαν ένας αποτελεσματικός αντισταθμιστικός παράγοντας που μπορεί να αποτρέψει το ξέσπασμα των κρίσεων.

Στην Ελλάδα την δεκαετία του '60 και του '70 οι κρατικοποιήσεις της ΕΡΕ και της ΝΔ στις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια, τις συγκοινωνίες συμβάδισαν με τις ανάγκες των καπιταλιστών να έχουν τις αναγκαίες υποδομές για την επέκταση των κερδών τους σε μια περίοδο που οι ρυθμοί ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού έφταναν το 10%.

"Προβληματικές" επιχειρήσεις

Όταν ξεσπάει η κρίση την δεκαετία του '70 μια σειρά από επιχειρήσεις βρίσκονται με ζημιές και χρέη προς τις τράπεζες που αδυνατούν να ξεπληρώσουν.

Ολόκληρες εταιρίες που λειτουργούσαν σαν η φαινομενική των εξαγωγών αντιμετώπιζαν άμεσα τον κίνδυνο να κλείσουν. Ο "Οικονομικός Ταχυδρόμος" έγραφε στις 9 Μαΐ του '85 "οτι οι οφειλές 92 εταιριών που έχουν υποβάλει αίτηση στον ΟΑΕ εκτιμώνται σε 200 δισ δραχ περίπου". 200 δισ εκείνης της εποχής αντιστοιχούν σε

2.000 δισ σήμερα. Υπήρχε κίνδυνος να πιναχτούν οι τράπεζες στον αέρα.

Στον κατάλογο των προβληματικών βρέθηκε η Πειραική-Πατραϊκή που ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη εξαγωγική εταιρία, η τσιμεντοβιομηχανία ΑΓΕΤ που ήταν πέμπτη, η ΠΥΡΚΑΛ εκτη, ο Σκαλιστήρης ένατος. Τα χρέη της ΠΥΡΚΑΛ έφτασαν τα 8 δισ, της Π-Π 5 δισ, της ΒΕΛΚΑ 4,5 δισ, της ΑΓΕΤ 3 δισ.

Το ΠΑΣΟΚ δημιούργησε στα 1983 τον "Οργανισμό Οικονομικής Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων" αναλαμβάνοντας τα χρέη και μετοχοποιώντας τα δάνεια των τραπεζών ώστε να μην χαθούν.

Εκείνες οι κρατικοποιήσεις έγιναν με τεράστιες αποζημιώσεις στους παλιούς ιδιοκτήτες και άφηναν ανοιχτή την προοπτική να επιστραφούν οι επιχειρήσεις σε ιδιώτες.

Πρακτικά δηλαδή οι κρατικοποιήσεις της δεκαετίας του '80 ήταν η ανάληψη των χρεών από το Δημόσιο ενώ οι εργάτες που πάλευαν να σώσουν τις δουλειές τους αντιμετώπισαν από την αρχή επιθέσεις. Πάνω από 10.000 θέσεις εργασίας χάθηκαν. Οι μισθοί των εργαζόμενων στις προβληματικές πάγωσαν. Η πολιτική του ΠΑΣΟΚ συνοψίστηκε επιγραμματικά από τον Αρσένη που δήλωσε: "Το κράτος δεν θα γίνει σκουπιδιάρης. Στον ΟΑΕ θα μείνουν όσες επιχειρήσεις είναι βιώσιμες". Μετά το 1985 και το πρόγραμμα λιτότητας του Σημίτη αυτή η πολιτική έγινε ακόμα πιο σκληρή.

Αλλά η μεγάλη επίθεση ξέσπασε το 1990 με τη Νέα Δημοκρατία. Μητσοτάκης και Αδριανόπουλος αρχίζουν τις ιδιωτικοποιήσεις των επιχειρήσεων του ΟΑΕ, μοιράζουν τα λεωφορεία της ΕΑΣ σε ιδιώτες ενώ βάζουν στο στόχαστρο τον ΟΤΕ και τη ΔΕΗ.

Η πραγματικότητα όλων αυτών των εξορμήσεων ήταν πολλά σκάνδαλα και κλεισίματα αρκετών εταιριών.

Ο Χρ.Κορφιάτης στο ΒΗΜΑ 30/8/98 κάνοντας απολογισμό για "την δεκαετία των αποκρατικοποιήσεων" διαπίστωνε ότι οι περισσότερες από τις πενήντα επιχειρήσεις που ιδιωτικοποιήθηκαν αγνοούνται! Η Πειραική-Πατραϊκή κατατεμαχίστηκε και δόθηκε σε ιδιώτες. Σήμερα δεν επιβιώνει κανένα εργοστάσιό της. Ο Γαβρήλ στον Πειραιά, η Π-Π στο Καρπενήσι, στη Σάμο, στην Ν.Ιωνία, οι αποθήκες της στην Βαρυμπόμπη, όλα τα έκλεισαν οι καινούργιοι ιδιοκτήτες. Η Κλωστοϋφαντουργία Φιλιατών που την είχε πάρει "μετά βαιων και κλάδων" ο πρόεδρος του ΣΕΒ Στέλιος Αργυρός το '92, έκλεισε μετά από δυο χρόνια.

Κι όμως νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι και δεξιοί σοσιαλδημοκράτες επιμένουν ότι οι ιδιωτικοποιήσεις είναι το μόνο γιατρικό για την κρίση της οικονομίας. Η πραγματικότητα στην Α. Ευρώπη τους διαψεύδει. Δείχνει ότι συμβαίνει το αντίστροφο.

Η κρίση στη Ρωσία είναι το πιο τρανταχτό παράδειγμα του ότι οι ιδιωτικοποιήσεις όχι μόνο δεν λύνουν την κρίση αλλά και οδηγούν στην κατάρρευση.

Αγώνας ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις

Αυτή η εικόνα επιβεβαιώνει πόσο δίκιο είχε ο Μαρξ όταν ανέλυε τον καπιταλισμό σαν ένα σύστημα που οδηγείται από τη φύση του στην κρίση. Το πρόβλημα για τον Μαρξ βρίσκεται στο ότι η ίδια η πετυχημένη συσσώρευση μιας προηγούμενης περιόδου κουβαλάει τα σπέρματα που οδηγούν στην κρίση αμέσως μετά γιατί κάθε κεφάλαιο βρίσκεται σε ανταγωνισμό με κάθε άλλο κεφάλαιο.

Ο μόνος τρόπος για να επιβιώσει σ' αυτό τον ανταγωνισμό είναι να εισάγει διαρκώς καινούργιες μηχανές. Στο τέλος οι επενδύσεις του αυξάνονται γρηγορότερα απ' ότι το εργατικό δυναμικό. Ακριβώς επειδή αξία παράγει μόνο η ζωντανή εργασία, η τάση του ποσοστού κέρδους είναι πτωτική. Για να αποφύγουν την πτώση των κερδών οι επιχειρήσεις φτάνουν σε απολύσεις που μειώνουν την αγοραστική δύναμη και τη ζήτηση για τα προϊόντα των άλλων βιομηχανιών. Έτσι, μπαίνει μπρος ένας φαύλος κύκλος που γενικεύει την κρίση.

Γι' αυτό οι θυσίες που απαιτούν οι καπιταλιστές δεν είναι προσωρινές για να βγει η οικονομία από την κρίση. Τα μεροκάματα για πάνω από μια δεκαετία που εφαρμόστηκαν τα σταθεροποιητικά προγράμματα έχουν χτυπηθεί αλλά η κρίση σφίγγει περισσότερο την οικονομία. Οι ιδιώτες που διεκδικούν κρατικές επιχειρήσεις θέλουν τα χέρια τους λυμένα απέναντι στα συνδικάτα ώστε να προχωράνε σε "αναδιαρθρώσεις". Στην πράξη, προσωρινά θα αρπάξουν ένα γρήγορο κέρδος μέσα από την κερδοσκοπία από την εισαγωγή αυτών των εταιρειών στο χρηματιστήριο και θα βρεθούν γρήγορα αντιμέτωποι με τα ίδια διλήμματα.

Η μόνη διέξοδος είναι η συλλογική δύναμη της εργατικής τάξης που μπορεί να σώσει την ίδια την οικονομία από την κατάρρευση καταργώντας τον έλεγχο των καπιταλιστών πάνω στην παραγωγή και το τυφλό κηρυγτό του κέρδους.

Οι εργάτες έδειξαν όλα αυτά τα χρόνια από την αρχή της δεκαετίας του '80 μέχρι

σήμερα ότι δεν είναι διατεθειμένοι να χάσουν τις κατακτήσεις που κέρδισαν με τους αγώνες τους, το δικαίωμα στη δουλειά, το ωράριο και τους μισθούς τους.

Στη δεκαετία του '80 ανάγκασαν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για να κρατήσουν τις δουλειές του, να προχωρήσει στις κρατικοποιήσεις. Οι εργάτες του Σκαρμαγκά είχαν καταλάβει το ναυπηγείο για 6 μήνες και στις διαδηλώσεις τους απαιτούσαν "ούτε μια δραχμή στο Νιάρχο το ληστή".

Σε αντιπαράθεση με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που τότε πλήρωνε μεγάλες αποζημιώσεις στους καπιταλιστές που είχαν χρεωκοπήσει τις επιχειρήσεις τους, η οργανωσή μας τότε πρόβαλε το αίτημα κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση, για να μην φορτωθούν οι εργάτες το ξεπλήρωμα αυτών των παράλογων απαιτήσεων με θυσίες.

Τη δεκαετία του '90 ο Μητσotάκης έσπασε τα μούτρα του όταν βρέθηκε σε ανοιχτά μέτωπα με τους εργάτες της ΕΑΣ της Πειραικής Πατραϊκής, του ΟΤΕ. Και ο Σημίτης τώρα δέχεται τα πυρά του εργατικού κινήματος από την Ολυμπιακή και την Ιονική μέχρι τα λιμάνια και τις συγκοινωνίες.

Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα βρέθηκε στο πλευρό των εργατών που πά-

λαιψαν τις ιδιωτικοποιήσεις και τα κλεισίματα. Οι ιδιωτικοποιήσεις δεν σημαίνουν απλά ότι αλλάζει ο εργοδότης κράτος σε εργοδότη ιδιώτη. Σημαίνουν περικοπές, απολύσεις, ανεργία, κερδοσκοπία, ακρίβεια και τελικά κακές υπηρεσίες για όλη την εργατική τάξη. Σημαίνουν επίθεση στην ίδια την συλλογικότητα της εργατικής τάξης και της δύναμης των συνδικάτων.

Γι αυτό βρεθήκαμε μαζί με τους εργάτες του Σκαρμαγκά το '95 χιτίζοντας μαζί την συμπαράσταση για να μην περάσει η ιδιωτικοποίηση. Βρεθήκαμε φέτος μαζί με τους εργαζόμενους στην Ιονική στην μεγάλη απεργία διαρκείας που ξεσήκωσε τον ενθουσιασμό και την αλληλεγγύη όλης της εργατικής τάξης. Μια απεργία που συγκρούστηκε με τα ΜΑΤ και τα δικαστήρια και έφτασε να στείρει τον πανικό στα αρπαχτικά της ιδιωτικοποίησης όταν οι απεργοί διάλυσαν την συνέλευση των μετόχων της Εμπορικής στο Καραβελ ξεβρακώνοντας τον διοικητή τους. Πίσω από την αποτυχία του διαγωνισμού της Ιονικής βρίσκεται αυτός ο μεγάλος αγώνας.

Εκεί βρίσκεται η δύναμη για να κλείσει η πόρτα του τρελοκομείου της αγοράς που ανοίγει η κυβέρνηση του Σημίτη.

ΙΔΕΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΟΥΝ

Γραφτείτε συνδρομητές στα καλύτερα σοσιαλιστικά έντυπα που κυκλοφορούν

- ✓ **Σοσιαλισμός από τα Κάτω**
ετήσια συνδρομή 3.000
ετήσια ενίσχυσης 6.000
- ✓ **Εργατική Αλληλεγγύη**
ετήσια συνδρομή 10.000
εξάμηνη συνδρομή 5.000
ετήσια ενίσχυσης 15.000

Στείλτε μας την ενίσχυσή σας στο λογαριασμό 053/600971-99 της Εθνικής Τράπεζας. Γράψτε μας στη διεύθυνση: Σοσιαλισμός από τα Κάτω, Τ.Θ. 8161, 100 10 ΑΘΗΝΑ

Όνομα.....

Διεύθυνση.....

Απεργιακό ξέσπασμα πολιτικό προχώρημα

Ιονική, καθηγητές, Ολυμπιακή - οι μεγάλες απεργιακές μάχες των προηγούμενων μηνών ανοίγουν νέα φάση για το εργατικό κίνημα, υποστηρίζει ο Πάνος Γκαργκάνας.

Η επίθεση που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Σημίτη τον περασμένο Μάρτη, όταν υποτίμησε τη δραχμή και ανακοίνωσε σαν συνοδευτικά μέτρα μια σειρά από ιδιωτικοποιήσεις, περικοπές και άλλα κτυπήματα στο συνδικαλισμό και στο βιοτικό επίπεδο της εργατικής τάξης βρήκε φαντασική αντίσταση. Η κυβέρνηση είχε την πρόθεση να τα προχωρήσει, με ρυθμό μια ιδιωτικοποίηση κάθε 15 μέρες. Έχουμε φτάσει στο τέλος του καλοκαιριού και δεν είχαμε μια ιδιωτικοποίηση κάθε 15 μέρες γιατί είχαμε μια απεργία κάθε 15 μέρες. Είναι πολύ καθαρό τι είναι αυτό που έχει κρατήσει προς τα πίσω τα προγράμματα και τα σχέδια του Σημίτη και του Παπαντωνίου.

Γι' αυτό γίνεται μια προσπάθεια να μας κάνουν να ξεχάσουμε τις εικόνες που είδαμε το προηγούμενο διάστημα. Θέλουν να οβήσουν από τα μάτια μας την εικόνα του διοικητή της Ιονικής Τράπεζας που αντιμετώπιζε την οργή των απεργών. Γιατί εκείνες οι εικόνες ήταν πηγή έμπνευσης όχι μόνο για τους εργαζόμενους εδώ στην Ελλάδα αλλά για την εργατική τάξη σε διεθνή κλίμακα. Αυτές οι σκηνές κάνανε το γύρο του κόσμου και παντού όπου φτάσανε στέλνανε το ίδιο μήνυμα. Είναι τα δείγματα ότι βρισκόμαστε σε μια καινούργια φάση από άποψη του εργατικού κινήματος απέναντι στις επιθέσεις της άρχουσας τάξης και της κυβέρνησης. Αυτά που είδαμε το προηγούμενο διάστημα, η Ολυμπιακή, η Ιονική, οι καθηγητές στα εξεταστικά κέντρα είναι εικόνες που σηματοδοτούν ότι έχουμε περάσει σε μια νέα φάση που έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά απ' ό,τι είχε μια προηγούμενη περίοδο. Για πρώτη φορά μετά από πάρα πολλά χρόνια βρισκόμαστε μπροστά σε μια κατάσταση όπου δυνατό τμήματα εργαζόμενων από τα κάτω έχουν τη δυνατότητα να ξεπερνούν τις συνδικαλιστικές ηγεσίες και να επιβάλουν σκληρές μορφές πάλης που οδηγούν σε δυνατές συγκρούσεις με την κυβέρνηση.

Η κυβέρνηση μιλάει για μειοψηφίες, χρησιμοποιεί τον όρο μειοψηφίες για να πει ότι οι κινητοποιήσεις είναι απομονωμένες, η ευρύτερη συναίνεση είναι με την μεριά της κυβέρνησης, αυτοί που αντιδρούν είναι λίγοι, είναι απομονωμένοι και γι' αυτό πολλές φορές χρησιμοποιούν και βίαιες μορφές για να σταματήσουν τις κινητοποιήσεις τους. Προσπαθεί γι' αυτή την επιχειρηματολογία να σχηματίσει μια εικόνα που λίγο ως πολύ με τη δικιά της ορολογία είναι συνεχινικά μειοψηφικά συμπεράσματα. Και δεν αξίζει βέβαια να σταθούμε και να απαντήσουμε στις δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου. Το θέμα είναι ότι πολλές φορές και μέσα στους εργαζόμενους, ακόμα και στον κόσμο που έχει φτάσει να αγανακτήσει με τον Σημίτη υπάρχει το ερώτημα: η Ιονική κινήθηκε, η Ολυμπιακή κινήθηκε, με τους υπόλοιπους τι γίνεται; Θα κινηθούν; Γι' αυτό χρειάζεται να βάλουμε πολύ καθαρά ότι αυτά τα προχωρήματα δεν είναι έργο, ούτε κατακτήσεις μόνο κάποιων μειοψηφιών. Εκφράζουν ένα συνολικότερο προχώρημα, ένα πολιτικό προχώρημα που αφορά το σύνολο της εργατικής τάξης.

Από πού μπορούμε να το βγάλουμε αυτό το συμπέρασμα. Ας γυρίσουμε πίσω σ' αυτούς τους 3 μήνες να δούμε τι προσάθειες έγιναν όχι μόνο από τη μεριά της κυβέρνησης, αλλά από το σύνολο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και με μια έννοια από το σύνολο ουσιαστικά της άρχουσας τάξης να απομονωθούν οι αγώνες που είχαν ξεκινήσει.

Κάθε βράδυ, αν ανοίξετε την τηλεόραση, στάζει φάρμακι σε σκέση με την Ολυμπιακή Αεροπορία. Δεν περνάει ένα βράδυ, που να μην περάσει το μήνυμα, τουλάχιστον από ένα κανάλι, ότι Ολυμπιακή Αεροπορία σημαίνει ταλαιπωρία. Αυτοί οι εργαζόμενοι είναι προνομιούχοι και για να κρατήσουν τα προνόμια τους ταλαιπωρούν όλο τον άλλο κόσμο. Τα ίδια αφορούν και τα υπόλοιπα κομμάτια. Η προπαγάνδα της απομόνωσης δεν στέκεται μόνο στην Ολυμπιακή. Η Ιονική είναι κολλημένη στα

παλιά. Το μέλλον είναι ο Λάτσης, οι εξαγορές, οι συγκωνεύσεις, οι ισχυροί όμιλοι και πάει λέγοντας. Τα ίδια για τους καθηγητές, Τρομερή εκστρατεία ουκοφάντισης. Αυτοί θα μάθουν τα παιδιά μας γράμματα; Αυτοί οι οποίοι κάνουν καταλήψεις, αυτοί οι οποίοι παίζανε ξύλο;

Η τάξη σαν σύνολο

Πέρασε αυτή η προσπάθεια απομόνωσης; Καταφέρνανε αυτά τα κομμάτια να τα απομονώσουν; Η απάντηση είναι όχι. Σε καμιά από τις κινητοποιήσεις δεν υπήρξε κλίμα όπου οι απεργοί να είναι ξεκομμένοι από την υπόλοιπη εργατική τάξη και να μην μπορούν να εισπράξουν την συμπάρταση.

Θυμηθείτε ένα-ένα. Θυμηθείτε στις 9 Απρίλη. Πανεργατικά απεργία την ημέρα που ψηφίζοταν στη Βουλή το νομοσχέδιο για την Ολυμπιακή. Τι έγινε όταν εμφανίστηκαν οι απεργοί της Ολυμπιακής στην συγκέντρωση της πανεργατικής. Επικεφαλής ήταν το Γενικό Κρατικό της Νίκαιας και σμίξανε η Νίκαια με την Ολυμπιακή και έγινε πανζουρλισμός.

Θυμηθείτε τι έγινε όταν τα ΜΑΤ χτυπήσανε την κατάληψη του Μηχανογραφικού της Ιονικής. Μπήκε το θέμα στο συνέδριο του ΕΚΑ και αναγκαστικά όλες οι παρατάξεις να συμφωνήσουν ότι το συνέδριο πρέπει να διακόψει και να πάνε να υπερασπίσουν τον αγώνα της Ιονικής.

Θυμηθείτε τι έγινε όταν τα δικαστήρια βγάλανε παράνομη την απεργία της Ιονικής και συνεδρίαζε η Εκτελεστική Επιτροπή της ΓΣΕΕ για να αποφασίσει αν θα δώσει ή όχι κάλυψη. Και αναγκάστηκε η Εκτελεστική Επιτροπή της ΓΣΕΕ να καλύψει με ψήφους 9-6 την "παράνομη" απεργία της Ιονικής. Αυτά είναι δείγματα και παραδείγματα που δεν είναι προϊόντα της καλής θέλησης της α ή β ηγεσίας, της α ή β παράταξης στο συνέδριο του ΕΚΑ και πολύ περισσότερο της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΓΣΕΕ.

Αυτό που δείχνουν πολύ χειροπιαστά είναι ότι οι ηγεσίες βρίσκονται κάτω από την πίεση συνολικά της εργατικής τάξης. Ο Πολυζωγόπουλος θα μπορούσε να επιμείνει και να κερδίσει την πλειοψηφία στην Εκτελεστική Επιτροπή αν δεν υπήρχε αυτό το κλίμα στο σύνολο της εργατικής τάξης που έδινε τη δυνατότητα στην Ιονική να λειτουργεί σαν πρωτοπορία. Πρέπει να έχουμε αυτή τη συνολική εικόνα για το προκήρυγμα της εργατικής τάξης σαν σύνολο για να μπορούμε να κατανοήσουμε πόσο ψεύτικη είναι η προπαγάνδα ότι οι αγώνες που γίνονται αφορούν μικρές μειοψηφίες.

Ενα δεύτερο στοιχείο που πρέπει να σταθούμε ιδιαίτερα είναι ότι αυτό το προκήρυγμα δεν είναι μόνο αγωνιστικό. Αφορά το σύνολο της εργατικής τάξης όχι μόνο σαν αγανάκτηση και θυμός αλλά και σαν πολιτικό προκήρυγμα. Έχουμε και διαφορετικά πολιτικά χαρακτηριστικά μέσα σ' αυτές τις κινητοποιήσεις και χρειάζεται να σταθούμε σ' αυτό το σημείο.

Απεργίες και διαδηλώσεις με κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ δεν είναι η πρώτη φορά που βλέπουμε. Στην πραγματικότητα αν θυμηθούμε την επιστροφή στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ το 1993, από το καλημέρα και με πρωθυπουργό τον Παπανδρέου, είχαν να ανημερωτίσουν διαδηλώσεις, απαιτήσεις, κινητοποιήσεις από τη μεριά των εργατών. Θυμόμαστε πολύ καλά τις κινητοποιήσεις του Σκαρामαγκά όταν ο Σημίτης ανακοίνωσε σαν υπουργός Βιομηχανίας ότι ξεκινάει η ιδιωτικοποίηση.

Όμως ποια ήταν τα χαρακτηριστικά, πολιτικά, των κινητοποιήσεων εκείνης της περιόδου και πόσο διαφορετικά είναι σήμερα;

Όταν πρωτογύρισε το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, για πάρα πολύ κόσμο ασφαλώς και δεν υπήρχε η ανταπάτη που υπήρχε για το ΠΑΣΟΚ στη δεκαετία του '80. Στη δεκαετία του '80 μπορούσε να εμφανίζεται ο Παπανδρέου ότι για πρώτη φορά θα φέρει

στην Ελλάδα το ΕΣΥ, την επέκταση της δημόσιας Υγείας, τον εκδημοκρατισμό σε μια σειρά από τομείς και να υπάρχει κόσμος που να δίνει βάση και πίστη σ' αυτές τις υποσχέσεις. Το '93 δεν υπήρχε αυτή η εμπιστοσύνη. Υπήρχε ουσιαστικά μια ανημερώση ότι θα χρειαστεί σκούντημα αυτή η κυβέρνηση για να κάνει διάφορα πράγματα. Αλλά ταυτόχρονα υπήρχε και η ανταπάτη ότι με λίγο σπρώξιμο μπορεί να γίνει η δουλειά. Υπήρχε η ελπίδα ότι δεν χρειάζεται να οργανωθούν δυνατές απεργίες. Οι απεργίες μπορούν να 'χουν τον χαρακτήρα του να θυμίσουμε στους υπουργούς τις υποσχέσεις κι άμα σπρώξουμε λιγάκι, άμα αγριέψουμε λιγάκι οι υπουργοί θα την κάνουν τη δουλειά.

Σήμερα βρισκόμαστε στο σημείο ότι ο κόσμος φτάνει να κάνει τις αιτιάσεις του για την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με πολύ πιο σκληρό τρόπο απ' ότι πριν από πέντε χρόνια. Φτάνουμε στο σημείο όπου η απάντηση δεν είναι πιάστε τους, θυμιάστε τους τις υποσχέσεις, η απάντηση είναι ξεβρακώστε τους! Ξεβρακώστε την πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων. Και γι' αυτό βλέπουμε αυτά τα χαρακτηριστικά που δίνουν μια πολύ πιο ενεργητική διάσταση. Όχι μόνο είναι προκήρυγμα πολιτικό αλλά είναι και προκήρυγμα στις μορφές και στις συμμετοχές που παίρνουν οι αγώνες στη σημερινή περίοδο. Αν γυρίσουμε προς τα πίσω, συμπάθεια για κινητοποιήσεις υπήρχε σε πολλές στιγμές. Απεργίες συμπάρτασης όμως δεν είχαμε από το '93 μέχρι φέτος. Τη Δευτέρα μετά την επίθεση των ΜΑΤ στο Μηχανογραφικό της Ιονικής, είχαμε για πρώτη φορά απεργία συμπάρτασης. Κάλεσε το Εργατικό Κέντρο Πειραιά και πραγματικά απεργήσανε οι εργαζόμενοι του ΟΣΕ, του ΗΣΑΠ, του λιμανιού και κατεβήκανε στο Μηχανογραφικό για να συμπαρασταθούν.

Τα δυνατότερα τμήματα της τάξης

Μέχρι εδώ επέμεινα πολύ στο να δούμε το σύνολο της τάξης. Να ξεφύγουμε από την εικόνα των μειοψηφιών και να καταλάβουμε ότι αυτά τα βήματα έχουν πίσω τους την υποστήριξη, την εκτίμηση, τη συμπάθεια όλων των εργαζόμενων. Αλλά η εργατική τάξη δεν κινείται σαν ένα ενιαίο σύνολο, δεν κινείται σαν να είναι ζυγισμένη και ομοιογενής. Η εργατική τάξη έχει οργανωμένα κομμάτια, περισσότερο προχωρημένα, λιγότερο προχωρημένα, εδω είναι που μπορούμε να δούμε τον πραγματικό ρόλο που παίζουν κάποιες αγωνιστικές μειοψηφίες στο να εκφράζεται αυτή η διάθεση, στο να μπαίνει σε κίνηση η εργατική τάξη. Χρειάζεται να δούμε δύο χαρακτηριστικά μέσα σ' αυτή τη διαδικασία.

Πρώτο, τον ρόλο που παίζουν τα πιο γερά συνδικαλισμένα κομμάτια της εργατικής τάξης. Το έχουμε υπογραμμίσει πολλές φορές από τη μεριά μας σαν κόμμα και δεν θα κουρατούμε να το υπογραμμίζουμε γιατί είναι μια εικόνα που πολλές φορές οδηγεί σε λάθος συμπεράσματα την υπόλοιπη αριστερά. Για τα υπόλοιπα κομμάτια της αριστεράς πάρα πολλές φορές υπάρχει το εύκολο σβήσιμο. Λένε για ένα δυνατό συνδικάτο, "αυτοί, η διοίκησή τους είναι πλειοψηφία ΠΑΣΟΚ, ελέγχονται από το ΠΑΣΟΚ και επειδή ελέγχονται από το ΠΑΣΟΚ να ξεκάσουμε κι όλο τον κόσμο που είναι μέσα στο συνδικάτο". Είναι τραγικό λάθος. Το ΠΑΣΟΚ είναι κυβέρνηση ακριβώς επειδή έχει τον έλεγχο στα πιο οργανωμένα και συνδικαλισμένα κομμάτια της εργατικής τάξης. Αν αυτά τα κομμάτια τα ξεγράψουμε και πούμε ότι πάει τελείως γιατί αυτούς τους ελέγχει ο Σημίτης, καθίκαμε.

Η πραγματικότητα είναι ότι σπάει αυτός ο έλεγχος και σπάει ακριβώς εκεί που ο συνδικαλισμός είναι γερός. Γιατί όπου υπάρχει δυνατό συνδικάτο εκεί υπάρχει και η αυτοπεποίθηση των εργατών να προχωρήσουν παραπέρα πολιτικά. Δεν μπορείς να προχωρήσεις πολιτικά όταν είσαι μόνος σου, μαύρη εργασία

στο έλεος του εργοδότη. Μπορείς να προχωρήσεις πολιτικά όταν έχεις συλλογικότητα, όταν έχεις κι άλλους συναδέλφους γύρω σου, όταν νιώθεις ότι και να ανοίξεις το στόμα σου και μιλήσεις και βρίσεις το Σημίτη και βρίσεις το αφεντικό, και προχωρήσεις ακόμα παραπέρα υπάρχει το συνδικάτο να σε καλύψει. Και γι' αυτό στην κίνηση πρωτοστατούν αυτά τα κομμάτια, οι ταξιαρχίες της εργατικής τάξης που η υπόλοιπη αριστερά έχει την τάση να τα ξεχάσει ή να τα χαρίσει στο ΠΑΣΟΚ.

Όμως για να μπουν σε κίνηση αυτές οι ταξιαρχίες δεν ξεσκάνε-ται όλος ο κόσμος ταυτόχρονα. Αυτές οι δυνατές απεργίες που γίνανε σ' αυτά τα κομμάτια επιβλήθηκαν μέσα από τα πιο προχωρημένα κομμάτια, από δυνατές μειοψηφίες που πρωτοστατήσανε στο ξέσπασμα αυτών των αγώνων. Να πάρουμε ένα-ένα τα παραδείγματα. Ολυμπιακή: πολύ γερό συνδικάτο, η ηγεσία είχε κάτσει στο τραπέζι του διαλόγου και πηγαίνανε για συμφωνία. Αγώνας ξέσπασε όταν στην πρόκληση της κυβέρνησης να στείλει νομοσχέδιο στη Βουλή, μαζεύτηκε βράδυ και κάνανε κατάληψη στη Συγγρού στα γραφεία της Ολυμπιακής. Οι εργαζόμενοι που μαζεύτηκαν για να κάνουν αυτή την κατάληψη, 500-1.000 άτομα, ασφαλώς και είναι μειοψηφία, αλλά είναι πρωτοπόρα μειοψηφία. Και χάρη στη δικιά τους δράση πυροδοτήσανε όλο τον αγώνα της Ολυμπιακής που έδωσε το πρώτο καστούκι στο Σημίτη.

Μειοψηφίες που πρωτοστατούν

Πάρτε το παράδειγμα των καθηγητών. Και εδώ έχουμε τον διαχωρισμό στην ηγεσία και στη βάση. Και εδώ έχουμε το χαρακτηριστικό ότι μια μειοψηφία πρωτοστάτησε. Ολόκληρη την χρονιά γίνονταν γύρω γενικών συνελεύσεων. Λίγες ήταν οι συνελεύσεις εκείνες που κερδήθηκαν στην πρόταση ότι πρέπει να γίνει απεργία ενάντια στο νόμο του Αρσένη και κατάληψη στα εξεταστικά. Μειοψηφία ήταν. Αυτή η μειοψηφία όμως από τη στιγμή που μπήκε σε κίνηση κατέφερε να οδηγήσει στην πολιορκία των εξεταστικών κέντρων με τη μαζική συμμετοχή των καθηγητών, των αδιόριστων, των αναπληρωτών.

Και για το παράδειγμα της Ιονικής το ίδιο ισχύει. Πώς ξεκίνησε η απεργία της Ιονικής; Μαζεύτηκε να συνεδριάσει το ΔΣ και βρέθηκε να συνεδριάζει με 400 και 500 άτομα από γύρω. Οι παρατάξεις είχαν δευτερές σκέψεις, 24ωρες, 48ωρες, διακοπόμενες κτλ. Ο κόσμος επέβαλε απεργία διαρκείας! Και έτσι ξεκίνησε αυτός ο αγώνας και προχώρησε με άλματα.

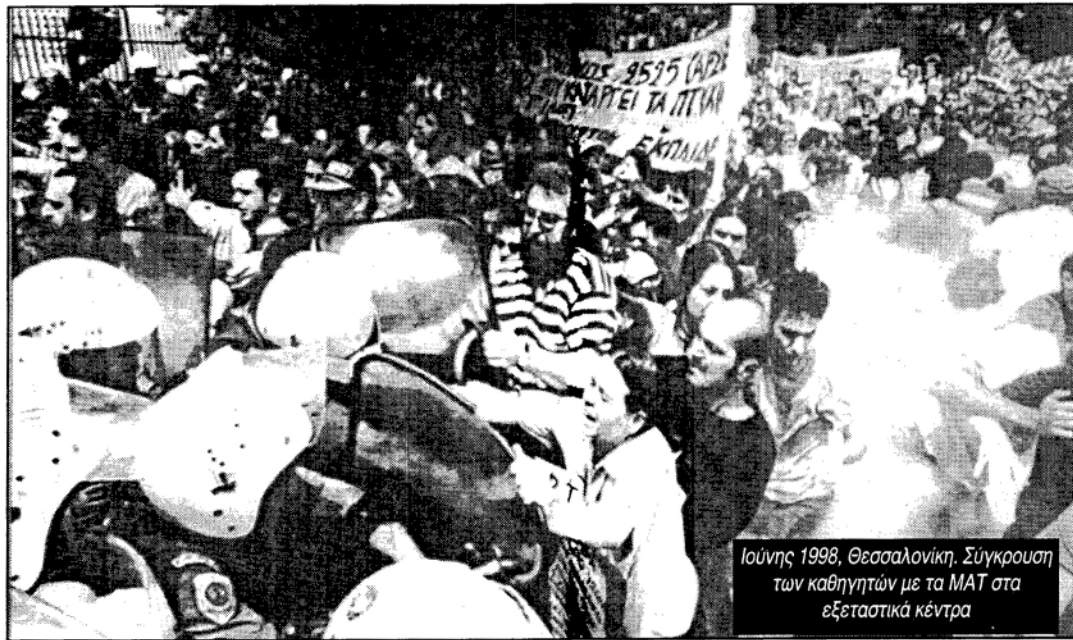
Δεν θέλουμε να εξωραϊσούμε από τη μεριά μας τον ρόλο των πρωτοπόρων μειοψηφιών. Με όλη αυτή την ανάλυση, θέλουμε ουσιαστικά να δούμε ποιος είναι ο πραγματικός ρόλος που παίζουν και ασφαλώς εκεί μέσα υπάρχουν και αδυναμίες. Είναι σαφές ότι δεν βρισκόμαστε σε κάποιο σημείο όπου αυτές οι αγωνιστικές, πρωτοπόρες μειοψηφίες έχουν πάρει φαλάγγι τις συνδικαλιστικές ηγεσίες και μπορούν και βγάζουν νικηφόρους αγώνες τον ένα πίσω από τον άλλο. Οχι. Είναι σαφές ότι δεν έχουμε φτάσει ακόμα εκεί. Είναι σαφές ότι οι συνδικαλιστικές ηγεσίες διατηρούν την ικανότητα να τρέξουν να μπουν μπροστά και να ξαναγυρίσουν τους αγώνες προς τα πίσω.

Όλο το προηγούμενο διάστημα έχει γερούς αγώνες, έχει πολιτικές ήττες για το Σημίτη αλλά έχει και συμβιβασμούς. Κανένας απ' αυτούς τους αγώνες δεν έφτασε στην τελική νίκη. Όλα αυτά τα μέτωπα ξανα-είναι ανοικτά. Η κυβέρνηση δεν πέτυχε αυτό που ήθελε αλλά και οι εργαζόμενοι δεν πέτυχαν αυτό που θέλανε. Ισοπαλία ήταν το αποτέλεσμα και γι' αυτό ένα-ένα ξανάρχονται όλα τα μέτωπα. Το μαχητικό κομμάτι που πρωτοστάτησε έχει πολιτικά χαρακτηριστικά που βάζουν όρια μέχρι πού μπορεί να τραβήξει τους αγώνες του. Υπάρχουν πολιτικές αδυναμίες.

Επειδή είμαστε το κόμμα που έχει στηρίξει αυτούς τους αγώνες, που ποτεύει σ' αυτές τις μαχητικές μειοψηφίες και προσπαθεί να τις σπρώξει προς τα μπρος δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να μιλήσουμε ανοικτά πολιτικά και για τις αδυναμίες τους. Τα κόμματα που

θέλουμε να μαζέψουν τις ψήφους αυτού του κόσμου φοβούνται να μιλήσουν για τις πολιτικές αδυναμίες ακόμα κι όταν τις καταλαβαίνουν. Πολλές φορές δεν τις καταλαβαίνουν καν. Γιατί είναι κόμματα που έχουν τον οριζοντί τους χαμηλά. Εμείς δεν έχουμε τέτοιου είδους πρόβλημα και μπορούμε όχι μόνο να παινέσουμε αυτές τις μειοψηφίες και τη δράση τους αλλά και να την κριτικάρουμε.

Η βασική πολιτική αδυναμία που υπάρχει μέσα σ' αυτά τα κομμάτια είναι μια δυσπιστία σε σχέση με τη δύναμη της υπόλοιπης εργατικής τάξης. Δεν έχουμε δει γενικευμένες εκρήξεις. Άρα υπάρχει η αμφιβολία σε σχέση με το τι κάνει η υπόλοιπη τάξη. Το 'ότι καταφέ-

Ιούλιος 1998, Θεσσαλονίκη. Σύγκρουση των καθηγητών με τα ΜΑΤ στα εξεταστικά κέντρα

ρουμε μόνοι μας' είναι μια αντίληψη που είναι πολύ διαδεδομένη. Εκφράζει τη δυσπιστία απέναντι στις υπάρχουσες συνδικαλιστικές και πολιτικές ηγεσίες, αλλά πολύ συχνά υποκρύπτει και την αμφιβολία για τη δύναμη και τη διάθεση της υπόλοιπης εργατικής τάξης. Το αποτέλεσμα είναι μια συνδικαλιστική αυτάρκεια που αφήνει το παράθυρο ανοικτό στον ψεύτικο 'ρεαλισμό'. Ένας κώρος που κινείται μόνος του αφηρόντας τις συμβιβαστικές ηγεσίες είναι πυροδότης, είναι πηγή έμπνευσης. Αλλά αν δεν αξιοποιήσει αυτή τη δυναμική, αν δεν συνδεθεί με την υπόλοιπη εργατική τάξη, η αυτάρκεια μπορεί να οδηγήσει σε διλήμματα 'μέχρι πού μπορούμε να συνεχίσουμε μόνοι μας'.

Αυτό, στην πραγματικότητα, είναι ένα πολιτικό χαρακτηριστικό κληρονομημένο από ένα ολόκληρο προηγούμενο διάστημα. Άρα γυρίσουμε προς τα πίσω είναι σπάνια εξαίρεση σε κάποιο εργατικό χώρο να χρειάστηκε ο κόσμος να οργανώσει από μόνος του, από τη κάτω τον αγώνα του. Οι αγώνες τα προηγούμενα 10-15 χρόνια ήταν περιορισμένοι σε γραφειοκρατικά ελεγχόμενες συμβολικές κινητοποιήσεις. 24ωρες, 48ωρες, μια απεργία, μια διαδήλωση και μετά κουβέντα με τον υπουργό και έβγαίνε το αποτέλεσμα. Έκουμε ένα ολόκληρο χρονικό διάστημα όπου τα πράγματα δουλεύανε έτσι και αυτή η κληρονομιά βαρύνει πάνω στα μυαλά του κόσμου που κινείται σήμερα.

Σήμερα η δουλειά δεν γίνεται με τον υπουργό. Δεν δουλεύει πια αυτό το πράγμα. Χρειάζεται να πάμε σε πιο σκληρούς αγώνες με μεγαλύτερη διάρκεια με μόνη δυνατότητα να οργανωθούν από τα κάτω. Λείπουν

οι εμπειρίες και αυτό δημιουργεί αγωνιστές που είναι πολύ μαχητικοί, οι οποίοι θέλουν να συγκρουστούν με την κυβέρνηση, αλλά που όταν φτάνει στο πως θα απλώσουν τον αγώνα τους, πως θα ενωθούν με τα υπόλοιπα κομμάτια έχουν και συγκεκριμένες πολιτικές εμπειρίες λειψές και πολιτικά έχουν εμπιστοσύνη στο δικό τους κομμάτι, στο δικό τους χώρο, στη δικιά τους κινητοποίηση και όχι στο τι γίνεται παραέξω.

Το αντίδοτο σ' αυτές τις αδυναμίες δεν είναι η κατοχύρωση της συνδικαλιστικής 'αυτονομίας' του κάθε μαχητικού κλάδου αλλά οι ξεκάθαρες πολιτικές ιδέες, η επαναστατική σοσιαλιστική πολιτική

αυτά παίξαμε ρόλο, ήταν πρακτικές που αγκαλιάσαμε και τις σπρώξαμε να πάνε προς τα πέρα.

Όταν άνοιξε το ζήτημα του τι θα γίνει με το διαγωνισμό του Αρσένη, οι άλλες παρατάξεις λέγανε 'αν καταφέρουμε να κινητοποιήσουμε σ' ένα δυο εξεταστικά κέντρα να γίνει διαδήλωση απ' έξω ή κατάληψη τότε νομικά ο διαγωνισμός θα ακυρωθεί'. Εμείς ήμασταν αυτοί που είπαμε γιατί σε ένα ή δυο εξεταστικά κέντρα; Οργανωμένα σαν συνδικάτο δάσκαλοι και καθηγητές έχουν τη δύναμη να πολιορκήσουν όλα τα εξεταστικά κέντρα. Και να κερδίσουμε τη συμπάθεια του εργατικού κινήματος και έτσι να ακυρωθεί ο διαγωνισμός. Δεν ακυρώνεται νομικά, είναι αυταπάτες αυτά τα πράγματα. Και αποδείχτηκε ότι υπάρχει η δύναμη για να γίνουν αυτές οι πρακτικές. Στην πράξη αποδείχτηκε ότι μπορούσαν να πολιορκηθούν όλα τα εξεταστικά κέντρα και έτσι κόντεψε να ματαιωθεί ο διαγωνισμός του Αρσένη, έτσι πρακτικά πολιτικά ακυρώθηκε ο διαγωνισμός του Αρσένη.

Ξεκάθαρη πολιτική

Μέσα σ' αυτές τις μάχες δεν σκάνε συνδικαλιστικά προσαρμογές, δεν μπορεί να περιορίζεται κανένας στο ότι έχουμε τη μάχη μας, έχουμε το αίτημά μας, τα πολιτικά ζητήματα δεν μπορούμε να τα ανοίξουμε. Η δικιά μας παρέμβαση είναι πάντα ότι τα πολιτικά ζητήματα ενάντια, όταν παλεύεις ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις μπορείς να έχεις μαζί σου ολόκληρη την εργατική τάξη. Αν ξεχάσεις το ενάντια στην ιδιωτικοποίηση που περιοριστείς στο συγκεκριμένο ρεαλιστικό αίτημα να μονιμοποιηθούν οι αναπληρωτές καθηγητές, να μην πάει το ασφαλιστικό τμήμα της Ιονικής στο ΙΚΑ, δεν κερδίζεις την ενότητα της εργατικής τάξης σ' αυτή τη βάση.

Η δύναμη των εργατών κτίζεται όταν τολμάμε να συνδέουμε την πάλη ενάντια στο ρατσισμό με τις απεργίες. Ποιο ήταν το κόμμα που κάλεσε τα συνδικάτα να οργανώσουν αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στη μέση όλων αυτών των αγώνων; Και το πέτυχε, και έγινε το αντιρατσιστικό συλλαλητήριο στις 19 Μάη; Δώσαμε αυτή τη μάχη και είχε αποτελέσματα. Το ίδιο ισχύει για τη μάχη ενάντια στους φασίστες.

Στην πραγματικότητα από τη δικιά μας τη μεριά έχουμε κινηθεί μ' αυτό τον τρόπο, κι αυτό έχει καταγραφεί, έχει γίνει κομμάτι της αναγνώρισης. Μέσα σ' αυτές τις μειοψηφίες υπάρχει κόσμος που την αναγνωρίζει αυτή τη δράση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος, σαν το κόμμα που οργανώνει τη συμπάραση, που στηρίζει αυτούς τους αγώνες που προσπαθεί να τους γενικεύσει. Αυτή την αξιοπιστία έχουμε αρχισει να την κερδίζουμε και είναι ότι πολυμητότερο έχουμε καταφέρει αυτό το διάστημα. Είναι η βάση πάνω στην οποία πολλοί αγωνιστές απ' αυτές τις μειοψηφίες το συζητάνε ότι πρέπει να ανήκουν σ' αυτό το κόμμα και πρέπει να τους βοηθήσουμε να κάνουν αυτό το βήμα, να προχωρήσουν προς αυτή την κατεύθυνση, γιατί ουσιαστικά χρειαζόμαστε πολύ μεγαλύτερες δυνάμεις για να παίξουμε αποτελεσματικά αυτό το ρόλο.

Η μάχη δεν έχει τελειώσει. Ισα-ισα, αυτή η φάση μόλις τώρα αρχίζει. Η κυβέρνηση του Σημίτη δεν έχει περιθώριο να κάνει υποχωρήσεις και παραχωρήσεις στους εργαζόμενους, η κυβέρνηση του Σημίτη έχει δώσει τις τύχες της με τους Λάτσοδες, τους Κωστόπουλους, με τη φούσκα του Χρηματοπιστίου. Μ' αυτή την τάξη έχει δώσει την τύχη της και γι' αυτό δεν μπορεί να κάνει βήμα πίσω, και γι' αυτό θα συνεχίσει να κτυπάει και γι' αυτό θα συνεχίσει να εισπράττει καστούκια από τις εργατικές ταξιαρχίες όπως την Ολυμπιακή, όπως την Ιονική, όπως τους καθηγητές. Σ' αυτές τις μάχες χρειαζόμαστε ένα πιο δυνατό κόμμα του από τα κάτω και της γενικευσης, ένα πιο δυνατό Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα και θα πρέπει να δώσουμε τον καλύτερό μας εαυτό ώστε στον επόμενο γύρο, σ' αυτή τη φάση που ανοίγει, να έχουμε οι αγωνιστές αυτό το κόμμα που τους αξίζει, αυτή την Αριστερά που τους αξίζει.

Το κείμενο αυτό είναι στηριγμένο στην εκδήλωση που οργάνωσε το ΣΕΚ στον Κολωνό τον Ιούλη με σύνθημα "Νίκη των εργατών"

Λέον Τρότσκι

η στρατηγική της εργατικής επανάστασης

Ο 20ος αιώνας χαρακτηρίζεται σαν αιώνας "πολέμων και επαναστάσεων". Είναι η εργατική τάξη σε θέση όχι μόνο να σταματήσει την βαρβαρότητα αλλά και να επιβάλει τη δική της λύση; Ο Τάσος Αναστασιάδης παρουσιάζει το πρωτοπόρο βιβλίο του Τρότσκι για τη Διαρκή Επανάσταση.

Στο τελείωμα του 20ου αιώνα, ο κόσμος μοιάζει πιο ασταθής από ποτέ. Η οικονομική κρίση και η πολιτική αστάθεια δημιουργούν εστίες συγκρούσεων, πολέμων αλλά και εργατικών εκρήξεων από τη μια άκρη του πλανήτη στην άλλη. Παντού οι εργαζόμενοι δίνουν μάχες ενάντια στον ιμπεριαλισμό, την καταπίεση και την εκμετάλλευση σε συνθήκες όμως πολύ διαφορετικές μεταξύ τους.

Οι εργάτες και οι νεολαίοι της Βοσνίας μοιάζουν τελείως διαφορετικοί από τους απεργούς της Ιονικής. Οι απεργοί της General Motors και της UPS δεν θυμίζουν σε τίποτε τους Αλβανούς Κοσσοβάρους, ούτε οι φτωχοί αγρότες του Κουρδιστάν τους απεργούς της Ν. Κορέας.

Σε κάθε γωνιά του πλανήτη, οι συνθήκες που οι εργαζόμενοι δίνουν τις δικές τους μάχες, μοιάζουν διαφορετικές και πολλές φορές και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μοιάζουν ιδιαίτερα. Σε αυτόν τον κατακερματισμένο κόσμο πόσο ρεαλιστικό είναι το να μιλάνε οι σοσιαλιστές για τους κοινούς αγώνες και την κοινή προοπτική; Μπορούν οι εργαζόμενοι παγκόσμια να χαράξουν μια κοινή στρατηγική πορεία τα ιδιαίτερα ζητήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν σε κάθε χώρα;

Την απάντηση χρειάζεται να την ψάξει κανείς στις παραδόσεις του Μαρξισμού, στην θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης που διατύπωσε ο Τρότσκι στις αρχές του αιώνα.

Το ίδιο ερώτημα ξανατέθηκε στο σοσιαλιστικό κίνημα στις αρχές του αιώνα. Τότε σ' όλο τον πλανήτη κυριαρχούσαν λιγο-

στές ιμπεριαλιστικές δυνάμεις, αναπτυσσόμενες βιομηχανικά, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών, είτε ήταν αποικίες τους είτε βρίσκονταν κάτω από τον έμμεσο έλεγχο τους με μικρή βιομηχανική ανάπτυξη.

Για τις καπιταλιστικές μητροπόλεις δεν υπήρχε αμφιβολία. Ήδη ο Μαρξ και ο Ενγκελς είχαν ξεκαθαρίσει ότι αυτές οι χώρες με την μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη ήταν ώριμες για την σοσιαλιστική επανάσταση και αυτό ήταν το καθήκον και η πάλη των σοσιαλιστών. Όμως στις αρχές του αιώνα βγήκαν στο προσκήνιο της ιστορίας και οι δεκάδες αποικίες με την οικονομική καθυστέρηση. Η στυγνή εκμετάλλευση από τους ιμπεριαλιστές αλλά και από τις άρχουσες τάξεις αυτών των χωρών δημιούργησε εκρηκτικά προβλήματα και σύντομα άρχισαν να ξεσπάνε εξεγέρσεις και επαναστάσεις.

Έπρεπε το σοσιαλιστικό κίνημα να χαράξει στρατηγική και γι' αυτές τις καθυστερημένες, μισοφεουδαρχικές χώρες. Μπορούσε να μιλήσει για σοσιαλιστική επανάσταση σε τόσο καθυστερημένες οικονομίες με δεκάδες άλυτα προβλήματα; Τι χαρακτήρα πρέπει να έχουν οι επαναστάσεις που ξεσπάνε σ' αυτές και ποιος ο ρόλος της εργατικής τάξης;

Η πρώτη Ρώσικη Επανάσταση του 1905 έδωσε την ευκαιρία να ακουστούν οι διάφορες στρατηγικές αφού η Ρωσία ήταν μια χώρα υπόδειγμα οικονομικής καθυστέρησης και μισοφεουδαρχικών κοινωνικών δομών.

Τα εργοστάσια ήταν λιγοστά και περιο-

ρισμένα σε ελάχιστες πόλεις. Η εργατική τάξη ήταν μια μειοψηφία, 2% του πληθυσμού, η πλειοψηφία ήταν φτωχοί και άκληροι αγρότες που ζούσαν κάτω από την καταπίεση των φεουδαρχών και του Τσάρου. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες ποιος μπορούσε να μιλήσει για σοσιαλιστική επανάσταση;

Οι μενσεβίκοι -η ρεφορμιστική πτέρυγα των σοσιαλιστών- υποστήριζαν ότι η λύση βρισκόταν στην ανατροπή του Τσάρου και στο πάραυτο της εξουσίας από την αστική τάξη. Πίστευαν ότι η αστική τάξη θα ανέπτυξε τη βιομηχανία, θα εφαρμόζε τις δημοκρατικές αλλαγές στην κοινωνία (π.χ. κοινοβούλιο), θα έδινε τη γη στους αγρότες, θα υλοποιούσε δηλαδή την Αστικοδημοκρατική Επανάσταση. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες θα δυνάμωνε αριθμητικά η εργατική τάξη, θα αναπτύσσονταν ακόμη περισσότερο οι παραγωγικές δυνάμεις και έτσι θα προχωρούσε στο επόμενο στάδιο, στο Σοσιαλισμό. Μέχρι τότε ο ρόλος της εργατικής τάξης ήταν αυτός του κομπάρσου σε ένα έργο με πρωταγωνιστές τους καπιταλιστές.

Οι Μπολσεβίκοι και ο Λένιν, η επαναστατική πτέρυγα των σοσιαλιστών, συμφωνούσαν ότι ο χαρακτήρας της επανάστασης θα ήταν αστικοδημοκρατικός

Αλλά όπως υποστήριξε ο Λένιν, το καθήκον του να υλοποιηθούν οι δημοκρατικές αλλαγές πέφτει στις πλάτες των εργατών και των αγροτών. Αυτές οι δυο δυνάμεις θα πάρουν την εξουσία με μια "Δημοκρατική Δικτατορία" και θα υλοποιή-

σουν την αστικοδημοκρατική επανάσταση.

Παρόλο που ο Λένιν συμφωνούσε στον αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα της επανάστασης, η τεράστια διαφορά των μπολσεβίκων ήταν ότι έβλεπαν τους εργάτες σαν πρωταγωνιστές, σε ένα έργο όμως γραμμένο για την αστική τάξη.

Σ' αυτή την αντιπαράθεση ο Τρότσκι έβαλε τη δική του σφραγίδα. Στην επανάσταση του 1905 έγινε πρόεδρος του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Βρέθηκε στην καρδιά της σύγκρουσης και μπόρεσε να βγάλει τα σωστά συμπεράσματα που αποτέλεσαν τη βάση για την θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης.

Η αφετηρία της Διαρκούς είναι η εικόνα του καπιταλισμού, σαν ένα παγκόσμιο κοινωνικό και οικονομικό σύστημα και όχι σαν άθροισμα ξεχωριστών χωρών και οικονομιών.

"Ο Μαρξισμός έχει την αφετηρία του στην παγκόσμια οικονομία, όχι σαν άθροισμα εθνικών μερών, αλλά σαν μια ισχυρή και ανεξάρτητη πραγματικότητα, που δημιουργήθηκε από τον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας και την παγκόσμια αγορά και που στην εποχή μας κυριαρχεί πάνω στις εθνικές αγορές".

Όμως η κάθε ξεχωριστή χώρα δεν ενσωματώνεται με τον ίδιο τρόπο και τους ίδιους ρυθμούς στην παγκόσμια οικονομία. Κάθε περιοχή του πλανήτη που ενσωματώνεται στη διεθνή αγορά και τον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας έχει διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης από κάποιες άλλες περιοχές. Έτσι η καπιταλιστική ανάπτυξη δεν είναι ομοιόμορφη από χώρα σε χώρα αλλά ανισόμορφη. Οι πιο καθυστερημένες χώρες πιέζονται για να φτάσουν στο επίπεδο των ανεπτυγμένων. Αυτό μπορούν να το κάνουν χωρίς να χρειαστεί να περάσουν βήμα-βήμα όλα τα προηγούμενα στάδια ανάπτυξης.

"Οι πρωτόγονοι πετάνε μακριά τα τόξα και τα βέλη και πιάνουν τα ντουφέκια χωρίς να διασχίσουν την διαδρομή που υπήρχε ανάμεσα στα δυο αυτά όπλα στο παρελθόν. Οι Ευρωπαίοι αποικιστές στην Αμερική δεν ξεκίνησαν από την αρχή. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ και η Γερμανία έχουν προσπεράσει την Αγγλία έγινε εφικτό εξαιτίας της προηγούμενης καθυστέρησης στην οικονομική τους ανάπτυξη..."

Αυτός ήταν ο νόμος της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης και η Ρωσία της εποχής ήταν το πιο κλασικό παράδειγμα. Κάτω από την πίεση του στρατιωτικού ανταγωνισμού με την Γερμανία και την Αυστροουγγαρία, η τσαρική Ρωσία "υποχρεώθηκε" με την στήριξη αγγλικών και γαλλικών κεφάλαιων, να δημιουργήσει υπερσύγχρονα -για την εποχή- εργοστάσια

1906. Ο Τρότσκι μαζί με άλλα μέλη του Σοβιέτ της Πετρούπολης σε δίκη μετά την Επανάσταση του 1905

που δέσποζαν στην μισοφεουδαρχική, αγροτική Ρωσία. Την ίδια εικόνα συναντάει και σήμερα κανείς σε διάφορες γωνιές του πλανήτη. Δίπλα στις παρακουπόλεις του Σάο Πάολο στη Βραζιλία βρίσκονται τα εργοστάσια της VOLKSWAGEN. Μερικές δεκάδες χιλιόμετρα μακριά από την επαρχία Τσιάπας του Μεξικό ξεχωρίζουν οι καμινάδες των υπερσύγχρονων διυλιστηρίων της χώρας.

Αυτό δημιουργεί τεράστιες αντιφάσεις και αντιθέσεις που δημιουργούν εκρηκτικές καταστάσεις. Γι' αυτό το λόγο έλεγε ο Τρότσκι, καθυστερημένες χώρες φτάνουν πιο νωρίς στις επαναστατικές εκρήξεις. Δεν είναι μια ανωμαλία αυτών των χωρών αλλά μια εξέλιξη λόγω της ένταξής τους στην παγκόσμια αγορά.

Σε αντίθεση με τους Μενσεβίκους ο Τρότσκι δεν είχε καμιά εμπιστοσύνη στους αστούς. Τους είχε δει άλλωστε να λιγοψυχούν και να συμμαχούν με τον Τσάρο ενάντια στους εξεγερμένους εργάτες και αγρότες. Γι' αυτό και υποστήριζε ότι η ηγεσία της επανάστασης ανήκει στην εργατική τάξη που μόνη αυτή μπορεί και θέλει να υλοποιήσει όλες τις δημοκρατικές αλλαγές.

Οι αγρότες μπορούσαν να συνεργαστούν αλλά δεν μπορούσαν να είναι η ηγεσία της επανάστασης.

"...ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλος μπορεί να είναι ο επαναστατικός ρόλος της αγροτιάς δεν μπορεί να είναι ένας ανεξάρτητος ρόλος και ακόμη λιγότερο ένας ηγετικός ρόλος. Ο αγρότης ακολουθεί ή τον εργάτη, ή τον αστό... τα ανώτερα στρώματα της αγροτιάς ακολουθούν την μεγάλη αστική τάξη σ' όλα τα αποφασιστικά ζητήματα... τα κατώτερα στρώματα το προλεταριάτο. Το ενδιάμεσο τμήμα αναγκάζεται να διαλέξει ανάμεσα στους δυο

ακράιους πόλους"

Όμως, όπως υποστήριζε, μια κυβέρνηση εργατών δεν θα μπορούσε να αυτοπεριοριστεί μονάχα στην επίλυση των αστικοδημοκρατικών καθηκόντων.

"Η πολιτική κυριαρχία του προλεταριάτου είναι ασυμβίβαστη με την οικονομική του υποδούλωση. Ανεξάρτητα από την πολιτική σημαία κάτω από την οποία έρχεται το προλεταριάτο στην εξουσία, είναι υποχρεωμένο να πάρει το μονοπάτι της σοσιαλιστικής πολιτικής. Θα ήταν η μεγαλύτερη ουτοπία να σκεφτούμε ότι το προλεταριάτο έχοντας ανυψωθεί μέχρι την πολιτική του κυριαρχία μέσα από τον εσωτερικό μηχανισμό μιας αστικής επανάστασης μπορεί, ακόμη και να το θέλει πολύ, να περιορίσει την αποστολή του στην δημιουργία μόνο κοινοβουλευτικών δημοκρατικών συνθηκών για την κοινωνική κυριαρχία της αστικής τάξης".

Το προλεταριάτο για τον Τρότσκι έπρεπε να μπει επικεφαλής στην πάλη για την δημοκρατία, να καταλάβει την εξουσία και να προχωρήσει στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας σπάζοντας τα όρια της αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Η επανάσταση έτσι γίνεται Διαρκής.

Στους μενσεβίκους που τον κατηγορούσαν ότι δεν καταλαβαίνει την ιστορική εξέλιξη, ότι ζητάει από το προλεταριάτο να κάνει ένα άλμα από το αστικοδημοκρατικό στάδιο και να φτάσει στην σοσιαλιστική επανάσταση, αγνοώντας τις "αντικειμενικές συνθήκες", ο Τρότσκι απαντούσε.

"Το προλεταριάτο αυξάνει και δυναμώνει στο βαθμό που αναπτύσσεται ο καπιταλισμός. Με αυτή την έννοια, η ανάπτυξη του καπιταλισμού είναι και η ανάπτυξη του προλεταριάτου προς την δικτατορία του. Αλλά η μέρα και η ώρα που η εξουσία θα περάσει στα χέρια της εργατικής τάξης

Νότια Κορέα - εργάτες της Χιουντάι

ΗΠΑ - Απεργιοί της UPS

Αλβανία - εξέγερση την άνοιξη του '97

εξαρτάται άμεσα όχι από το επίπεδο που έχουν φτάσει οι παραγωγικές δυνάμεις, αλλά από τις σχέσεις της ταξικής πάλης, την διεθνή κατάσταση και τελικά από μια ολοκληρω σειρά υποκειμενικών παράγοντες - την παράδοση, την πρωτοβουλία, την ετοιμότητα των εργατών για μάχη".

Και παρακάτω

"...το να φανταζόμαστε ότι η Δικτατορία του Προλεταριάτου εξαρτάται κατά κάποιο τρόπο από την τεχνική ανάπτυξη και τους πόρους μιας χώρας είναι μια προκατάληψη του "οικονομικού" υλισμού απλουστευμένου μέχρι το σημείο του παρалоγισμού. Αυτή η άποψη δεν έχει τίποτε το κοινό με τον μαρξισμό".

Για τον Τρότσκι ήταν φανερό ότι όπως ακριβώς ο καπιταλισμός -εξαιτίας της συνδυασμένης και ανισόμερης ανάπτυξης- συγχωνεύει διαφορετικά στάδια της ανάπτυξης της ανθρωπότητας, έτσι και το προλεταριάτο μπορεί να ενσωματώσει την αστικοδημοκρατική επανάσταση στην δική του νικηφόρα σοσιαλιστική προοπτική.

Μπορεί όμως το προλεταριάτο να στηρίξει την εξουσία του και να χτίσει τον σοσιαλισμό σε μια χώρα και μάλιστα τόσο καθυστερημένη; Ο σοσιαλισμός είναι μια κοινωνία αφθονίας που σίγουρα μια καθυστερημένη οικονομία δεν μπορεί να την προσφέρει στους εργάτες και τους αγρότες.

Ο Τρότσκι επανέλαβε αυτό που ήταν αυτονόητο για όλους τους επαναστάτες της εποχής. Ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να γίνει σε μια μόνο χώρα. Αντίθετα, η επανάσταση σε μια οποιαδήποτε χώρα, πόσο μάλλον σε μια καθυστερημένη, δεν θα είναι παρά το προλούδιο για την παγκόσμια επανάσταση. Η αρχή για μια σειρά από επαναστάσεις σε πιο ανεπτυγμένες χώρες που θα μπορούσαν με τη σειρά τους να στηρίξουν τις καθυστερημένες.

Για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Τρότσκι:

"Η ολοκλήρωση της σοσιαλιστικής επανάστασης μέσα σε εθνικά όρια είναι αδιανόητη. Ένας από τους βασικούς λόγους για την κρίση στην αστική κοινωνία, είναι το γεγονός ότι οι παραγωγικές δυνάμεις που δημιουργήθηκαν απ' αυτήν δεν μπορούν να συμβιβαστούν με τα πλαίσια του αστικού κράτους... Η σοσιαλιστική επανάσταση αρχίζει στην εθνική αρένα, ξεδιπλώνεται στην διεθνή αρένα και ολοκληρώνεται στην παγκόσμια αρένα. Έτσι η σοσιαλιστική επανάσταση γίνεται διαρκής επανάσταση με μια νέα και πιο πλατιά σημασία της λέξης. Φτάνει στην ολοκλήρωση μόνο με την τελική νίκη της νέας κοινωνίας σε όλο τον πλανήτη".

Και βέβαια αυτό που λέει ο Τρότσκι δεν έχει καμιά σχέση με την σταλινική συκοφαντία ότι δηλαδή μιλούσε για την ταυτόχρονη εξέγερση των εργατών σε όλες τις χώρες.

Δέκα χρόνια μετά την διατύπωση της Διαρκούς Επανάστασης ήρθε η ιστορική απόδειξη της ορθότητας της θεωρίας του Τρότσκι. Η ρώσικη επανάσταση του '17 κύλησε σαν κινηματογραφική ταινία με σενάριο την θεωρία της Διαρκούς.

Οι αστοί συμμαχισαν με τον Τσάρο και την αντίδραση ενάντια στην επανάσταση. Οι αγρότες κερδίστηκαν σιγά-σιγά στην πλευρά των εργατών. Με το σύνθημα "γη-ειρήνη-ψωμί" τα σοβιέτ των εργατών παίρνουν την εξουσία τον Οκτώβρη του '17. Η επανάσταση που ξεκίνησε τον Φλεβάρη ενάντια στην απολυταρχία του τσάρου, συνεχίστηκε με την Οκτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση. Και σαν αποκορύφωμα, τα επόμενα χρόνια, επαναστάσεις και εξεγέρσεις ξέσπασαν σε μια σειρά χώρες. Στην Γερμανία, την Ιταλία, την Ουγγαρία, την Αγγλία... η εργατική τάξη έκανε την έφοδο στους ουρανούς.

Ο ίδιος ο Λένιν τον Απρίλη του '17, γράφει τις "Θέσεις του Απρίλη" και ταυτίζεται απόλυτα με τον Τρότσκι. Λίγο αργότερα ο Τρότσκι, επιστρέφοντας στη Ρω-

σία από το εξωτερικό, μπαίνει στο μπολσεβίκικο κόμμα.

Για τον Τρότσκι η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης δεν είναι νομοτέλεια, δεν είναι κάποια αντικειμενική εξέλιξη της ιστορίας. Χωρίς τους μπολσεβίκους η επανάσταση στη Ρωσία δεν θα είχε νικήσει. Η Διαρκής δεν είναι οι "αιδερένιοι νόμοι της ιστορίας" αλλά στρατηγική δράσης για τα επαναστατικά κόμματα παντού. Η ιστορία απέδειξε με τον πιο περίτρανο τρόπο αυτή τη διαπίστωση.

Η αποτυχία των επαναστάσεων στην υπόλοιπη Ευρώπη οδήγησε την επαναστατημένη Ρωσία στην απομόνωση. Τα επόμενα χρόνια ο σταλινισμός κυριαρχεί στην Ρωσία τσακίζοντας την εργατική τάξη. Η θεωρητική εμπειρία που οδήγησε τους Ρώσους εργάτες στη νίκη θάφτηκε από την σταλινική γραφειοκρατία.

Ο σοσιαλισμός σε μια μόνο χώρα αντικαθιστά τον διεθνισμό των μπολσεβίκων. Η θεωρία των σταδίων αντικαθιστά την στρατηγική της σοσιαλιστικής επανάστασης στα ΚΚ της Δύσης. Η στρατηγική για τους εργάτες εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων σε κάθε χώρα, υποστήριζε η σταλινική διεθνής. Το καθήκον για τους επαναστάτες ήταν πλέον η συμμαχία με τους μικροαστούς και με προοδευτικά κομμάτια της άρχουσας τάξης έτσι ώστε από κοινού να υλοποιήσουν το στάδιο της αστικοδημοκρατικής αλλαγής.

Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια επανάληψη της μενσεβίκικης στρατηγικής. Στόχος του σταλινισμού ήταν το να χρησιμοποιήσει τα ΚΚ για να στήσει συμμαχίες με διάφορα τμήματα της άρχουσας τάξης στο εξωτερικό της Ρωσίας και που γι' αυτό το λόγο τα βάφτιζε προοδευτικά.

Έτσι σε μια νύχτα, ανακαλύπτονται "εξαρτήσεις", "μισοφουδαρχικά υπολείματα", "άλυτα αστικοδημοκρατικά ζητήματα"

Μεξικό. Ζαπατίστας στην επαρχία Τσιάπας

Ινδονησία. Οι εργάτες ανέτρεψαν τον Σουχάρτο

Ανοιξη '98. Απεργία των εργαζόμενων στην Ολυμπιακή Αεροπορία

ακόμη και σε χώρες που δέκα χρόνια πριν θεωρούνταν ώριμες για την σοσιαλιστική επανάσταση. Όλα τα ΚΚ υποχρεώνονται με την βία και τις διαγραφές να αναπροσαρμόσουν την στρατηγική τους. Στην Ελλάδα το ΚΚΕ έπεσε θύμα αυτής της διαδικασίας. Το 1934 η διορισμένη από τον Στάλιν ηγεσία ανακοινώνει την αλλαγή της στρατηγικής για το εργατικό κίνημα στην χώρα.

Η γελοιότητα αυτής της "θεωρίας" φαίνεται ανάγλυφα στο ΚΚ της Μ. Βρετανίας που υποστήριζε ότι ο αγγλικός καπιταλισμός είχε σχέσεις υποτέλειας και εξάρτησης από τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Όμως οι νέες "θεωρίες" δεν ήταν απλά γελοίες και αντιμαρξιστικές. Ήταν εγκληματικές για την εργατική τάξη. Η κινέζικη επανάσταση του '25-'27 έδειξε με τον πιο αιματηρό τρόπο την ορθότητα της Διαρκούς και την αποτυχία της θεωρίας των σταδίων.

Η Κίνα της εποχής έμοιαζε με την τσαρική Ρωσία. Τεράστια οικονομική καθυστέρηση, λιγοστά εργοστάσια κυρίως στις μεγάλες πόλεις, μια ύπαιθρο που μαίνονταν οι πόλεμοι ανάμεσα σε φεουδάρχες-πολέμαρχους και τους ιμπεριαλιστές από δίπλα προσπαθώντας να αρπάξουν ότι μπορούσαν. Το 1925, το κίνημα ενάντια στους ιμπεριαλιστές άρχισε να παίρνει τεράστιες διαστάσεις. Η ευκαιρία για τους κινέζους εργάτες ήταν μπροστά. Όμως σύμφωνα με τη σταλινική γραφειοκρατία, η επανάσταση που ξεκινούσε στην Κίνα έπρεπε να είναι αστικοδημοκρατική. Το ΚΚ της Κίνας έπρεπε να στηρίξει το Κουόμιντανγκ -το αστικό εθνικιστικό κόμμα- που θα υλοποιούσε την σύγκρουση με τους ιμπεριαλιστές και τους τοπικούς πολέμαρχους. Έτσι τα μέλη του ΚΚΚ προσχώρησαν στο Κουόμιντανγκ σταματώντας τη δική τους ανεξάρτητη δράση.

Σύντομα η έκρηξη έγινε. Στην Καντόνα, στην Σανγκάι, στο Χονγκ-Κονγκ και σε άλλες

πόλεις οι εργάτες εξεγέρθηκαν φτάνοντας πολλές φορές στα πρόθυρα της δυαδικής εξουσίας. Στην ύπαιθρο οι αγροτικές εξεγέρσεις διαδέχονταν η μια την άλλη. Το ΚΚΚ όμως δεν μπορούσε να δώσει ηγεσία σ' αυτές τις εξεγέρσεις. Τις θεωρούσε "έξω" από το αστικοδημοκρατικό στάδιο που έπρεπε να υλοποιηθεί. Μετά από λίγο και να ήθελε να προσφέρει ηγεσία, δεν μπορούσε. Το 1927 ο Τσανγκ-Κάι Σεκ, ο αρχηγός του Κουόμιντανγκ πέρασε από το λεπίδι τόσο τους εξεγερμένους εργάτες όσο και τα μέλη και στελέχη του ΚΚΚ. Η κινέζικη επανάσταση είχε συντριβεί επειδή το εργατικό κόμμα δεν είχε σαν στρατηγική του το να πάρει η εργατική τάξη την εξουσία.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης απόκτησε νέα σημασία. Δεκάδες χώρες που τα προηγούμενα χρόνια βρίσκονταν στην σκιά των μεγάλων ιμπεριαλιστικών κρατών διεκδίκησαν μια καλύτερη θέση στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας, κάτω από το σύνθημα της εθνικής ανεξαρτησίας και της εθνικής ανάπτυξης. Ο στραγγαλισμός των οικονομιών τους από τον ιμπεριαλισμό είχε καταδικάσει πολλές χώρες στην μιζέρια και στο περιθώριο των παγκόσμιων εξελίξεων.

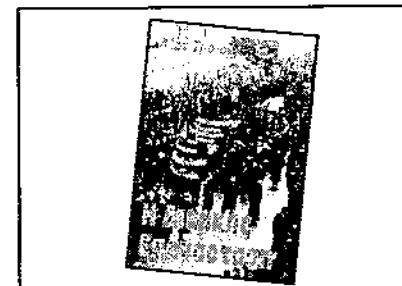
Εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα εμφανίστηκαν στην Ασία, στην Λ. Αμερική, στην Αφρική. Ένας νέος γύρος επαναστάσεων ξέσπασε. Στην Κίνα το '49, στην Κούβα, στην Νικαράγουα αντάρτικοι στρατοί συγκρούστηκαν με τον ιμπεριαλισμό και τον νίκησαν. Σε καμία όμως απ' αυτές τις χώρες δεν έγινε σοσιαλιστική επανάσταση και πουθενά η εργατική τάξη δεν πήρε την εξουσία.

Τήν ηγεσία αυτών των επαναστάσεων την πήραν στα χέρια τους άλλα στρώματα της κοινωνίας, κυρίως διανοούμενοι. Κάτω από την δική τους ηγεσία τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα κατάφεραν να

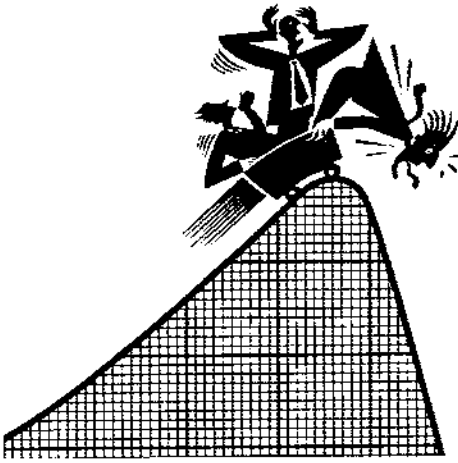
συσπειρώσουν τους αγρότες αλλά και τμήματα της αστικής τάξης. Πατώντας πάνω στην πολιτική και στρατιωτική υποχώρηση του ιμπεριαλισμού κατάφεραν να νικήσουν.

Όμως τα νέα καθεστώτα που πήραν τη θέση των παλιών δεν ήταν παρά κρατικοί καπιταλισμοί που τις περισσότερες φορές αντιμετώπισαν τους εργάτες και τους αγρότες με εξίσου βίαια και καταπιεστικό τρόπο όπως και οι προκάτοχοί τους. Έτσι για την εργατική τάξη σε όλες αυτές τις χώρες η μόνη προοπτική που ανοίγεται μπροστά της είναι ξανά η σοσιαλιστική επανάσταση.

Ενενήντα χρόνια μετά από την πρώτη του κυκλοφορία, το βιβλίο του Τρότσκι για τη Διαρκή Επανάσταση βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας. Στα ταραγμένα Βαλκάνια που βρίσκονται καθημερινά ένα βήμα πριν τον εφιάλτη των σφαγών, των εθνικών εκκαθάρσεων και των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων, η λύση βρίσκεται στην ενότητα των εργατών κάτω από την σημαία της σοσιαλιστικής επανάστασης. Παρόλες τις διαφορές από χώρα σε χώρα, ο Τρότσκι μας έδειξε ότι είναι όχι μόνο εφικτό αλλά και νικηφόρο.

Λ. Τρότσκι
Η Διαρκής Επανάσταση
Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο
Αναξαγόρα 14Α, Ομόνοια

Από πού βγαίνει το κέρδος

Ο Μαρξ είχε την πιο επιστημονική ανάλυση για το πώς λειτουργεί ο καπιταλισμός, που βρίσκεται η δυναμική του αλλά και τι προκαλεί τις κρίσεις του.

Ο Σωτήρης Κοντογιάννης εξηγεί σε μια σειρά από άρθρα, που αρχίζουν απ' αυτό το τεύχος, τις βασικές ιδέες της μαρξιστικής οικονομίας.

Τι είναι το κέρδος; Από που προέρχεται; Οι θιασώτες της αγοράς έχουν πάντα έτοιμη μια πολύ απλοϊκή και "προφανή" απάντηση. Το κέρδος, υποστηρίζουν, είναι αποτέλεσμα "έξυπνων" και "σωστών" επιλογών. Κοιτάζτε, λένε, τον Μπιλ Γκέιτς, τον ιδιοκτήτη της Μάικροσοφτ. Ξεκίνησε από μια αποθήκη και μια καλή ιδέα και μέσα σε λίγα χρόνια έγινε ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου.

Οι αστοί οικονομολόγοι πηγαίνουν αυτά τα ευτελή επιχειρήματα, ακόμα ένα βήμα πιο πέρα. Το κέρδος, λένε (χωρίς ίχνος ντροπής), είναι η επιβράβευση των καπιταλιστών για τις ορθές τους επιλογές -ορθές όχι απλά με βάση το προσωπικό τους συμφέρον, αλλά με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας: ένας βιομήχανος που θα ρίξει τα κεφάλαιά του στην παραγωγή προϊόντων που τα χρειάζονται οι καταναλωτές -για τα οποία υπάρχει μεγάλη ζήτηση- θα καταφέρει να πουλήσει την παραγωγή του "ακριβά", και θα βγει κερδοσέμος. Αντίθετα ένας άλλος που θα τα ρίξει σε προϊόντα που δεν τα θέλει κανένας -που μένουν αζήτητα στα ράφια- όχι μόνο δεν θα κερδίσει αλλά και θα "μπει και μέσα" από πάνω. Το κινητήρι του κέρδους, λένε, μετατρέπεται με αυτόν τον τρόπο σε έναν αυτόματο μηχανισμό που εξασφαλίζει την καλύτερη δυνατή ισοροπία ανάμεσα στη "ζήτηση" και την "προσφορά" - δηλαδή ανάμεσα σε αυτά που χρειάζεται η κοινωνία και σε αυτά που παράγει.

Στην πράξη, όμως, ο καπιταλισμός σε τίποτα δεν θυμίζει αυτή την ιδυλλιακή εικόνα.

Αντί για "εξισορρόπηση" ανάμεσα στην προσφορά και την ζήτηση βλέπουμε γύρω μας τις μεγαλύτερες ελλείψεις, ακόμα και στα πιο βασικά αγαθά και ταυτόχρονα την πιο εξωφρενική και παράλογη σπατάλη: στην Ιαπωνία, όπου οι εργάτες σπάζονται ο ένας πάνω στον άλλο σε διαμερίσματα-σπιτόκουτα, οι εργολάβοι αντί να χτίζουν σπίτια έπεσαν με τα μούτρα στην ανέγερση πολυτελών κυρίων-γραφείων για γιάμπδες. Υστερα

από δέκα χρόνια κατασκευαστικού οργασμού ανακάλυψαν ότι είχαν χτίσει δυο περίπου φορές περισσότερα γραφεία από όσα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Τώρα τα πολυτελή γραφεία αραχνιάζουν και οι οικοδομικές επιχειρήσεις της Ιαπωνίας είναι στο χείλος της χρεωκοπίας.

Το κινητήρι του κέρδους δεν καταλήγει στην κάλυψη των αναγκών της κοινωνίας αλλά στην κατασπατάλη και την καταστροφή. Και αυτό δεν είναι καθόλου παράξενο. Όπως εξηγούσε ο Μαρξ, από τα μέσα του περασμένου κιόλας αιώνα, το κέρδος ούτε προέρχεται από "ορθές επιλογές" ούτε παίζει κανένα θετικό ρόλο για την κοινωνία: το κέρδος, έλεγε, είναι απλά προϊόν κλοπής, είναι το αποτέλεσμα της αρπαγής του μόχθου της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού από μια μικρή μειοψηφία βιομηχάνων, εφοπλιστών, τραπεζιτών και μεγαλεμπόρων. Η μοναδική πηγή του προκλητικού πλούτου των καπιταλιστών είναι η εκμετάλλευση των εργατών.

Η εκμετάλλευση της πλειοψηφίας της κοινωνίας από μια ελίτ δεν είναι, βέβαια, κάτι καινούργιο στην ιστορία. Τα εκμεταλλευτικά συστήματα ήταν ο κανόνας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στην αρχαία Ελλάδα ή την Ρωμαϊκή αυτοκρατορία εκατομμύρια δούλοι καλλιεργούσαν, κάτω από την απειλή του βούρδουλα, της λόγχης και της σταύρωσης, τα χωράφια των πλουσίων. Το ίδιο γινόταν και στο Μεσαίωνα. Οι δουλοπάροικοι όργωναν, έσπερναν, θέριζαν και αλώνιζαν και ύστερα έρχοταν ο φεουδάρχης και έπαιρνε το "μερίδιό του" - κατά κανόνα πάνω από το 50% της σοδειάς.

Σε αντίθεση, όμως, με τα παλιότερα συστήματα στον καπιταλισμό η εκμετάλλευση είναι κρυμμένη. Την εποχή της φεουδαρχίας οι χωρικοί παρήγαγαν, συνήθως, με γνώμονα τι είχαν οι ίδιοι και οι οικογένειές τους ανάγκη. Ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής τους σε είδος και αργότερα σε χρήμα το έπαιρναν

οι φεουδάρχες. Στα σημερινά εργοστάσια οι εργάτες, κατά κανόνα, δεν παράγουν πράγματα που μπορούν άμεσα να καταναλωθούν: το σίδηρο που παράγει ένας εργάτης καλυβουργείου δεν τρώγεται. Από τους εκατοντάδες τόνους κάρβουνου που βγάζει από τα βάθη της γης κάθε χρόνο ένας ανθρακωρύχος, δεν μπορεί να κάψει στη σόμπα του ούτε το ένα εκατοστό.

Στον καπιταλισμό το αφεντικό δεν παίρνει απλά το "μερίδιό του" από την παραγωγή: την παίρνει όλα. Στο τέλος της μέρας ο εργάτης παίρνει, σε αντάλλαγμα, ένα μεροκάματο.

Οι καπιταλιστές υποστηρίζουν ότι η ανταλλαγή είναι τίμημα. Οι εργάτες, λένε, πουλάνε την εργασία μιας ημέρας και εισπράτουν για αντάλλαγμα τόσα χρήματα όσο ακριβώς αξίζει αυτή η εργασία. Αυτό είναι εξώφθαλμο ψέμμα. Στη σημερινή αυτοκινητοβιομηχανία ένας εργάτης χρειάζεται λιγότερες από τρεις μέρες για να παράγει ένα αυτοκίνητο. Για να το αγοράσει χρειάζεται να δώσει τα μεροκάματα πάνω από 300 ημερών. Η διαφορά ανάμεσα σε αυτά που παράγουν οι εργάτες και σε αυτά που παίρνουν σαν αντάλλαγμα είναι σήμερα ιλιγγιώδης.

Τι είναι αυτό που εξασφαλίζει αυτή τη ληστρική ανταλλαγή; Τα αφεντικά, εξηλούσε ο Μαρξ, δεν αγοράζουν την δουλιά των εργατών. Αγοράζουν τους ίδιους τους εργάτες για ένα οκτώωρο, τους νοικιάζουν δηλαδή, και τους βάζουν να δουλέψουν. Το μεροκάματο δεν είναι το τίμημα αντίτιμο μιας μέρας δουλιάς. Είναι το αντίτιμο για το "δικαίωμα χρήσης" ενός ανθρώπου για μια παραγωγική μέρα. Ο Μαρξ ονόμαζε αυτό το "δικαίωμα χρήσης", αυτό το εμπόρευμα που δίνουν καθημερινά οι εργάτες για ένα μεροκάματο στα αφεντικά "εργατική δύναμη".

Αυτό το ζωντανό εμπόρευμα, η "εργατική δύναμη", αποπνίγεται στον καπιταλισμό ακριβώς όπως όλα τα άλλα εμπορεύματα. Αυτό είναι που ονομάζουν "τίμημα" ανταλλαγή τα αφεντικά: μας νοικιάζουν στην "αξία μας", πληρώνουν για το "δικαίωμα χρήσης" όσο ορίζει η αγορά!

Τι σημαίνει, όμως, τίμημα ανταλλαγή στον καπιταλισμό; Τι είναι αυτό που καθορίζει π.χ. ότι ένα πακέτο τσιγάρα αξίζει όσο δυο κουτιά γάλα ή ένα τετράδιο αξίζει όσο πέντε μολύβια;

Οι αστοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν σήμερα ότι οι τιμές καθορίζονται από την προσφορά και την ζήτηση. Αυτό είναι λάθος. Όσο και να πέσει η ζήτηση π.χ. στα αυτοκίνητα αποκλείεται να φτάσουν να πουλιούνται όσο ένα πακέτο τσιγάρα. Πίσω από τις διακυμάνσεις της "προσφοράς και της ζήτησης" υπάρχει ένας σταθερός πυρήνας που καθορίζει πόσο αξίζει ένα εμπόρευμα, που καθορίζει ποια είναι η "τίμημα" ανταλλαγή στον καπιταλισμό.

Οι μεγάλοι αστοί οικονομολόγοι του 18ου και του 19ου αιώνα -ο Αντιμ Σμιθ, ο Ρικάρντο κλπ- αναγνώριζαν αυτόν τον σταθερό πυρήνα και τον ονόμαζαν "αξία" του εμπορεύματος. Η "αξία" των εμπορευμάτων, έλεγαν, καθορίζεται αποκλειστικά από την ποσότητα εργασίας που χρειάζεται για να παραχθούν. Αν ένα παλτό χρειάζεται 10 ώρες εργασίας για να κατασκευαστεί και ένα τραπέζι 5 ώρες τότε η αξία του παλτού θα είναι διπλάσια από την αξία του τραπεζιού. Ο Μαρξ έλεγε ότι αυτή η σχέση είναι γενικός νόμος στον καπιταλισμό, όπως είναι η βαρύτητα στη φύση. Την ονόμαζε "νόμο της αξίας".

Ο νόμος της αξίας μας επιτρέπει να ξεσκεπάσουμε αμέσως το μυστικό της εκμετάλλευσης στον καπιταλισμό. Ποιά είναι η αξία της εργατικής δύναμης; Μα όση είναι η εργασία που απαιτείται για να παραχθεί. Δηλαδή ότι χρειάζεται για να μπορεί ο εργάτης να επιβιώσει για να πάει την άλλη μέρα στη δουλιά και να παράγει το φαγητό του, η στέγη του, τα ρούχα

του, η ανατροφή των παιδιών του -των εργατών που θα τους αντικαταστήσουν όταν δεν θα μπορούν πια να δουλεύουν.

Οι καπιταλιστές δίνουν στους εργάτες τα ελάχιστα που χρειάζονται για να επιβιώσουν. Σε αντάλλαγμα παίρνουν την εργατική τους δύναμη, την βάζουν να δουλέψει και αρπάζουν "νόμιμα" τα χιλιάδες προϊόντα που παράγει. Από τις 8 ώρες που δουλεύει σήμερα καθημερινά ένας εργάτης μόνο η μια ή οι δυο αντιστοιχούν σε αυτά που παίρνει - αντιστοιχούν στην "αξία" της εργατικής του δύναμης. Τις υπόλοιπες δουλεύει για το αφεντικό, παράγει αυτό που ο Μαρξ ονόμαζε "υπεραξία". Η υπεραξία είναι η μοναδική πηγή του κέρδους, είναι η πηγή του πλούτου των καπιταλιστών.

Ο νόμος της αξίας δεν σημαίνει, βέβαια, ότι η εργατική τάξη δεν μπορεί να βελτιώσει τη θέση της μέσα στον καπιταλισμό. Ο Μαρξ και ο Ενγκελς είχαν δώσει σκληρές μάχες ενάντια σε διάφορους "σοσιαλιστές" της εποχής τους που ονόμαζαν τους "καθημερινούς αγώνες" των εργατών, με τη δικαιολογία ότι τίποτα δεν μπορεί να σπάσει τους "σιδερένιους" νόμους του καπιταλισμού. Οι εργάτες, εξηλούσε ο Μαρξ, και τα αφεντικά βρίσκονται σε μόνιμη διαμάχη για το ύψος της "υπεραξίας" -οι εργάτες προσπαθούν μόνιμα να τη μειώσουν ενώ τα αφεντικά να την αυξήσουν- και το ποιος θα νικήσει κάθε φορά σε αυτή τη μάχη δεν είναι δεδομένο από τα πριν.

Οι εργάτες έχουν καταφέρει, μέσα στα 150 χρόνια που μας χωρίζουν από την εποχή που το εργατικό κίνημα έκανε τα πρώτα του βήματα, να επιβάλουν στα αφεντικά το βωρο, τις αργίες του Σαββατοκύριακου, τις πληρωμένες άδειες... Την εποχή του Μαρξ οι εργάτες στις βιομηχανικές πόλεις της Αγγλίας έπιαναν δουλιά στα έξι τους χρόνια, δούλευαν 12-14 ώρες την ημέρα, χωρίς ρεπό και αργίες, και πέθαιναν από τις κακουχίες πρόωρα. Ο μέσος όρος ζωής των εργατών στο Μπόλτον ήταν 18, στο Μάντσεστερ 17, στο Λίβερπουλ 15! Τα μεροκάματα και το επίπεδο ζωής των εργατών ήταν τουλάχιστον άθλια. Συχνά δυο και τρεις εργάτες μοιράζονταν ένα κρεβάτι -στο οποίο κοιμόντουσαν με βάρδιες.

Οι συνθήκες δουλιάς και ζωής της εργατικής τάξης σήμερα δεν έχουν καμιά σχέση πια με εκείνες τις εποχές. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η εκμετάλλευση έχει μειωθεί. Κάθε άλλο. Μπορεί οι εργάτες σήμερα να δουλεύουν λιγότερες ώρες και να παίρνουν πολύ περισσότερα από όσα έπαιρναν οι παπούδες τους, όμως αυτά που παράγουν είναι είκοσι και τριάντα φορές περισσότερα. Η μείωση της "απόλυτης υπεραξίας" -όπως ονόμαζε ο Μαρξ τη μείωση που οφείλεται στην περικοπή του ωράριου- έχει αντισταθμιστεί, με το παραπάνω, από την αύξηση της παραγωγικότητας, που υπονομεύει συνεχώς την αναλογία ανάμεσα σε αυτά που παίρνουν οι εργάτες και αυτά που τσεπώνουν τα αφεντικά -δηλαδή από αυτό που ο Μαρξ ονόμαζε την αύξηση της "σχετικής υπεραξίας".

Οι νόμοι της αγοράς δεν είναι "σιδερένιοι". Όμως οι νίκες των εργατών στον καπιταλισμό δεν είναι ποτέ οριστικές. Ξανά και ξανά τα αφεντικά προσπαθούν να πάρουν πίσω αυτά που αναγκάστηκαν να παραχωρήσουν στους εργάτες στον προηγούμενο γύρο.

Μόνο ένας δρόμος υπάρχει για να απολαγούμε οριστικά από την εκμετάλλευση -η επανάσταση και ο σοσιαλισμός. Σε αυτά τη πάλη οι "καθημερινές μάχες" κάνουν το εργατικό κίνημα πιο δυνατό και φέρνουν τον στόχο μας ένα βήμα πιο κοντά.

Λόρκα

Ο ποιητής των καταπιεσμένων

Φέτος συμπληρώνονται εκατό χρόνια από τη γέννηση του Λόρκα και η Σήλα Μακ Γκρέγκορ παρουσιάζει τον ποιητή που δολοφονήθηκε από τους φασίστες του Φράνκο.

Ο Γκαρσία Λόρκα γεννήθηκε εκατό χρόνια πριν, σε ένα μικρό χωριό που λεγόταν Φουέντε Μπακάρος στη Γρανάδα της Ισπανίας. Σήμερα, υπάρχει ένα μουσείο στο σπίτι που γεννήθηκε και έζησε τα δέκα πρώτα χρόνια της ζωής του. Δολοφονήθηκε τη νύχτα της 18ης Αυγούστου του '36, μαζί με δύο αναρχικούς, στο Φουέντε Γκράντε. Ήταν στην αρχή της σφαγής του ισπανικού εμφύλιου πολέμου.

Τα στρατεύματα του Φράνκο, καταλαμβάνουν τη Σεβίλη στις 18 Ιουλίου, πόλη που ήταν προπύργιο για όλη τη νότια Ανδαλουσία και την επόμενη μέρα ο φασισμός επικράτησε σε όλη την περιοχή, παρά τη λυσσαλέα αντίσταση των εργατών. Η δημοκρατική κυβέρνηση είχε αρνηθεί να δώσει όπλα στους εργάτες και οι εργάτες πολεμούσαν με αξίνες και ό,τι μέσα είχαν.

Στη Γρανάδα μόνο, οι νεκροί του εμφύλιου έφτασαν τις 500.000. Ο άγγλος πρεσβευτής αφηγείται πώς κάθε απόγευμα στις 5 ανέβαιναν φορτηγά γεμάτα με φυλακισμένους, που τους πήγαιναν στο νεκροταφείο, τους εκτελούσαν και τους έθαβαν. Σε όλη την περίοδο του Φράνκο, το ζήτημα της δολοφονίας του Λόρκα ήταν ένα θέμα ταμπού και άφηνε να εννοηθεί ότι ήταν εξαιτίας της ομοφυλοφιλίας του. Μόνο μετά από αυτή την περίοδο αποκαλύφθηκε ότι ήταν ένα από τα θύματα του εμφύλιου.

Δύο πράγματα είναι τα πιο εντυπωσιακά αν πας στο μουσείο Λόρκα στο Φουέντε Μπακάρος. Μέσα σε ολόκληρο το μουσείο δεν υπάρχει ούτε μία λέξη για

τον Ισπανικό Εμφύλιο, για την περίοδο μέσα στην οποία έζησε και δολοφονήθηκε. Το δεύτερο είναι ότι το αγγλικό φυλλάδιο του μουσείου, λέει ότι τις μέρες του Φράνκο επισκέπτες από όλο τον κόσμο που ήξεραν ποιος ήταν ο Λόρκα και υποπτεύονταν πώς πέθανε, πήγαιναν στο Φουέντε Μπακάρος, αλλά οι ντόπιοι φοβόντουσαν να τους δείξουν ποιο ήταν το σπίτι του. Στο ισπανικό φυλλάδιο δεν υπάρχει τίποτα τέτοιο, ούτε καν σήμερα.

Ο Λόρκα είναι ο πιο πολυμεταφρασμένος ισπανός λογοτέχνης μετά τον Θερβάντες. Αρχικά ήταν μουσικός. Επρόκειτο να γίνει πιανίστας και να σπουδάσει στο Παρίσι. Τελικά όμως έγινε ποιητής και θεατρικός συγγραφέας.

Γεννήθηκε το 1898, και έζησε σε μία περίοδο που δεν ήταν δυνατόν να είσαι ανοιχτά ομοφυλόφιλος. Η Γρανάδα ήταν μια πόλη 57.000 κατοίκων, πολύ συντηρητική και ελεγχόμενη από την εξουσία της Καθολικής εκκλησίας. Ο Λόρκα φοβόταν σε όλη του τη ζωή όχι μόνο ότι οι γονείς του θα ανακαλύψουν ότι είναι ομοφυλόφιλος, αλλά και φίλοι του, άνθρωποι που είχαν τρομερή επιρροή πάνω του σε διάφορα στάδια της ζωής του, όπως ο Μπιονιουέλ. Ο Μπιονιουέλ ήταν φανατικός αντιομοφυλόφιλος, αν και ο αδερφός του ήταν ομοφυλόφιλος. Ετσι το ζήτημα της σεξουαλικότητάς, επηρέασε την ποιησή του και την κοινωνική του συμπεριφορά.

Το πρώτο μέρος της ζωής του μέχρι το 1930, δεν ήταν γνωστός στο ευρύ κοινό. Τα γραπτά του βελτιώνονταν με τον καιρό και βρήκε στην πορεία τον δικό του τρόπο γραψίματος. Εγραφε πάρα πολύ

και σαν χαρακτήρας ήταν πολύ εξωστρεφής. Οπου πήγαινε γινόταν το κέντρο του ενδιαφέροντος, καθόταν στο πιάνο ή έπιανε μία κιθάρα και έγραφε ένα τραγούδι ή ένα ποίημα επί τόπου. Γι αυτό ο πλούτος των τραγουδιών των ποιημάτων και των θεατρικών που έγραψε είναι τεράστιος. Τα θεατρικά του έργα είναι από κωμωδίες μέχρι τραγωδίες. Όλα τα έργα του αναφέρονται στην ισπανική κοινωνία: το ρόλο της γυναίκας, τη γυναικεία καταπίεση και το πώς η επανάσταση άλλαξε ριζικά την ισπανική κοινωνία.

Ο πατέρας του ήταν ένας γαιοκτήμονας, ο μόνος φιλελεύθερος γαιοκτήμονας σε όλη τη Γρανάδα. Η μητέρα του ήταν δασκάλα και αφιέρωνε πολύ από το χρόνο της να διδάσκει τους χωρικούς να γράφουν και να διαβάζουν. Ήταν ο δεύτερος γιος μιας πολυμελούς οικογένειας, όπου η μουσική ήταν τρόπος ζωής. Όλοι έπαιζαν κιθάρα και τραγουδούσαν, όπως και οι περισσότεροι άνθρωποι σ'αυτήν την περιοχή όπου υπάρχει μεγάλη μουσική παράδοση. Όμως και οι Τσιγγάνοι της περιοχής πήγαιναν στα χωριά και έδιναν υπαίθριες παραστάσεις. Αυτά ήταν τα βιώματα που αφομίωσε ο Λόρκα τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Αργότερα μετακόμισε με όλη του την οικογένεια στη Γρανάδα για τις σπουδές των παιδιών. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Γρανάδα. Εκεί απηρέαστηκε από τον καθηγητή του της Λογοτεχνίας, τον Μπερροέτα, που ενέπνευσε το Λόρκα να στραφεί στην ποίηση.

Είναι μια περίοδος για την Ισπανία τρομερής πνευματικής άνθισης. Ο Πικάσο α-

πό τη Μάλαγκα, ο κυβιστής Γκρις, ο Μιρό από την Καταλωνία, ο Μπνιουέλ και ο Νταλί. Όμως η Γρανάδα είχε από μόνη της μια ξεχωριστή παράδοση ποιητών και μουσικών με πιο γνωστό τον Σεγκόβια. Όλοι αυτοί σύχναζαν σ'ένα συγκεκριμένο καφενείο.

Ο Λόρκα περιγράφοντας τις καλλιτεχνικές εξελίξεις της εποχής, μιλάει για τον τρόπο που ο Γκάσο και οι κυβιστές έβλεπαν τον κυβισμό σαν μια αγνή έκφραση της ουσίας των πραγμάτων. Η αντανάκλαση της ζωγραφικής στην ποίηση εκφραζόταν με μια στροφή των ποιητών στο 17ο αιώνα σε ποιητές όπως ο Γκόγκορα. Και τότε το πιο ουσιαστικό χαρακτηριστικό ήταν η αγνή έκφραση από την άποψη της γλώσσας και των μεταφορών στην ποίηση.

Στη συνέχεια μετακομίζει στη Μαδρίτη, το '19 και σπουδάζει στη "Φοιτητική Εστία". Αυτό ήταν το μόνο πανεπιστήμιο σε όλη την Ισπανία που ήταν ανεξάρτητο από την Καθολική εκκλησία. Και το διέθυναν κάποιοι αστοί που πίστευαν ότι η Ισπανία έπρεπε να αλλάξει ριζικά να απαλλαγεί από τον σφικτικό κλοιό της εκκλησίας, να εκσυγχρονιστεί όπως καλούσε το πνεύμα του 20ου αιώνα. Η οικογένεια του Φερνάντο ντε λος Ρίος, ξάδερφου του Λόρκα ίδρυσε μία σχολή σύμφωνα με τα πρότυπα των ιδιωτικών σχολείων (Πάμπλικ Σκουλς) στην Αγγλία. Ήταν μια προσπάθεια να εκπαιδεύσει τους γιους και τις κόρες της φιλελεύθερης αστικής τάξης, για να γίνουν αργότερα αυτοί οι διάδοχοι της άρχουσας τάξης στην Ισπανία. Είχε μόνο 150 θέσεις. Εκεί γνώρισε τον Νταλί και τον Μπνιουέλ.

Σ'αυτό το πανεπιστήμιο πρωτοεμφανίστηκαν τα σπέρματα της αριστεράς και της σοσιαλιστικής παράδοσης όχι μόνο της Ισπανίας. Ο Αϊνστάϊν, από τους πρωτοπόρους επιστήμονες ήταν καθηγητής, πρωτοπόροι αρχιτέκτονες, οι πρωτοπόροι ζωγράφοι, οι πιο σημαντικοί θεατρικοί συγγραφείς. Τη δεκαετία του '20 όλη αυτή η ξεχωριστή γενιά καλλιτεχνών ήταν σε επαφή με τους Λατινοαμερικανούς καλλιτέχνες και με το κίνημα των κυβιστών και των σουρεαλιστών από τη Γαλλία.

Ο Μπνιουέλ, ο Λόρκα και ο Νταλί έγιναν πολύ στενοί φίλοι. Ο Μπνιουέλ ήταν σουρεαλιστής, όπως και ο Νταλί, σε αντίθεση με το Λόρκα. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '20, ο Λόρκα συνεργάστηκε με έναν Ισπανό συνθέτη, καθολικό και συντηρητικό, που είχε γοητευτεί, όπως μια σειρά από συνθέτες παγκόσμια -όπως ο Ντεμπυσί, ο Ραβέλ- από το φολκλόρ και την πλούσια παραδοσιακή τσιγγάνικη μουσική της Ανδαλουσίας. Ετσι αποφάσισαν να κάνουν μια δουλειά στην οποία θα

έβαζαν μαζί μουσικούς και τραγουδιστές από όλη την Ισπανία, το Κατιχόντο. Ο Λόρκα βλέπει τους τσιγγάνους σαν την πιο γνήσια έκφραση της ανδαλουσιανής κοινωνίας. Τοποθετεί τις ρίζες των Τσιγγάνων στην προϊστορία. Η ανατολίτικη μουσική τους, συνδυάστηκε με αυτή των Εβραίων που έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην ισπανική κοινωνία μέχρι το 1492 και αυτή η μίξη συναντήθηκε με τη μουσική της Καθολικής εκκλησίας.

Μία απ' τις πιο σημαντικές ποιητικές συλλογές του που τον έκαναν γνωστό, ήταν το "Ρομανχέρο Χιτάνο", και είναι η πρώτη φορά που όπως λέει ο ίδιος γράφει αποκλειστικά δική του ποίηση ανεπηρέαστος και από τον Γκόγκορα αλλά και από τους σουρεαλιστές. Αυτή είναι και η ποιητική συλλογή που τον κάνει διάσημο. Ο Νταλί και ο Μπνιουέλ αντέδρασαν εντελώς αρνητικά. Η δική τους αντίληψη για την τέχνη ήταν να γράφεις από το υποσυνείδητο και ερμηνεύοντας όνειρα.

Στο τέλος της δεκαετίας του '20, αποτυγχάνει στις σπουδές του στην νομική που δεν τον ενδιέφερε στην πραγματικότητα και έρχεται σε ρήξη με την οικογένειά του. Η ερωτική του ζωή ήταν προβληματική γιατί δεν μπορούσε να εκδηλωθεί ελεύθερα, ο Νταλί τον είχε απορρίψει και ο Μπνιουέλ τον αντιμετώπιζε αρνητικά εξαιτίας της ομοφυλοφιλίας του. Το πρώτο του θεατρικό έργο ήταν αποτυχία και ο φιλικός του περίγυρος τον απέρριψε.

Ένα από τα ποιήματά του για την Εθνοφρουρά στη Γρανάδα αναφέρεται άμεσα στην καταπίεση των Τσιγγάνων και είναι υπέροχο όχι μόνο σαν ποίημα αλλά και γιατί περιγράφει την καταπίεση και τον αντιδραστικό ρόλο της Εθνοφρουράς. Την περίοδο εκείνη ο Νταλί και ο Μπνιουέλ κάνουν την ταινία "ο Ανδαλουσιανός σκύλος". Ο Λόρκα πίστεψε ότι η ταινία αναφερόταν σ'αυτόν τρομερά υποτιμητικά και αποκτά σχεδόν αυτοκτονικές τάσεις. Ο Μπνιουέλ αρνείται ότι η ταινία έχει την

Ο Λόρκα (στο κέντρο) με τον Σαλβαντόρ Νταλί και τον Χ. Μπέλιο στην Μαδρίτη

οποιαδήποτε σχέση με το Λόρκα.

Δύο μεγάλες αλλαγές συμβαίνουν εκείνη την περίοδο. Πρώτα πηγαίνει στη Ν.Υόρκη. Στην Ισπανία, στη διάρκεια της δεκαετίας του '20, η δικτατορία του Πρίμο ντε Ραβέρα απαγόρευε τη δημοσίευση των έργων του. Στη Ν.Υόρκη πηγαίνει με τον Φραντσίσκο ντε λος Ρίος το '29. Εκεί βιώνει από τη μια την αλλοτρίωση της νεο-ούορκέζικης κοινωνίας, ζει το οικονομικό κρυσ, γράφει γ'αυτό, αλλά κυρίως γνωρίζει τη μαύρη μουσική, μαθαίνει για τη ζωή των μαύρων και τη θέση τους μέσα στην αμερικάνικη κοινωνία. Ετσι γράφει μια συλλογή ποιημάτων για τους μαύρους.

Στη συνέχεια κάνει μια συνειδητή διακοπή και αλλαγή στο γράψιμό του προς το σουρεαλισμό, αν και ο ίδιος είχε αναπτύξει αντίθετες θέσεις για το πώς πρέπει να είναι η ποίηση. Απ'αυτό το σημείο και μετά, σε αντίθεση με πριν αρχίζει να πιστεύει ότι η ποίηση πρέπει να έρχεται από μέσα και όχι να ερμηνεύει την πραγματικότητα. Αυτή η απογοήτευση δείχνει τα δικά του αισθήματα για την κοινωνία και το τι συμβαίνει στον ίδιο. Η άλλη στροφή είναι ότι μιλάει ανοιχτά για το ότι είναι ομοφυλόφιλος σε ένα ποίημά του. Από την αρχή της δεκαετίας του '30, αρχίζουν να διαμορφώνονται οι συνθήκες που οδήγησαν στον εμφύλιο του '36. Η δικτατορία του Πρίμο ντε Ριβέρα τελειώνει και ο Λόρκα αναδεικνύεται σε έναν από τους γνωστότερους θεατρικούς συγγραφείς στην Ισπανία. Ο περιπλανώμενος βίαιος Λα Μπαράκα που αποτελείται από μαθητές του από τη Μαδρίτη, είναι η έκφραση

μιας τελείως διαφορετικής αντίληψης για το θέατρο. Να πηγαίνει στα χωριά και να επικοινωνεί με τον απλό κόσμο. Το 32,4% των Ισπανών εκείνη την περίοδο ήταν αγράμματοι και ο σκοπός του περιπλανώμενου θεάτρου ήταν να παίζει παραδοσιακά ισπανικά έργα στις πλατείες των χωριών. Οι ηθοποιοί ήταν ντυμένοι ομοίωμα στα μπλε, η σκηνή ήταν πολύ απλή

Μαχητές του ΠΟΥΜ στο μέτωπο της Αραγονίας τον Αύγουστο του '36. Φωτογραφία του Ρόμπερτ Κάπα

και η προσπάθεια ήταν να σπάσει η διαφοροποίηση κοινού και ηθοποιών.

Στην ισπανική κοινωνία όμως είχε αρχίσει να υπάρχει ήδη η πόλωση. Το Λα Μπαράκα δεχόταν επιθέσεις από τους φασίστες που μιλούσαν για το Λόρκα με το παρατσούκλι Λόκο που σημαίνει τρελός στα ισπανικά. Ο Λόρκα πήρε πολύ ξεκάθαρη θέση σ'αυτή την πόλωση. Ήταν με τις δυνάμεις της αλλαγής και η εμπειρία του κινήματος που εξελισσόταν, τον οδήγησε όλο και περισσότερο στα αριστερά, ώπου ταυτίστηκε ανοιχτά με τις σοσιαλιστικές δυνάμεις.

Όταν ο Χίτλερ ήρθε στην εξουσία το '33, υπήρχε ένα ριζοσπαστικό κίνημα σε όλη την Ευρώπη. Ο Λόρκα μπαίνει στην Ενωση των Φίλων της Σοβιετικής Ενωσης. Το 1935 έδωσε συνέντευξη στην εφημερίδα του Πουμ (ΡΟΥΜ - Εργατικό Κόμμα Μαρξιστικής Ενότητας) και είπε για το ρόλο του θεάτρου στην πολιτική διαδικασία:

"Όσο υπάρχει οικονομική αδικία στον κόσμο, ο κόσμος θα είναι αδύναμος να

σκεφτεί καθαρά. Δύο άνθρωποι κάθονται στην άκρη ενός ποταμού. Ένας πλούσιος κι ένας φτωχός. Ο ένας έχει γεμάτο στομάχι και ο άλλος είναι νηστικός. Ο πλούσιος λέει: "Τι ωραία βαρκούλα είναι αυτή εκεί. Κοίτα αυτόν εκεί τον κρίνο." και ο φτωχός λέει: "Πεινάω, πεινάω τόσο πολύ." Τη μέρα που η πείνα θα ξεριζωθεί θα είναι η μέρα της μεγαλύτερης πνευματικής έκρηξης στον κόσμο. Ποτέ δε θα είμαστε σε θέση να φανταστούμε τη χαρά που θα υπάρχει παντού όταν θα έρθει η μεγάλη επανάσταση. Μιλάω σαν αληθινός σοσιαλιστής, έτσι δεν είναι;"

Από τη μια μεριά υπέγραφε όλες τις προκηρύξεις και τις διακηρύξεις του Λαϊκού Μετώπου και καλούσε τον κόσμο να υποστηρίξουν την κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου στις εκλογές του '36. Δεν έγινε μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος παρά τις πιέσεις, αλλά ήταν ξεκάθαρος ότι είναι μαζί με τον κόσμο που παλεύει από τα κάτω. Πήγαινε στην εργατική λέσχη στη Μαδρίτη, μιλούσε στους εργάτες και διάβαζε ποιήματά του. Από τα θεατρικά του έργα, διάλεγε εκείνα που κριτικάριζαν τις παραδόσεις της καθολικής Ισπανίας, την οικογένεια, το ρόλο της γυναίκας, τη σεξουαλική καταπίεση, και την απογοήτευση από την ανολοκλήρωτη ερωτική ζωή που αντανάκλασε τη δική του εμπειρία.

Το '36, το θεατρικό έργο που τελείωσε δύο μήνες πριν δολοφονηθεί, "Το σπίτι της Μπερνάντα Αλμπα", είναι μια αλληγορία για την κατάσταση στην Ισπανία. Αναφέρεται στη ζωή μιας χήρας με τις κόρες της, το ζήτημα του μοιράσματος της κληρονομιάς, αλλά και τις σεξουαλικές προκαταλήψεις ενός μικρού χωριού κοντά στη Γρανάδα, για τον προγαμιαίο έρωτα. Η μικρότερη κόρη, είναι ο κεντρικός χαρακτήρας. Είναι αυτή που αποκτά ερωτική σχέση, δεν θέλει να περιμένει, τολμάει να πάει κόντρα στα ήθη της κλειστής αυτής κοινωνίας και έτσι σπάει όλα τα ταμπού. Στο τέλος όμως αυτοκτονεί, γιατί δεν μπορεί να συνεχίσει. Το έργο αρχίζει με τη μάνα σιωπηλή, μέσα στο σπίτι. Η σκηνή συμβολίζει την Ισπανία και το αυταρχικό καθεστώς της δικτατορία του Πόιμο Ντε Ριβέρα. Η καταπίεση οδηγεί στην εσωστρέφεια, αλλά μετά ακολουθεί ο αγώνας και η άρνηση της δικτατορικής ε-

ξουσίας. Η μητέρα τελειώνει το έργο με τον ίδιο τρόπο, με μία μόνο λέξη: "Σιωπή". Δηλαδή απαγορεύεται να δείξεις αλληλεγγύη σ'αυτούς που αντιστέκονται, σ'αυτή την περίπτωση στην κόρη της που πέθανε για να αντισταθεί στην καταπίεση.

Ο Λόρκα έγραψε αυτό το έργο όταν όλοι στην Ισπανία ήξεραν ότι θα υπήρχε προσπάθεια των φασιστών να ανατρέψουν τη Λαϊκή κυβέρνηση. Στον πρόλογο του έργου έγραψε ότι η ισπανική κοινωνία πρέπει να ανατραπεί ολοκληρωτικά, αυτή η δομή πρέπει να γκρεμιστεί, όπως ο τρόπος που η μητέρα διαχειρίζεται το σπίτι. Η ιδέα της ριζικής ανατροπής και της καταστροφής της παλιάς κοινωνίας, εμφανιζόταν όλο και περισσότερο μέχρι τότε, στις απόπειρές του, για γράψιμο.

Για αυτούς τους λόγους, όλα αυτά τα χρόνια δεχόταν επιθέσεις από το φασιστικό τύπο, που δημιουργούσαν ένα τρομερό κλίμα εναντίον του. Ο ίδιος ο Λόρκα αντιπροσώπευε ό,τι μισούσε η καθολική Ισπανία. Ο θρίαμβος των Καθολικών Βασιλιάδων, του Φερνάντο και της Ισαβέλας το 1492, έλεγε ο Λόρκα είχε μια καταστροφική επίδραση στην ισπανική κοινωνία και οι Αραβες επηρέασαν πολύ πιο θετικά τη χώρα. Υποστήριζε τους Τσιγγάνους απέναντι στην Εθνοφρουρά. Όλ' αυτά και η ομοφυλοφιλία του, προσωποποιούσαν όλα όσα το παλιό καθεστώς μισούσε. Δολοφονώντας τον δολοφονούσαν ένα σύμβολο της δικής μας μεριάς. Του πλούτου του πνευματικού κόσμου, και της πάλης απέναντι στην καταπίεση.

Αξίζει κανείς να δει τα θεατρικά του έργα. Κανένας άλλος δεν συνδυάζει τη μουσική, την ποίηση και το θέατρο όπως ο Λόρκα. Αν δείτε έργα όπως "Η γυναίκα του παπουτσιού", ή το "Ματωμένο γάμο", θα δείτε ότι είναι εντελώς ποιητικά, όσο και μουσικά. Έχουν τρομερή δύναμη.

Ο Λόρκα έλεγε για τον εαυτό του, ότι ενώ ήταν απόλυτα δεμένος με την κοινωνία της νότιας Ισπανίας, μπορούσε να εκφράσει παγκόσμια συναισθήματα και ιδέες, μέσα από τις παραδόσεις μέσα στις οποίες μεγάλωσε και αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι τους:

"Είμαι απόλυτα Ισπανός και θα ήταν αδύνατο για μένα να ζήσω έξω από τα γεωγραφικά μου σύνορα. Ταυτόχρονα μισώ οποιονδήποτε είναι Ισπανός, μόνο και μόνο γιατί γεννήθηκε Ισπανός. Είμαι αδερφός όλων των ανθρώπων και αιχαινομαι τους ανθρώπους που θυσιάζουν τους εαυτούς τους για ένα αφηρημένο εθνικιστικό ιδανικό. Αυτούς που τυφλώνονται μόνο επειδή αγαπούν την πατρίδα τους."

Οι κρίσιμες καμπές

**"Πώς χάθηκε η Ρώσικη Επανάσταση",
Κρις Χάρμαν, Αλεξ Καλίνικος, Πάνος Γκαργκάνας,
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία, δραχμές 1.200**

Η οικονομική και πολιτική κρίση που μαστίζει σήμερα την Ρωσία αποδίδεται από πολλούς στα προβλήματα της μετάβασης από τον "κομμουνισμό" στον καπιταλισμό. Όμως, η άποψη ότι το καθεστώς που κατέρρευσε στην Ρωσία στις αρχές της δεκαετίας του '90 ήταν η συνέχεια του καθεστώτος που γέννησε η επανάσταση του Οκτώβρη του 1917 είναι λάθος. Το βιβλίο που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις **Εργατική Δημοκρατία** με τίτλο **"Πώς χάθηκε η ρώσικη επανάσταση- από το εργατικό κράτος στον κρατικό καπιταλισμό"** υποστηρίζει ότι ο σταλινισμός δεν ήταν η συνέχεια αλλά η αντεπαναστατική ανατροπή των κατακτήσεων του Οκτώβρη. Στις δεκαετίες του '30 η σταλινική γραφειοκρατία εγκαθίδρυσε ένα καθεστώς εκμεταλλευτικό και καταπιεστικό, ένα καθεστώς κρατικού καπιταλισμού.

Συγγραφείς των άρθρων που αποτελούν το βιβλίο είναι οι **Κ. Χάρμαν, Α. Καλίνικος και Π. Γκαργκάνας**. Χρησιμοποιώντας τις ιδέες του Μαρξ δίνουν απαντήσεις σε μια σειρά ερωτήματα: Πώς χάθηκε η επανάσταση, πώς αναρριχήθηκε στην εξουσία η γραφειοκρατία, πώς και γιατί αυτά τα καθεστώτα έφτασαν στην κρίση.

Στο πρώτο ερώτημα απαντάει το άρθρο του Κρις Χάρμαν με τίτλο **" Πώς χάθηκε η επανάσταση"**. Σε αντίθεση με αυτούς που θεωρούν τον Οκτώβρη του 1917 σαν "πραξικόπημα των μπολσεβίκων" ο Χάρμαν εξηγεί ότι **"οι εργάτες πήραν στα χέρια τους τον έλεγχο μιας τεράστιας χώρας για πρώτη φορά στην ιστορία. Η επανάσταση πρόσφερε καινούργιες ελπίδες σ' εκατομμύρια ανθρώπους που βρίσκονταν παγιδευμένοι σε ένα θηριώδη και άδικο πόλεμο"**.

Οι τεράστιες καταστροφές του εμφυλίου

του πολέμου και η αποτυχία των επαναστάσεων στη Δύση που άφησαν το νέο καθεστώς απομονωμένο σε μια καθυστερημένη χώρα, ήταν οι υλικές συνθήκες που γέννησαν την γραφειοκρατία και αποδυνάμωσαν την εργατική δημοκρατία. Όπως σημειώνει ο Χάρμαν **"οι τομείς που χτυπήθηκαν περισσότερο ήταν η αγροτική και η βιομηχανική παραγωγή... η εργατική τάξη η οποία αριθμητικά έπεσε στο 43% της προηγούμενης αριθμητικής δύναμής της... η βιομηχανική παραγωγή αντιπροσώπευε το 13% της προπολεμικής, η παραγωγικότητα της εργασίας ήταν το 1/3 της προπολεμικής"**

Η ηγεμονική τάξη της επανάστασης είχε αποδεκατιστεί **"... η αλλαγή ήταν πιο δραματική στην Πετρούπολη, την πρωτεύουσα της επανάστασης: υπήρχαν μόνο 71.715 εργάτες στις βιομηχανίες τον Απρίλη του 1918, σε σύγκριση με 400.000 το προηγούμενο Οκτώβρη"**.

Οι ποιοτικές αλλαγές ήταν ακόμα πιο έντονες, τα πιο μαχητικά τμήματα της τάξης είχαν φύγει στο μέτωπο του πολέμου ή είχαν επανδρωθεί υπεύθυνα πόστα.

Αυτό οδήγησε σε κατάσταση όπως γράφει ο Χάρμαν όπου **"οι θεσμοί που κατοχύρωσαν τα σοβιέτ λειτουργούσαν αναγκαστικά ανεξάρτητα από την τάξη που τους είχε δημιουργήσει..."**

Ετσι το Μπολσεβίκικο Κόμμα βρέθηκε να κυβερνάει στο όνομα του προλεταριάτου. Την ίδια ώρα οι πιέσεις από την λαοθάλασσα των αγροτών μεγάλωναν. Το κράτος και το κόμμα δεν μένουν αλώβητα σε ένα τέτοιο περιβάλλον. Στα τέλη του '22 ο Λένιν δήλωνε **"Το κράτος μας δεν είναι ένα πραγματικό εργατικό κράτος, αλλά ένα κράτος εργατών και αγροτών... ένα εργατικό κράτος με γραφειοκρατικές παραμορφώσεις."**

Τη μάχη ενάντια στην γραφειοκρατία στη δεκαετία του '20 την έδωσε ο Τρότσκι και η Αριστερή Αντιπολίτευση. Ενώ η γραφειοκρατία και ο Στάλιν διακήρυσαν ότι η εξουσία τους χτίζει "το σοσιαλισμό σε μια μόνο χώρα" ο Τρότσκι και οι σύντροφοί του διακήρυσαν ότι η μόνη σωτηρία για

το εργατικό κράτος στη Ρωσία ήταν η νίκη της επανάστασης σε διεθνές επίπεδο. Πρότειναν ένα πρόγραμμα σχεδιασμένης ανάπτυξης της βιομηχανίας που θα αναζωγονούσε την εργατική τάξη και καλούσαν σε επανερгоποίηση της δημοκρατίας στο κόμμα και τα σοβιέτ.

Στα τέλη της δεκαετίας του '20 η γραφειοκρατία είναι ο νικητής αυτής της αντιπαράθεσης χρησιμοποιώντας τη βία, τις διαγραφές και την καταστολή.

Από εκείνη την εποχή η γραφειοκρατία μετατρέπεται σε μια άρχουσα τάξη που έχει τον απόλυτο έλεγχο των μέσων παραγωγής και του κράτους. Ο **Α. Καλίνικος** στο άρθρο **"Η οικοδόμηση του κρατικού καπιταλισμού"** εξηγεί αναλυτικά τις προτεραιότητες αυτής της νέας άρχουσας τάξης: γρήγορη συσσώρευση κεφαλαίου, μετατροπή της Ρωσίας σε μια βιομηχανική και στρατιωτική υπερδύναμη ικανή να ανταποκριθεί με επιτυχία στον ανταγωνισμό με τις υπόλοιπες άρχουσες τάξεις της Δύσης.

Ο Στάλιν έκφρασε περιεκτικά αυτές τις προτεραιότητες σε μια ομιλία του το Φλεβάρη του 1931: **"μείωση του ρυθμού σημαίνει να μείνουμε πίσω. Είμαστε πενήντα ή εκατό χρόνια πίσω από τις αναπτυγμένες χώρες. Πρέπει να καλύψουμε αυτή την απόσταση σε δέκα χρόνια. Η θα το κάνουμε ή θα τσακιστούμε."**

Το βάρος αυτής της κούρσας το φορτώθηκε η εργατική τάξη και οι αγρότες με απέραντες θυσίες. Για παράδειγμα το πρώτο πεντάχρονο πλάνο το 1929 έβαζε στόχο αύξηση 285% της βιομηχανικής παραγωγής. Ετσι οι εργάτες εξαναγκάστηκαν να δουλεύουν με τρελούς ρυθμούς, ατελείωτες ώρες, με μεροκάματα που έπεφταν μέχρι να χάσουν το 50% της αξίας τους. Στην ύπαιθρο οι συνέπειες της βίαιης κολεκτιβοποίησης ήταν τραγικές. Εκατομμύρια αγρότες ξεοπιτώνονταν, ο λιμός κοστίζει εκατομμύρια ζωές.

Ενα τέτοιο στυγνό καθεστώς εκμετάλλευσης για να εφαρμοστεί απαιτούσε τα πιο σκληρά καταπιεστικά μέτρα. Εκείνα τα χρόνια η Ρωσία μετατρέπεται σε ένα απέραντο στρατόπεδο συγκέντρωσης, με την

μυστική αστυνομία να επεμβαίνει σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Σήμερα, το ΚΚΕ υποστηρίζει ότι η αιτία της κατάρρευσης ήταν η "προδοτική πολιτική του Γκορμπατσόφ και της κλίκας του" που άνοιξαν το δρόμο στο καπιταλισμό. Η αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική. Οι μεταρρυθμίσεις του Γκορμπατσόφ ήταν μια προσπάθεια ενός κομματιού της άρχουσας τάξης να απαντήσει στην οικονομική κρίση που βάθαινε. Τα δυο τελευταία κεφάλαια του βιβλίου "Από τον Στάλιν στον Γκορμπατσόφ" και "Γκορμπατσόφ: Η διαχείριση της κρίσης του κρατικού καπιταλισμού" -γραμμένα από τον Α. Καλίνικος και τον Π. Γκαργκάνας αντίστοιχα- εξετάζουν τα αίτια, την πορεία της κρίσης και τον πολιτικό σεισμό που γέννησε.

Αυτό που ισχύει για όλο τον καπιταλισμό, ίσχυε και για την Ρωσία: την περίοδο της ανάπτυξης διαδόχθηκε η περίοδος της κρίσης. Οι ρυθμοί ανάπτυξης της ΕΣΣΔ κατρακυλούν γύρω στα 1965. Από την δεκαετία του 80 η οικονομία της ΕΣΣΔ μήκε σε στασιμότητα.

Ενας βασικός παράγοντας στασιμότητας ήταν η στρατιωτικοποίηση της οικονομίας. Ο Στάλιν έκανε "εκτακτική" εκβιομηχάνιση μετατρέποντας τους αγρότες σε φτηνό εργατικό δυναμικό και χρησιμοποιώντας τα πλεονάσματα για να δυναμώσει τη βεραία βιομηχανία. Το κυνήγι των εξοπλισμών διαίωνε αυτή την κατάσταση. Όπως γράφει ο Καλίνικος, η οικονομική προτεραιότητα που έδινε η άρχουσα τάξη στους στρατιωτικούς εξοπλισμούς "κλείδωσε" την οικονομία σε μια δομή που τροφοδοτούσε την αναποτελεσματικότητα. Το ποσοστό του ΑΕΠ που σπαταλιόταν σε όπλα ήταν στην ΕΣΣΔ 13% το 1987, διπλάσιο από τις ΗΠΑ!

Η άρχουσα τάξη της Ρωσίας δεν είχε καμιά σοσιαλιστική απάντηση στα προβλήματα της οικονομίας. Αντίθετα, πολύ πριν τον Γκορμπατσόφ, ήδη από το 1965 -όπως θυμίζει ο Π. Γκαργκάνας- ο τότε πρωθυπουργός Κοσούγκιν υποστήριζε ότι το ποσοστό κέρδους είναι ο καλύτερος δείκτης για τις επιχειρήσεις. Γι' αυτό όλες οι πτέρυγες της γραφειοκρατίας -είτε ήταν νοσταλγοί των παλιών μεθόδων του Στάλιν, είτε ήταν "εκσυγχρονιστές"- αυτό που επιδίωκαν ήταν να ξαναεβάσουν την κερδοφορία των επιχειρήσεων.

Πάνω σ' αυτές τις πιέσεις και διαδικασίες η γραφειοκρατία προσπάθησε να απαντήσει με μεταρρυθμίσεις. "Όμως", όπως γράφει ο Καλίνικος. "... οι αυταρχι-

κές μεταρρυθμίσεις βασανίζονται πάντα από μια εσωτερική αντίφαση... οι αλλαγές που επιχειρούνται μπορεί να φαίνονται ριζοσπαστικές ανάμεσα στους δικούς τους υποστηρικτές, αλλά θεωρούνται πολύ μετριοπαθείς στην μάχη του πληθυσμού. Η παράλυση που συνεπάγεται μια τέτοια κατάσταση για την εσωτερικά διαιρεμένη άρχουσα τάξη δημιουργεί συνθήκες μέσα στις οποίες μπορεί να ξεσπάσει μια λαϊκή επανάσταση από τα κάτω".

Αυτή η ελεγχόμενη από τα πάνω αυτομεταρρύθμιση της άρχουσας τάξης άνοιξε στο τέλος όλες τις φυγόκεντρες δυνάμεις. Τα δυο αυτά άρθρα είναι γραμμένα πριν την οριστική κατάρρευση του '91-'92 αλλά περιγράφουν όλες τις τάσεις και τις αντιθέσεις που οδήγησαν σ' αυτή. Η δεκαετία του '90 βρίσκει πια τις σταλινικές δικτατορίες συντρίμια κάτω από την οργισμένη εξέγερση των εργατών σε όλη την Αν. Ευρώπη.

Ο πρόλογος του βιβλίου θυμίζει τις εξεγέρσεις του 89-91 και εντοπίζει τις πολιτικές αδυναμίες που σήμαιναν ότι οι αλλαγές περιορίστηκαν σε μια απλή "μεταπολίτευση".

Διαβάστε το βιβλίο. Είναι ανεκτίμητος οδηγός, όχι μόνο για να κατανοήσουμε όλη αυτή τη διαδρομή από το '17 στην κατάρρευση του 90, αλλά και σαν πολύτιμο όπλο για την υπεράσπιση της επανάστασης και του σοσιαλισμού στις μάχες του σήμερα.

Γιάννης Αγγελόπουλος

Ιστορία αγώνων και συγκρούσεων

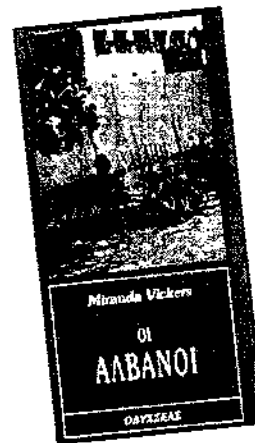
"Οι Αλβανοί", Μιράντα Βικερς, εκδ. "Οδυσσέας", δραχμές 4.350

"Αλβανία: Από την αναρχία σε μια θαλκωνική ταυτότητα", Μιράντα Βικερς-Τζέιμς Πέτιφερ, εκδ. Καστανιώτης, δραχμές 6.250

Μετά την εξέγερση που γκρέμισε τον Μπερίσα την Άνοιξη του 1997, η Αλβανία και η ιστορία της ξανάρχεται στην επικαιρότητα αυτή την εποχή με τον πόλεμο που έχει ξεσπάσει στο Κόσοβο. Όπως και όλα τα προηγούμενα χρόνια οι "αναλύσεις" στις εφημερίδες δίνουν και παίρνουν συνήθως διανθισμένες με εθνικιστι-

κές προκαταλήψεις και ψέματα. Αυτά τα δυο βιβλία, αντίθετα, μας δίνουν ένα πλούτο στοιχείων για την ιστορία της γειτονικής χώρας που μας βοηθούν να καταλάβουμε καλύτερα τις σημερινές εξελίξεις.

Το κεντρικό συμπέρασμα που βγαίνει αβίαστα μόλις τα διαβάσουμε είναι πως η ι-

στορία του λαού της Αλβανίας ξετυλίγεται σαν μια συνεχής πάλη ενάντια στις μηχανοραφίες των Μεγάλων Δυνάμεων και των κυρίαρχων τάξεων των γειτονικών βαλκανικών κρατών -ιδι-

αίτερα της Ελλάδας και της Σερβίας- για το διαμελισμό της χώρας. Ταυτόχρονα είναι μια ιστορία από εξεγέρσεις ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση από την ντόπια άρχουσα τάξη: από τους μεγάλους γαιοκτήμονες και τους βασιλιάδες μέχρι τους κρατικούς καπιταλιστές του Χότζα και του Αλία και τις "πυραμίδες" του Μπερίσα.

Το εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των Αλβανών εμφανίστηκε την περίοδο της μεγάλης όξυνσης των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών για την μοιρασιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που είχε μπει στην τελειωτική της κρίση. Ο Τρότσκι στις περίφημες ανταποκρίσεις από τα μέτωπα των βαλκανικών πολέμων του 1912-13 αναφέρει ότι "οι νέες συνοριακές γραμμές της Βαλκανικής έχουν χαραχτεί στα καταξοσκισμένα κορμιά των εθνών". Αυτό για την Αλβανία ίσχυε στο μέγιστο βαθμό.

Όπως αναφέρει η Μ. Βικερς στο πρώτο βιβλίο "Οι Αλβανοί": "Τον Μάρτη του 1912, τα βαλκανικά κράτη σχημάτισαν συμμαχία και συμφώνησαν να μοιράσουν τις ευρωπαϊκές κτήσεις των Οθωμανών μεταξύ τους...Ενας από τους λόγους που οδήγησαν στην Συμμαχία ήταν η αφύπνιση της αλβανικής εθνικής συνείδησης. Η Ελλάδα και η Σερβία δεν επιθυμούσαν το σχηματισμό αυτόνομης Αλβανίας, γιατί δεν θα ήταν τόσο εύκολο να την διαμελίσουν". Στην ουσία ξεκίνησε μια κούρσα για το ποια από τις γειτονικές άρχουσες

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

τάξεις θα αρπάξουν μεγαλύτερα κομμάτια, ενώ οι Μεγάλες Δυνάμεις χρησιμοποιούσαν το "Αλβανικό" σαν ένα απλό εργαλείο για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους στην Βαλκανική. Μόνο η εξέγερση των αλβανών που απλώθηκε σαν τη φωτιά από το βορά μέχρι τα Σκόπια το καλοκαίρι του 1912, εμπόδισε την πλήρη εφαρμογή αυτών των σχεδίων.

Η ιστορία των επόμενων χρόνων μέχρι το τέλος του Α' Παγκόσμιου Πολέμου είναι η ιστορία κυνικών επεμβάσεων που περιγράφονται με όλες τις λεπτομέρειες στο βιβλίο. Να δυο παραδείγματα: "Στις 26 Απριλίου του 1915 η Αγγλία η Γαλλία η Ιταλία και η Ρωσία συμφώνησαν στο διαμελισμό της Αλβανίας υπογράφοντας το μυστικό σύμφωνο του Λονδίνου. Το σύμφωνο αυτό -που έφεραν στη δημοσιότητα οι μπολσεβίκοι το 1917- ενέκρινε τη διαίρεση της Αλβανίας μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας...Ήδη από τον Οκτώβρη του 1914 τα ελληνικά στρατεύματα με την συγκατάθεση των συμμάχων είχαν ανακαταλάβει τη νότια Αλβανία. Αποτέλεσμα των σφαγών που διέπραξε ο ελληνικός στρατός ήταν να δημιουργηθεί ένα κύμα χιλιάδων προσφύγων που λιμοκτονούσε στους ελαιώνες του Αυλώνα. Ο Έλληνας κυβερνήτης της Κορυτσάς έφθασε να υποχρεώσει τους κατοίκους να βιάσουν τα καταστήματά τους κισνόλευκα." Το 1919 "συνάφθηκε μυστικό σύμφωνο μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (το σύμφωνο Βενιζέλου-Τιτόνι) "Όμως η επιβολή του απαιτούσε ολόκληρη εκστρατεία και είχε φτάσει η στιγμή που ο Βενιζέλος έπρεπε να αποφασίσει ποια από τις δυο είχε προτεραιότητα για τη χώρα του: η Αλβανία ή η Μικρά Ασία. Τελικά προτίμησε τη διεκδίκηση της Σμύρνης".

Και πάλι αποφασιστικό ρόλο στο να μείνει η Αλβανία ανεξάρτητη έπαιξε η εξέγερση που ξέσπασε στις 11 Ιούνη του 1920. 3.000 αγρότες επιτέθηκαν στην ιταλική φρουρά στον Αυλώνα και ένας αλβανός φοιτητής δολοφόνησε στο Παρίσι τον Εζάτ Πασά ηγέτη των τσιφλικιών που ήθελαν να γίνει η Αλβανία ιταλικό προτεκτοράτο.

Το ανεξάρτητο αλβανικό κράτος που διαμορφώθηκε τελικά στα χρόνια του Μεσοπολέμου, με πρωθυπουργό και μετά βασιλιά τον Ζώγου, δεν ξέφυγε από την καθυστέρηση και τις επεμβάσεις. Μια ολιγομελής άρχουσα τάξη εξσφάλιζε μια ζωή προκλητικής πολυτέλειας ρουφώντας το αίμα των αγροτών και των εργατών -η αγροτική μεταρρύθμιση δεν έγινε ποτέ πρά-

ξη- υπό την προστασία της Ιταλίας του Μουσολίνι. Τον Απρίλη του '39 ο Μουσολίνι αποφάσισε να καταλάβει την Αλβανία και ο Ζώγου εγκατέλειψε την χώρα.

Η αντίσταση ενάντια στο φασισμό φούντωσε γρήγορα. Επικεφαλής βρέθηκε το ΚΚ Αλβανίας που μέχρι τότε ήταν μικροσκοπικό και πολυδιασπασμένο. Αποφασιστική σημασία έπαιξε η βοήθεια των παριζάνων του Τίτο -ο ίδιος ο Εμβερ Χότζα έγινε γραμματέας του ΚΚ με απόφαση του Τίτο. Όμως η νίκη του ΛΝΚ (του αλβανικού ΕΑΜ) το Νοέμβρη του 1944, επιτεύχθηκε χάρη στη στήριξη της μεγάλης πλειοψηφίας των καταπιεσμένων της χώρας, που έλπιζαν σε μια καλύτερη ζωή. Αυτές οι ελπίδες γρήγορα διαψεύστηκαν.

Ο βασικός στόχος του Χότζα ήταν "μια δυνατή Αλβανία και αυτό σήμαινε μια δυνατή οικονομία". Όμως αυτός ο στόχος αντιμετώπισε ανυπέρβλητα εμπόδια και πιέσεις. Από την μια οι δυτικές κυβερνήσεις το αντιμετώπισαν εχθρικά. Τα αποθέματα χρυσού δεσμεύθηκαν από την Αγγλία. Η Ελλάδα διεκδικούσε τη "Βόρεια Ηπειρο". Από την άλλη τα γειτονικά "σοσιαλιστικά" κράτη συνέχισαν την πολιτική των πιέσεων και της λεηλασίας. Αρχικά το καθεστώς του Χότζα στράφηκε για βοήθεια στον Τίτο. Η Γιουγκοσλαβία έδωσε δάνειο που κάλυπτε το 58% του προϋπολογισμού, αλλά με επαχθείς όρους. Όταν ο Στάλιν συγκρούστηκε με τον Τίτο το 1948 ο Χότζα άρπαξε την ευκαιρία να εκκαθαρίσει το κόμμα και το κράτος από τους τσιτοικούς "προδότες". Όμως και πάλι τα ανταλλάγματα για την ρώσικη βοήθεια ήταν βαριά. Στη δεκαετία του '60 και του '70 ο Ε. Χότζα ανακήρυξε σαν "κέντρο του κομμουνιστικού κινήματος" την Κίνα του Μάο, για να σπάσει το βρόγχο της ρωσικής επιρροής.

Σε όλες αυτές τις δεκαετίες το κόστος του ονειρίου του Χότζα για "μια ισχυρή Αλβανία" το πλήρωσαν οι εργάτες και οι αγρότες. Χτίστηκε μια κρατικοκαπιταλιστική οικονομία -με ένα φοβερό καταπιεστικό μηχανισμό. "Το πρώτο πεντάχρονο πλάνο και η συλλεκτικοποίηση των αγροτών κατά τα πρότυπα του Στάλιν το 1950-55 σήμαινε το χτίσιμο αρκετών βιομηχανιών αλλά ταυτόχρονα είχε συνέπεια και την έλλειψη τροφίμων".

Το τέλος του πρώτου βιβλίου και το μεγαλύτερο μέρος του δεύτερου -"Αλβανία: Από την την ανarchy σε μια θαλκωνική ταυτότητα"- καταπιάνεται με την περίοδο της κατάρρευσης του καθεστώτος. Ήδη α-

πό το 1986 ο Ραμίζ Αλία, ο διάδοχος του Χότζα, είχε ξεκινήσει ένα -πολύ διστακτικό- πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων στην οικονομία και την εξωτερική πολιτική για να βγάλει την οικονομία από το αδιέξοδο. Τα ανοίγματα του Αλία στον "έξω κόσμο", επιτάχυναν την έκρηξη από τα κάτω που ανέτρεψε το καθεστώς. Διαδοχικά κύματα αγώνων από φοιτητές και εργάτες το οδήγησαν σε κατάρρευση.

Το πρώτο κύμα Ξεσπά τον Γενάρη του

1990. "Στις αρχές του 1991 ολόκληρη η χώρα είχε παραλύσει από απεργίες που έληξαν μόνο μετά από μεγάλες μισθολογικές αυξήσεις και νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος στην απεργία". Μετά από μια σύντομη ανάπαυλα για τις εκλογές του Μάρτη του 1991 -όπου νίκησε το ΚΚ- οι απεργίες ξανάρχισαν. Στα μέσα του Μάη "τα νεοσύστατα εργατικά σωματεία οργάνωσαν μια γενική απεργία. Περίπου 300.000 εργαζόμενοι...αξίωσαν αυξήσεις μισθών και ημερομισθίων μέχρι και 100% αυξήσεις συντάξεων, εξάωρη εργασία". Οι εργάτες ορυχείων στο βορά ξεκίνησαν απεργία πείνας. Μετά από τέσσερις βδομάδες απεργία ένας ηγέτης των ανθρωκωρύχων δήλωνε: "η κυβέρνηση μπορεί να ελέγχει τη βουλή αλλά εμείς ελέγχουμε τη χώρα".

Το χέρι βοήθειας στην άρχουσα τάξη το έδωσε ο Μπερίσα και το Δημοκρατικό Κόμμα. Σχημάτισε κυβέρνηση συνασπισμού με το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Φάτος Νάνο μέχρι να καταλαγιάσει η εργατική έκρηξη. Στις εκλογές του Μάρτη του '92 ο Μπερίσα κερδίζει, υποσχόμενος τον "παράδεισο της ελεύθερης αγοράς". Λίγα χρόνια μετά στο τέλος του 1996 η κατάρρευση των τραπεζών-"πυραμίδων" ήταν η εκρηκτική διάψευ-

ση αυτής της αυτοπάτης.

Η κάλυψη αυτής της περιόδου είναι από τα πιο αδύνατα κομμάτια του βιβλίου. Το πρόβλημα είναι η πολιτική οπτική των συγγραφέων: η αντίληψη ότι όλα αυτά είναι το τμήμα που πληρώνει μια καθυστερημένη χώρα χωρίς "δημοκρατική κουλτούρα" στο πέρασμά της από τον "κομμουνισμό" στο καπιταλισμό και την δημοκρατία. Παρόλα αυτά και τα δυο βιβλία είναι πολύ χρήσιμα για να γνωρίσουμε την ιστορία της Αλβανίας και τους αγώνες των εργατών της.

Λεάνδρος Μπόλαρης

Ποτέ ξανά!

**"Προφορικές Μαρτυρίες Εβραίων της Θεσσαλονίκης",
Ερική Αμαρίλιο-Αλμπέρτο Ναρ,
εκδ. Παρατηρητής, δραχμές 5.650**

"Την οικογένεια μου την αποτελούσαν ο πατέρας μου, η μητέρα μου, οι δύο αδελφές και δύο αδελφία. Σώθηκα μόνο εγώ... Στο τρένο προς το "Μπίρκεναου" είμασταν στιβαγμένοι 75 άτομα σε ένα βαγόνι για ζώα. Εξί, επτά μέρες χωρίς νερό, χωρίς τίποτα... έβλεπα τα παιδιά που κλαίγαν και οι μάνες τους κατουρούσαν και τους έδιναν να πιούν κατουρηλιό... Μέσα στο βαγόνια είχαμε και δύο πεθαμένους... Όταν φτάσαμε μας χωρίσαν. Η μικρή μου αδελφή πήγε με τη μητέρα μου. Ο αδελφός μου και ο γαμπρός μου με τους νέους... Ο πατέρας μου ξεχωριστά και εγώ έμεινα με τη μεγάλη μου αδελφή... Αργότερα μας είπαν ότι ο καπνός που βλέπουμε είναι οι δικοί μας που καίγονται... εμείς δεν πιστέψαμε. Δεν μπορούσαμε να το πιστέψουμε..."

Τα λόγια ανήκουν στην Παλόμπα Αλλαλούφ, ένα από τα 60.000 μέλη της εβραϊκής κοινότητας που μεταφέρθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Ναζί το 1943, μια από τις γυναίκες που κατάφερε να βγει ζωντανή από τη φρίκη του Ολοκαυτώματος. Ήταν πωλήτρια σε ένα μαγαζί στη Θεσσαλονίκη πριν μεταφερθεί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Η μαρτυρία της βρίσκεται μαζί με άλλες, στο βιβλίο "Προφορικές μαρτυρίες Εβραίων της Θεσσαλονίκης για το Ολοκαύτωμα", της Ερική Κούνιο Αμαρίλιο και του Αλμπέρτου Ναρ.

Οι μαρτυρίες είναι ένα δυνατό χαστού-

κι στις φασιστικές δημαγωγίες των κάθε λογής Λεπέν, αλλά και μια απάντηση σ' αυτούς που έρχονται να υποστηρίξουν

τόσα χρόνια μετά, ότι "το Ολοκαύτωμα ποτέ δεν υπήρξε" ή προσπαθούν να μειώσουν το μέγεθος και τη σημασία του.

Το βιβλίο είναι χωρισμένο σε δύο μέρη. Στο πρώτο υπάρχουν οι μαρτυρίες 25 γυναικών και στο δεύτερο 25 αντρών, ενώ υπάρχει και χρονολογικός πίνακας του Ολοκαυτώματος. Οι μαρτυρίες έχουν παρθεί από την Αμαρίλιο και τον Ναρ σε μορφή συνέντευξης, την περίοδο 1989-90. Δεν είναι ένα αφιέρωμα ή μια κινηματογραφική υπερπαραγωγή, είναι οι απλές αλλά συνταρακτικές διηγήσεις που κάνουν αυτό το βιβλίο πολύτιμο γ' αυτούς που θέλουν να μάθουν τι ήταν το Ολοκαύτωμα για να μην επιτρέψουν ποτε να ξαναγίνει.

"Εμένα με πήγανε στο Αουσβιτς στο μπλόκ 10" διηγείται η Ορο Αφανταρή. "Εκεί έκαναν τα πειράματα και τις στείρωσεις. Μου έκαναν ένεση στη μήτρα, τρεις μήνες είχα 40 πυρετό. Στις πιο μικρές κοπέλες έκαναν χειρουργική επέμβαση τους τα αφαίρεσαν όλα... Μας έπαιρναν αίμα για μεταγγίσεις, για το στρατό, πολλές πέθαιναν. Έκαναν και τις 'ελεξιόν'. Πολλές φορές, κάθε τρεις μήνες και προπάντος τις γιορτές. Κάθε λίγο, τα Ες-Ες έκαναν προσκλητήριο και έπαιρναν τους πιο αδύνατους για τα κρεματόρια". Υπήρξαν αρκετοί που μην αντέχοντας τις επιλογές ζητούσαν οι ίδιοι να τους στείλουν στο κρεματόριο. Η Ζερμαίν Μάνο που βρέθηκε στο μπλόκ 10 για ενάμιση χρόνο συνεχίζει: "Διαλέξαν κορίτσια με μεγάλες μύτες. Φτιάχναν κάτι μάσκες που ήταν εκμαγεία. Τις κοπέλες δεν τις ξαναείδαμε

πια. Μας είπαν ότι τις έκαναν μούμιες, τις βαλοσώσανε".

Η γενοκτονία που επέβαλλαν οι Ναζί δεν χτύπησε μόνο τους εβραίους. Στα στρατόπεδα εξοντώνονταν πολιτικοί κρατούμενοι και άλλοι "μη καθαροί φυλετικά". *"Στο Μπίρκεναου έφεραν ταιγγάνους, τους άφησαν με τις οικογένειές τους, δεν τους κούρεψαν, λέγαμε είναι τυχεροί. Την τρίτη μέρα τους έκαψαν όλους. Μετά από λίγο έφεραν τους νάνους και τους έκαψαν όλους οικογενειακά"* διηγείται η Σόλ Καζές.

Μέσα από τις μαρτυρίες φαίνεται ξεκάθαρα ότι αυτοί που εξολοθρεύονταν κατά εκατομμύρια στο Ολοκαύτωμα δεν ήταν οι αστοί, η "υψηλή κοινωνία". Τι ήταν; Μηχανουργοί, λιμενεργάτες, χτίστες, μανάβηδες, καπνεργάτες - η εργατική τάξη της Θεσσαλονίκης - που είχαν παλέψει ενάντια στις επιθέσεις τη φασιστικής συμμορίας ΕΕΕ πριν τον πόλεμο, που στην πλειοψηφία τους πολέμησαν στην Αλβανία. Ο **Αθάμ Μάνο** εργαζόμενος σε κρεοπωλείο αναφέρει χαρακτηριστικά: *"Στη Θεσσαλονίκη κατοικούσαμε στο συνοικισμό του Βαρώνου Χίρς. Το 90% των συνοικισμού ήταν φτωχολογία. Εργάτες που δουλεύαν είτε στο σταθμό, είτε στα πετρέλαια"*

Αυτήν την τεράστια εργατική δύναμη εκμεταλλεύτηκαν οι ναζί. Τα περισσότερα στρατόπεδα, πέρα από χώροι εξόντωσης ήταν και μονάδες παραγωγής. "Η εργασία ελευθερώνει" έγραφε η ταμπέλα στην πύλη του στρατοπέδου. Οι εβραίοι χρησιμοποιήθηκαν στην καταναγκαστική εργασία στις κρατικές και ιδιωτικές βιομηχανίες, στη στήριξη της πολεμικής μηχανής των Ναζί. Στο ανοιχτό δρόμων, στο κρέμασμα των βομβαρδισμένων πόλεων, στην παραγωγή ρούχων, στην κατασκευή αεροπλάνων και πυρομαχικών, σε ορυχεία, σε κατασκευές έργων, στην Ντίτσελ, στην Krupp και την Telefunken - με φλούδες πατάτας για τροφή - άφηναν την τελευταία τους πνοή.

Όμως ακόμα και κάτω από αυτές τις συνθήκες υπήρχαν κρατούμενοι που εξακολουθούσαν να μάχονται. Με σαμποτάζ, καταστρέφοντας τα φυσιγγία μέσα στο νερό στα εργοστάσια πυρομαχικών, χαλώντας μηχανήματα, καθυστερώντας την παραγωγή. Είτε με προσωπικές ενέργειες είτε οργανωμένα, όπως όταν εβραίοι της Θεσσαλονίκης ανατίναξαν το κρεματόριο 3 στο Αουσβιτς, με εκρηκτικά που είχαν προμηθευτεί από Πολωνίδες που εργοστάσιου πυρομαχικών Ουιόν, βρίσκο-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

ντας τελικά το θάνατο.

Την πραγματική βοήθεια στους εβραίους που πάλευαν για να σωθούν, δεν την έδωσαν ούτε οι σύμμαχοι, ούτε οι δοσίλογοι. Οι περισσότεροι εβραίοι της Θεσσαλονίκης σώθηκαν επειδή πήγαν στο βουνό με τους αντάρτες ή τους έκρυβε ο απλός κόσμος στα σπίτια του. Όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στη Γερμανία υπήρχαν χωρικοί, που πρόσφεραν καταφύγιο στους εβραίους όταν κατέρεε το μέτωπο, όπως περιγράφει στην ιστορία της η **Σάρα Μπενφοράδο**. Ρόλοι που λίγο μετά αντιστράφηκαν όπως δηγγείται η Στέλλα Ναχούμ: "Όταν ελευθερωθήκαμε τον Απρίλιο ερχόνταν οι γερμανοί πολίτες και μας ζητάγαν φαί. Τους δίναμε ένα πιάτο φαί. Ο περισσότερος κόσμος δεν ήξερε τι γινόταν στα στρατόπεδα, δεν ξέρανε μέχρι ποιο σημείο έχουν φτάσει, αλλά οι περισσότεροι το είχαν καταλάβει... τους δίναμε λίγο φαγάκι". Κι άλλες παρόμοιες μαρτυρίες δίνουν αποστομωτική απάντηση στις θεωρίες του αμερικάνου Γκλόντχαγκεν περί "συλλογικής ευθύνης" όλων των Γερμανών για το Ολοκαύτωμα.

Αντίθετα, τα "συμμαχικά" κράτη δεν διस्ताζαν να βομβαρδίζουν: "Δουλεύαμε στο εργοστάσιο Χάινεν που βρισκόταν σε μια οροσειρά σκαμμένη από μέσα. Ενα βράδυ ήρθαν τα συμμαχικά αεροπλάνα, τραβήξανε μια στην είσοδο του βουνού και μας άφησαν μέσα... Κάνανε δυόμισι μέρες να μας βγάλουν" δηγγείται ο **Μωύς Αμίρ**. Όταν στη συνέχεια, οι Ναζί, υποχωρώντας, αδειάζαν τα στρατόπεδα στην Πολωνία, στη "μεγάλη πορεία" προς τη Γερμανία, τα συμμαχικά αεροπλάνα βομβάρδιζαν ανελέητα τα τρένα, χωρίς να λογαριάζουν τους κρατούμενους που μεταφέρονταν. Είναι ακόμα συνταρακτικές οι εικόνες των κρατούμενων γυναικών που βιάζονταν ομαδικά από ρώσους στρατιώτες, ενώ έτρεχαν να γλυτώσουν από τους Ες-Ες. Και όταν άρχισε η απελευθέρωση, οι "σύμμαχοι", πρόλο που ήξεραν τι συνέβαινε στα στρατόπεδα, δεν είχαν ετοιμάσει την παραμικρή οργανωμένη βοήθεια. Χιλιάδες κρατούμενοι πέθαιναν από κοιλιακά γιατί έτρωγαν τις σκληρές τροφές μετά από χρόνια ασιτίας, που τους έδιναν καλοπροαίρετα οι Αμερικάνοι φαντάροι ή πέθαιναν από την εξάντληση τριγωνώντας στην κατεστραμμένη Ευρώπη, ψάχνοντας τρόπο να γυρίσουν στα μέρη τους.

Όμως η ταλαιπωρία συνεχίστηκε και μετά. "Όταν γυρίσαμε μας πήγαν στο στρατόπεδο Παύλου Μελά. Και εδώ φυλακισμένη είμαι, είπα και τελικά το έσκα-

σα" θυμάται η **Παλόμπα Σοέλ**. Η Κολόμπα Τζιμπρέ βρήκε τα σπίτια των συγγενών της κατηλημένα από τη χωροφυλακή. 40 τουλάχιστον εβραίοι επιστρατεύθηκαν στην Εθνοφρουρά να "κυνηγήσουν αντάρτες". Ήταν οι δοσίλογοι - πολλοί απ'τους οποίους έγιναν στη συνέχεια υψηλά ιστάμενοι στο κόμμα της ΕΡΕ - που το 1943 κατέδιδαν τους εβραίους για να τους στείλουν στα κάτεργα. Ο **Αλμπέρτο Σαούλ** γλύτωσε το Ολοκαύτωμα. Πήγε αντάρτης και στο τέλος του πολέμου συνελήφθηκε από τους άγγλους: "Όλη τη νύχτα έρχονταν οι χίτες και ήθελαν να μας σκοτώσουν". Όταν οι Άγγλοι είπαν να μας αφήσουν ελεύθερους, ένας υπομοίραρχος της χωροφυλακής μου είπε: Εβραίος; Τι να σε κάνω; Γλύτωσες από τα χέρια μου".

Οι μαρτυρίες αυτών που γλυτώσαν από τα χέρια των Ναζί, είναι και συγκλονιστικές και πολύτιμες. "Στα παιδιά μου έχω μιλήσει. Ξέρουν" καταλήγει η **Σολ Καζές** που έχασε όλη την οικογένειά της στο Ολοκαύτωμα. "Αυτά πρέπει να τα λέμε, Να τα μάθουν όλοι".

Γιώργος Πίπτας

Διαλεκτική

"Η σκέψη του Λένιν",
Γκέοργκ Λούκατς,
εκδ. Σύγχρονη Εποχή, δραχμές 1.050

Το 1924 ήταν μια χρονιά κρίσιμη για το σοσιαλιστικό κίνημα. Ο Λένιν είχε μόλις πεθάνει, η τρίτη γερμανική επανάσταση είχε ηττηθεί, οι προοπτικές για εξαπλώση της επανάστασης έξω από τα σύνορα της Ρωσίας έμοιαζαν μακρινές και η σταλινική γραφειοκρατία είχε αρχίσει να αναδύεται μέσα στην ηγεσία του μπολεβίκικου κόμματος.

Αυτή ήταν η χρονιά που ο **Γκέοργκ Λούκατς**, έγραψε το βιβλίο "Λένιν - Μια μελέτη για την ενότητα της σκέψης του" (όπως είναι ολόκληρος ο αρχικός τίτλος του). Στην Ελλάδα το βιβλίο του Λούκατς κυκλοφόρησε το 1990 από τις εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, στα πλαίσια των "ανοιγμάτων" που έκανε εκείνη την εποχή η ηγεσία του ΚΚΕ, επιχειρώντας να δείξει ότι αποστασιοποιείται από το σταλινικό παρελθόν της. Όμως, πολύ γρήγορα το ΚΚΕ εγκατέλειψε αυτή την διστακτική κι επιφανειακή "στροφή" του: επέστρεψε στις σταλινικές δοξασίες - που κομμάτι τους είναι και η διαστρέβλωση του Λένιν μέσα από την αφαιρεση όλης της διαλεκτικής που χαρα-

κτήριζε την σκέψη του. Αυτό σήμαινε ότι το σημαντικό αυτό βιβλίο του Λούκατς διαβάστηκε πολύ λίγο, αφού οι ίδιοι οι εκδότες του φρόντισαν να το "θάψουν".

Ο Λούκατς ήταν ένας από τους κορυφαίους διανοούμενους στις αρχές του 20ου αιώνα που κερδίστηκε στο Μαρξισμό από το επαναστατικό κύμα που σάρωσε την Ευρώπη μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Πήρε μέρος στην Ουγγαρέζικη Επανάσταση, όπου έγινε υπουργός της εργατικής κυβέρνησης τον Μάρτη του 1919. Μετά την ήττα της επανάστασης, συνέχισε τη δράση του σαν στέλεχος της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Παράλληλα, με το θεωρητικό του έργο -ιδιαίτερα το βιβλίο "Ιστορία και ταξική συνείδηση"- έδωσε μάχη στο μέτωπο της Φιλοσοφίας για να στηρίξει τον επαναστατικό μαρξισμό.

Ο Λούκατς έγραψε τον "Λένιν" με στόχο να δώσει μια απάντηση στις σταλινικές κριτικές που είχε δεχθεί για το "Ιστορία

και Ταξική Συνείδηση". Το 1924, η ανερχόμενη γραφειοκρατία στην ΕΣΣΔ είχε μόλις επινοήσει τον όρο "Λενινισμός": εμφανίζε τον Λένιν σαν ένα "παντογνώστη" που έβγαζε πάντα έτοιμες τις λύσεις από το τσεπάκι του και χρησιμοποιούσε επιλεκτικά αποσπάσματα από τα κείμενά του για να χτυπήσει κάθε αριστερή αντιπολίτευση και κύρια τον Τρότσκι.

Ο Λούκατς, με το βιβλίο του συγκρούεται με αυτή την μηχανιστική αντίληψη. Γράφει στον πρόλογο: "οι παρατηρήσεις μου επιχειρούν απλά να δείξουν σε αδρές γραμμές την αλληλουχία ανάμεσα στη θεωρία και την πράξη του Λένιν". Για τον Λούκατς, το κεντρικό στοιχείο της σκέψης του Λένιν, ήταν η διαλεκτική.

"Σε αντίθεση με τους πολιτικούς της ρουτίνας που διακρίνουν μόνο τα άμεσα δεδομένα... οι επαναστάτες σαν τον Λέ-

Ο μύθος της συνέχειας

"Ιστορία της μεσαιωνικής Δύσης"
Ν. Καραπιδάκης, εκδ. Αλεξάνδρεια, δραχμές 4.900

Η περίοδος των "Σκοτεινών Χρόνων", η περίοδος την οποία εξετάζει το βιβλίο του **Ν.Καραπιδάκη**, ήταν, κυριολεκτικά, περίοδος βαρβαρότητας για τη Δυτική Ευρώπη. Η ύπαιθρος ερημώθηκε, οι πόλεις νέκρωσαν, ο πληθυσμός αποδεδκατίστηκε. Τον 4ο και τον 5ο αιώνα μχ. βαρβαρικά γερμανικά φύλλα -Ούνοι, Γότθοι, Βάνδαλοι, Λομβαρδοί, Φράγκοι, Αλαμανοί- έσπασαν τα σύνορα της άλλοτε κραταιάς Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, από τα Πυρηνναία μέχρι το Δούναβη και απλώθηκαν στα εδάφη της Δυτικής Ευρώπης. Το 410 οι γοιθικές ορδές του Αλάριχου λεηλάτησαν την ίδια τη Ρώμη. Το 476 μχ ένας "βάρβαρος", ο Οδόακρος, ανακηρύχθηκε "βασίλειος" στην Ιταλία και η Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έπαιψε ακόμα και τυπικά να υπάρξει.

Η κατάρρευση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, και μαζί της ολόκληρου του αρχαίου κόσμου, δεν μπορεί να εξηγηθεί, βέβαια, με βάση τη στρατιωτική υπεροχή των εισβολέων. Οι κοινωνίες των εισβολέων ήταν σχεδόν πρωτόγονες. Την εποχή που οι ρωμαϊκές λεγεώνες συγκρούστηκαν για πρώτη φορά με τις γερμανικές ορδές τα γερμανικά φύλα ήταν οργανωμένα ακόμα σε γένη, η ατομική ιδιοκτησία της γης ήταν άγνωστη, ενώ αρχηγοί υπήρχαν μόνο σε εποχές πολέμου. Την εποχή του Καίσαρα, του Αδριανού και του Διοκλητιανού οι ρωμαϊκές λεγεώνες μπορούσαν με ευκολία να κρατάνε τις βαρβαρικές ορδές έξω από τα σύνορα της αυτοκρατορίας.

Τα αίτια της κατάρρευσης του αρχαίου κόσμου βρίσκονται στην ίδια τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Η κοινωνία της Ρώμης, όπως και της Αρχαίας Ελλάδας πριν από αυτή, ήταν μια κοινωνία δουλκοκτητική, μια κοινωνία που κυριαρχούνταν από μια ολιγοάρθιμη αριστοκρατία που στήριζε τον προκλητικό της πλούτο στην εκμετάλλευση εκατοντάδων χιλιάδων δούλων. Η ιστορία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είναι γεμάτη από εξεγέρσεις δούλων, που όμως, ποτέ δεν κατάφεραν να ανατρέψουν την εξουσία των κυρίων τους.

νιν που έχουν κατανοήσει την αληθινή ουσία, την πραγματική, τη ζωτική κύρια τάση μιας εποχής, την βλέπουν ακριβώς να δρα πίσω από το σύνολο των γεγονότων του καιρού τους".

"Ο χυδαίος μαρξιστής", γράφει ο Λούκατς, "δεν βλέπει τις κρίσεις της αστικής κοινωνίας, παρά μόνο σαν περαστικά επεισόδια και θεωρεί, ακόμα και σε τέτοιες εποχές, τον αγώνα σαν τον αδικαιολόγητο ξεσηκωμό κάποιων επιπόλαιων ενάντια στον ακατανίκητο καπιταλισμό".

Για τον Λένιν, "η ανάπτυξη του καπιταλισμού στο στάδιο του ιμπεριαλισμού έκανε την επικαιρότητα της επανάστασης ένα καθημερινό θέμα του εργατικού κινήματος..." Γι' αυτό, ακόμα και στις πιο μαύρες στιγμές στο ξεκίνημα του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, όταν οι ηγεσίες των περισσότερων σοσιαλιστικών κομμάτων υποχωρούσαν στις αστικές πιέσεις και έσερναν τους εργάτες πίσω από την υποστηρίξη των "δικών τους" κυρίαρχων τάξεων, ο Λένιν είχε τη δύναμη να καλέσει την εργατική τάξη να μετατρέψει τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο σε εμφύλιο πόλεμο ενάντια στους καπιταλιστές.

Αυτή η εκτίμηση αποδείχθηκε στην πράξη με τη νικηφόρα επανάσταση τον Οκτώβρη του 1917.

Ο Λένιν ξεκινούσε από τη διαπίστωση ότι μέσα στον καπιταλισμό οι εργάτες έχουν μια αντιφατική συνείδηση.

Εβλεπε ότι ο καπιταλισμός γεννάει μια αποσπασματική εικόνα του κόσμου και "αποδιοργανώνει ιδεολογικά" - "αλλοτριώνει" την εργατική τάξη. Αυτό γίνεται επειδή οι εργάτες δεν έχουν κανένα έλεγχο στο επίπεδο της παραγωγής και καμιά πρόσβαση στα πραγματικά κέντρα εξουσίας της κοινωνίας. "Για τον Λένιν, τα γεγονότα και οι καταστάσεις που απορρέουν από αυτά, είναι προϊόντα των ιδίων των οικονομικών δυνάμεων της καπιταλιστικής παραγωγής που δρουν τυφλά", γράφει ο Λούκατς. Ο Λένιν κατανοούσε ότι η εργατική τάξη βρίσκεται καθημερινά αντιμέτωπη με αυτές τις "τυφλές" αντιφάσεις του συστήματος που την οδηγούν σε ταξικούς αγώνες και την φέρνουν σε σύγκρουση με πολλές από τις ιδέες που μέχρι πριν λίγο θεωρούσε δεδομένες. Τέτοιοι αγώνες, ιδιαίτερα σε καιρούς κρίσεων αποκαλύπτουν, όχι μόνο τις αδυναμίες και την ανικανότητα του συστήματος, αλλά και τη δύναμη των εργατών. Ποτέ όμως δεν πίστεψε ότι η κρίση επαναστατικοποιεί αυτόματα τους εργάτες.

"Θα ήταν εντελώς ανιστόρητη αυταπάτη αν φανταζόμαστε ότι η ταξική συνείδηση

μπορεί να γεννηθεί μέσα στο πρόλεταριάτο προοδευτικά σαν ένα μηχανιστικό προϊόν της ταξικής του θέσης και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει μέσα στον καπιταλισμό". Η αντιφατικότητα στη συνείδηση της εργατικής τάξης, που ενισχύεται από τη δράση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας και των ρεφορμιστικών κομμάτων, αποτελεί κατά τον Λούκατς την "ιστορική αντίληψη που θεμελιώνει τη δράση του επαναστατικού κόμματος"

"Το κόμμα που έχει για καθήκον την προετοιμασία της επανάστασης, γίνεται ταυτόχρονα παραγωγός και προϊόν, προϋπόθεση και καρπός των επαναστατικών μαζικών κινήματων.

Το επαναστατικό κόμμα πρέπει να συσπειρώνει τα πιο ξεκόθαρα και μαχητικά τμήματα της τάξης που αντιλαμβάνονται ότι μόνο με την επανάσταση μπορούν οι εργάτες να πετύχουν την απελευθέρωσή τους... Αυτό δεν σημαίνει ότι το κόμμα θα επιβάλλει κάποιες έτοιμες εκ των προτέρων έξυπνες τακτικές πάνω στις μάζες. Αντίθετα, θα πρέπει συνεχώς να μαθαίνει από τους αγώνες και να βρίσκεται συνεχώς σε επαφή μαζί τους. Από τη μια να προσπαθεί να επιταχύνει την ωρίμανση των τάσεων που οδηγούν στην επανάσταση και από την άλλη να προετοιμάζει ιδεολογικά, τακτικά και οργανωτικά το πρόλεταριάτο για την απαιτούμενη δράση κατά τη διάρκεια μιας οξυμένης επαναστατικής κατάστασης".

Διαβάζοντας αυτό το μικρό βιβλίο, καταλαβαίνει κανείς πόσο λάθος είναι οι σταλινικές αντιλήψεις που παρουσιάζουν τον Λένιν σαν τον "παντογνώστη με τις έτοιμες λύσεις", αλλά και οι πιο "σύγχρονες" απόψεις που τον εμφανίζουν σαν ένα ομορποτιστή πολιτικάντη που το μόνο που είχε στο μυαλό του ήταν "τακτικοί ελιγμοί και πραξικοπήματα".

Δυστυχώς, με την επικράτηση της αντεπανάστασης στη Ρωσία, ο Λούκατς ενέδωσε στις ιδέες που προωθούσε η σταλινική γραφειοκρατία με αποτέλεσμα να αποκρημίζει πολλές από τις βασικές απόψεις που υπάρχουν στη "Σκέψη του Λένιν", όπως και στο "Ιστορία και Ταξική Συνείδηση".

Αυτή η στροφή του δεν μειώνει καθόλου την αξία του μικρού αυτού βιβλίου που αποτελεί μια από τις καλύτερες συμπυκνώσεις της πολιτικής σκέψης και της πρακτικής του ηγέτη του μπολσεβίκου κόμματος.

Κώστας Πίττας

Η αδυναμία των "από κάτω" να απελευθερώσουν την κοινωνία από τα δεσμά της δουλοκτησίας άφησε βαθιά τα σημάδια της στην ιστορία. Από τον 2ο μχ αιώνα το δουλοκτητικό σύστημα είχε αρχίσει να εξαντλεί τα όριά του. Η ρωμαϊκή ύπαιθρος άρχισε να εγκαταλείπεται, το νόμισμα έχανε ολόένα και περισσότερο την αξία του, οι ίδιες οι ρωμαϊκές λεγεώνες επανδρώνονταν όλο και περισσότερο από βάρβαρους μισθοφόρους, ενώ η κοινωνία σπαρασσόταν όλο και πιο σιχνά από τις εξεγέρσεις των "βαγαυδών" -"συμμοριών" που αποτελούνταν από φυγάδες δούλους, κατεστραμένους μικροκαλλιεργητές, λιποτάκτες του στρατού κλπ.

Στο τέλος η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κατάρρευσε. Η αποτυχία των δούλων να ανατρέψουν την παλιά κοινωνία οδήγησε στην "κοινή καταστροφή των ανταγωνιζόμενων τάξεων" -όπως έγραφαν χαρακτηριστικά, ο Μαρξ και ο Ενγκελς στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο- δηλαδή, στη βαρβαρότητα.

Η Δυτική Ευρώπη χρειάστηκε πάνω από 5 αιώνες για να συνέλθει. Το καθεστώς που προέκυψε στο τέλος, η Φεουδαρχία, δεν ήταν η συνέχεια του Αρχαίου Κόσμου, αλλά η άρνησή του. Ήταν μια κοινωνία που προήλθε από την "σύνθεση" των υπολειμάτων της δουλοκτητικής ρωμαϊκής κοινωνίας, που είχε καταρρεύσει, και των πρωτόγονων, νομαδικών γερμανικών κοινωνιών που εγκαταστάθηκαν στην Ευρώπη μετά τις "μετακινήσεις των λαών" του 4ου και 5ου αιώνα.

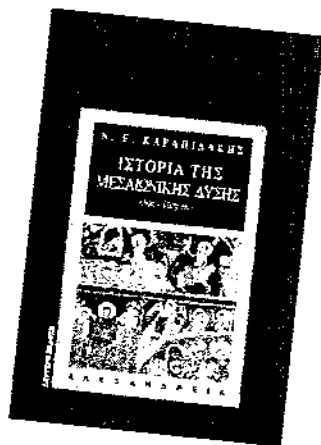
Η ραχοκοκαλιά του φεουδαρχικού τρόπου παραγωγής ήταν οι δουλοπάροικοι -εξαρτημένοι αγρότες που ήταν δεμένοι με τη γη και τον αφέντη τους.

Οι πρόσδεση των καλλιεργητών στη γη είχε αρχίσει να εμφανίζεται στους τελευταίους αιώνες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι "κολόνη" -όπως ονομάζονταν- ήταν αρχικά ελεύθεροι μικροκαλλιεργητές που είχαν πέσει κάτω από την πατρωνία μεγάλων γαιοκτημόνων, αναζητώντας προστασία από τους φοροεισπρακτορες του ρωμαϊκού κράτους από τη μια και την υποχρεωτική κατάταξη στις λεγεώνες από την άλλη. Οι "κολόνη" καλλιεργούσαν τα εδάφη των κυρίων τους. Σε αντάλλαγμα για τη γη και την προστασία οι γαιοκτήμονες κατακρατούσαν το 50% της σοδειάς. Οι "κολόνη" γίνονταν όλο και πιο σημαντικοί για τη ρωμαϊκή αριστοκρατία, όσο οι δούλοι γίνονταν πιο δυσεύρετοι και ακριβοί.

Την ίδια εποχή μια αντίστοιχη διαδικασία είχε αρχίσει να παρουσιάζεται μέσα στις γερμανικές κοινότητες που έρχονταν σε επαφή με την Αυτοκρατορία. Οι ατε-

λείωτοι πόλεμοι έσπρωχναν τους ελεύθερους αγρότες στη μόνιμη υποταγή στους φυλετικούς παλεμικούς αρχηγούς που με τη σειρά τους μετατρέπονταν όλο και περισσότερο σε μια αριστοκρατία.

Ο θεσμός της δουλοπαροικίας γεννήθηκε από τη συγχώνευση του θεσμού των "κολόνη" και των ημι-ελεύθερων γερμανών καλλιεργητών με έναν άλλο θεσμό που είχε αρχίσει να εμφανίζεται τον 4ο και 5ο αιώνα και στις δυο πλευρές του Ρήνου: τον θεσμό της προσωπικής υποτέλειας. Το χάος που κυριαρχούσε στην Ευρώπη με την κατάρρευση κάθε κεντρικής εξουσίας ανάγκαζε τους ανθρώπους να αναζη-

τάνε προστασία από τους ισχυρούς. Από αυτή την ανάγκη γεννήθηκε ο "βασαλικός δεσμός": η μετατροπή ενός ελεύθερου σε υποτελή, σε "άνθρωπο ενός άλλου ανθρώπου". Ο "βασάλος" ορκιζόταν πίστη στον κύριό του, ενώ ο κύριος δεσμευόταν να προστατεύει τον ίδιο, την οικογένεια και την περιουσία του από κάθε απειλή.

Το αποτέλεσμα της "ανάμιξης" αυτών των θεσμών ήταν η δημιουργία μιας νέας εκμεταλλευσόμενης τάξης -των δουλοπαροίκων. Σε αντίθεση με τους "κολόνη", οι δουλοπάροικοι ήταν υποχρεωμένοι να παρέχουν στον κύριό τους όχι απλά το μεριδίό του από την παραγωγή αλλά και ένα σωρό "αγαπίες": να καλλιεργούν τα κτήματά του, να χτίζουν τα παλάτια του, να ράβουν τα ρούχα του, να φτιάχνουν δρόμους και όχι οπάνια να πολεμάνε, όταν χρειαζόταν, στον στρατό του.

Η δυτική Ευρώπη βγήκε από τους σκοτεινούς χρόνους κατατεμαχισμένη σε ημιανεξάρτητη "φέουδα", το καθένα με τους δικούς του δουλοπάροικους, το δικό του στρατό ιπποτών, τα δικά του φρούρια. Η εξουσία του "βασιλιά" -με τον οποίο συνδέονταν με σχέσεις υποτέλειας οι τοπικοί άρχοντες- ήταν κατά κανόνα τυπική και ο πόλεμος ανάμεσα στα φέουδα ήταν

μόνιμο φαινόμενο. Ήταν τόσο μεγάλη η αλληλοσφαγή -οι ιστορικοί μιλάνε για "φεουδαρχική αναρχία"- που ανάγκασε την εκκλησία στις αρχές του 11ου αιώνα να κηρύξει την "Θεία Ανακωχή" -μια απόφαση που χαρακτήριζε αμαρτία τον πόλεμο ανάμεσα στους φεουδάρχες από το βράδυ της Τετάρτης μέχρι το πρωί της Δευτέρας!

Η "Θεία Ανακωχή" έφερε, βέβαια, ελάχιστα αποτελέσματα. Χρειάστηκαν οι σταυροφορίες και η κοινή προσπάθεια της λαφυραγωγής της Μέσης Ανατολής για να παραμερίσουν οι ευγενείς τις μεταξύ τους αντιθέσεις.

Η ιστορία της γέννησης της φεουδαρχίας, μέσα από τις στάχτες της αρχαιότητας, είναι συναρπαστική. Δυστυχώς, όμως, πολύ δύσκολα μπορεί κανένας να την παρακολουθήσει από τις σελίδες του βιβλίου του Ν.Καραπιδάκη.

Πρώτα απ' όλα ο Ν.Καραπιδάκης αρνείται την ιδέα της τομής ανάμεσα στην Αρχαιότητα και την Φεουδαρχία. Θα παρακολουθήσουμε, γράφει στις πρώτες σελίδες του βιβλίου, "τα φαινόμενα από την αρχή και στο φως των τελευταίων πολυάριθμων ερευνών, κρατώντας πάντα στο νου μας πως η ιδέα της συνέχειας είναι αυτή που επικρατεί σήμερα". Η άποψη που επικρατεί σήμερα, μας λέει με άλλα λόγια, δεν είναι η άποψη της επαναστατικής αλλαγής της κοινωνίας, αλλά του ομαλού περάσματος, της συνέχειας. Η ιστορία δεν είναι η ιστορία της ταξικής σύγκρουσης αλλά μια τυφλή αλληλουχία γεγονότων, που απλά διαδέχονται το ένα το άλλο.

Το αποτέλεσμα δεν είναι απλά μια ιστορία "από τα πάνω", μια ιστορία που γράφεται από τους "μεγάλους άνδρες" -από τους βασιλιάδες, τους πρίγκιπες, τους πάπες και τις συνομοσίες τους- αλλά και μια ιστορία "επίπεδη", όπου δεν υπάρχουν ούτε αιχμές, ούτε καμπές. Ακόμα και οι κρίσιμες μάχες -η μάχη στο Πουατιέ το 732, στην οποία ο Κάρολος Μαρτέλος σταμάτησε την προέλαση των Αράβων στην Ευρώπη, ή η μάχη στον ποταμό Λεχ δυο αιώνες αργότερα, στην οποία ο Οθωνας σταμάτησε την προέλαση των Μαγιάρων- έχουν, στην ουσία χαθεί από το βιβλίο.

Η περίοδος των Σκοτεινών Χρόνων στη Δυτική Ευρώπη παραμένει στην Ελλάδα, σχεδόν άγνωστη, για τον περισσότερο κόσμο. Δυστυχώς, όμως, το βιβλίο του Ν.Καραπιδάκη, που κυριαρχείται από ονόματα βασιλιάδων που διαδέχονται ο ένας τον άλλο, δεν μπορεί να βοηθήσει, για την κάλυψη αυτού του κενού.

Σωτήρης Κοντογιάννης